

Eiropas
Komisija

Mācību metodiskais palīglīdzeklis dzimumu stereotipu kļiedēšanai pamatskolas vecākajās klasēs

Rosina skolēnus atklāt jaunas iespējas, kā
piemēru izmantojot transporta nozari

PPMi

 Learn to change
Change to learn

**Autores: Maria Luísa de Bivar Black, María Pilar Santos Tambo (Learn to Change)
un Hedvika Janečková (PPMI)**

Redaktore: Pascale Mompont-Gaillard (Learn to Change)

Ar papildus ieguldījumu no: Sandra Šević, Eszter Szőnyi, Aistė Vaitkevičiūtė, Cecilia Francisco Carcelén, Irma Budginaitė-Mačkinė, Cosmin Nada (PPMI), Mari Varsányi (Learn to Change) un Tessa Wright (Karalienes Mērijas Universitāte Londonā).

Tulkotāja: Ilona Kangro

Ilustratore: Pavla Baštanová

Grafiskais dizains: Michal Čepelka, Robin Michenka un Sophie Despras

Šo dokumentu sagatavoja Eiropas Komisija, tomēr tas atspoguļo tikai autoru viedokli, un Eiropas Komisija nav atbildīga par jebkādam šīs publikācijas atkalizmantošanas sekām. Vairāk informācijas par Eiropas Savienību pieejams internetā: (<http://www.europa.eu>).

PDF ISBN 978-92-76-32872-8 doi: 10.2832/614 MI-04-21-110-LV-N

Manuskripts pabeigts 2021. gada aprīlī

Komisija nav atbildīga par jebkādam šīs publikācijas atkalizmantošanas sekām.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2021

© Eiropas Savienība, 2021

Eiropas Komisijas dokumentu atkalizmantošanas politiku īsteno, pamatojoties uz Komisijas Lēmumu 2011/833/ES (2011. gada 12. decembris) par Komisijas dokumentu atkalizmantošanu (OV L 330, 14.12.2011., 39. lpp.). Ja vien nav norādīts citādi, šo dokumentu atkalizmantot atļauts ar Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) licenci (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tas nozīmē, ka ir atļauta atkalizmantošana ar pienācīgu atsaukšanos uz dokumentu un norādēm uz grozījumiem.

Tādu elementu izmantošanai vai reproducēšanai, kuri nepieder Eiropas Savienībai, var būt jāsaņem atļauja tieši no attiecīgajiem tiesību turētājiem.

Mācību metodiskais palīglīdzeklis dzimumu stereotipu kļiedēšanai pamatskolas vecākajās klasēs

Rosina skolēnus atklāt jaunas iespējas,
kā piemēru izmantojot transporta nozari

Pateicības

Šis metodiskais palīglīdzeklis ir kopīga darba un nepārtrauktas atgriezeniskās saites rezultāts. No sirds vēlamies pateikties visiem par sniegto atbalstu un ieguldīto darbu, it īpaši tādēļ, ka šī publikācija lielā mērā tapa nenoteiktības un iepriekš nepieredzētu notikumu gaisotnē COVID-19 pandēmijas dēļ.

Esam neizmērojami pateicīgi visiem izglītības un transporta nozares ekspertiem un ekspertēm, kuru īpašās zināšanas, piezīmes un priekšlikumi palīdzēja izstrādāt šo metodisko palīglīdzekli un pielāgot to pedagoģiskā darba īpatnībām, it īpaši (alfabētiskā secībā): Cristina Aguirre López-Bustos, Åsa Backman, Nerea Cañas Zarraoa, Magnus Carlsson, Elena García Sánchez, Georgia Gyftoula, Margit Kirss, Ildikó Lázár, Matina Loukea, Đani Mohović, Brigitte Ollier, Gunilla Rooke, Vanessa de Velasco, Foteini Veneti un Damir Zec.

Tāpat esam pateicīgi visiem skolotājiem un skolotājām, kuras veltīja laiku šī metodiskā palīglīdzekļa izmēģināšanai un sniedza vērtīgus komentārus, kas bagātināja tā saturu, it īpaši (alfabētiskā secībā): Filiz Bayazit, Beatriz Floristán Gurría, Hannah Hofer, Dóra Kátai, Reetta Leducq, Arancha Marqués Lorente, Mónica Mezei, Aapo Nuorva, Jelena Orlova un Dalia Valaikiene.

Vēlamies izteikt atzinību Sarah Hartleib, Gabriella Komoly un Armi Mustosmäki par atbalstu metodiskā palīglīdzekļa testēšanā.

Visbeidzot, vēlamies teikt lielu paldies Eiropas Komisijas Mobilitātes un transporta ģenerāldirektorātam par vērtīgo palīdzību un norādījumiem un vienmēr lietderīgajiem komentāriem.

Saturs

IEVADS	7
KĀDĒĻ ŠĀDS METODISKAIS PALĪGLĪDZEKLIS, UN KĀDĒĻ	
LIEKAM UZSVARU UZ TRANSPORTA NOZARI?	7
KAM PAREDZĒTS ŠIS METODISKAIS PALĪGLĪDZEKLIS?	7
KĀDI IR TĀ ELEMENTI?	8
MĀCĪBU AKTIVITĀŠU STRUKTŪRA	9
AR KO VAJADZĒTU SĀKT?	10
MĀCĪBU AKTIVITĀŠU IETEICAMIE APGUVES CEĻI	10
1. RĪKU KOPUMS. PAMATINFORMĀCIJA	14
PEDAGOĢISKĀ PIEEJA	16
2. RĪKU KOPUMS. SKOLOTĀJU SĀKOTNĒJAIS PAŠNOVĒRTĒJUMS	18
SĀKOTNĒJĀ PAŠNOVĒRTĒJUMA 1. RĪKS. APTAUJA	19
SĀKOTNĒJĀ PAŠNOVĒRTĒJUMA 2. RĪKS. MINI UZDEVUMS	22
SĀKOTNĒJĀ PAŠNOVĒRTĒJUMA 3. RĪKS. REFLEKSIJA	24
3. RĪKU KOPUMS. DZIMUMU STEREOTIPI	26
1. AKTIVITĀTE. SIEVIEŠU LOMA VĒSTURĒ	27
1. AKTIVITĀTE. GALERIJAS PASTAIGAS NOVĒROJUMU LAPA	29
2. AKTIVITĀTE. UZRAKSTI TRĪS VĀRDUS	30
2. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „UZRAKSTI TRĪS VĀRDUS“	32
3. AKTIVITĀTE. KO NO MANIS SAGAIDA?	33
4. AKTIVITĀTE. SIENAS AVĪZES VEIDOŠANA — ĪPAŠAIS	
IZLAIDUMS PAR DZIMUMU LĪDZTIESĪBAS JAUTĀJUMIEM	36
5. AKTIVITĀTE. ES REDZU, ES DOMĀJU, ES VĒLOS NOSKAIDROT	38
6. AKTIVITĀTE. MĀCĪBU ATTĒLS	40
6. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „ES REDZU,	
ES DOMĀJU, ES VĒLOS NOSKAIDROT“	41
6. AKTIVITĀTE. STEREOTIPI ... KĀDI STEREOTIPI?	42
7. AKTIVITĀTE. ĪSTI VĪRIEŠI NAV GĀDĪGI ... VAI TOMĒR IR?	44
7. AKTIVITĀTE. IZDALES MATERIĀLS „TEKSTI“	47
4. RĪKU KOPUMS. DARBS	48
8. AKTIVITĀTE. DZIMUMU SEGREGĀCIJAS IZPĒTE DARBA TIRGŪ	49
8. AKTIVITĀTE. DARBLAPA	51
9. AKTIVITĀTE. KUR ES BŪŠU PĒC 10 GADIEM?	52
10. AKTIVITĀTE. PASKATIES APKĀRT UN IZSTĀSTI, KO REDZI	54
11. AKTIVITĀTE. 21. GADSIMTA LĪDERIS	56
11. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „PERSONISKĀ INFORMĀCIJA“	59
11. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „21. GADSIMTA LĪDERIS“	60
12. AKTIVITĀTE. VAI TAS VARĒTU BŪT ES?	61
13. AKTIVITĀTE. KĀDREIZ ES DOMĀJU, KA ... BET TAGAD ES DOMĀJU, KA ...	63
13. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „KĀDREIZ ES DOMĀJU, KA ...	
BET TAGAD ES DOMĀJU, KA ...“	64

5. RĪKU KOPUMS. TRANSPORTS	65
14. AKTIVITĀTE. TRANSPORTA NOZARE VĒSTURES GRIEŽOS	66
14. AKTIVITĀTE. ATTĒLS „TRANSPORTA VEIDI“	68
14. AKTIVITĀTE. TABULA „TRANSPORTA NOZARE VĒSTURES GRIEŽOS“	69
15. AKTIVITĀTE. KAS MAN JĀZINA PAR AUTOMATIZĀCIJU??	70
15. AKTIVITĀTE. IZDALES LAPA „STEM UN UNIVERSĀLĀS PRASMES“	72
16. AKTIVITĀTE. MIERU TIKAI MIERU, ESMU MEHĀNIKE!	73
16. AKTIVITĀTE. IZDALES LAPA „DARBA IEŽĪMES“	76
17. AKTIVITĀTE. MANS SAPŅU DARBS	77
17. AKTIVITĀTE. IZDALES LAPA „MANS SAPŅU DARBS“	79
18. AKTIVITĀTE. PĀRSTEIDZOŠĀ ILGTSPĒJĪGAS PILSĒTU MOBILITĀTES SISTĒMA	80
18. AKTIVITĀTE. PRĀTA KARŠU PARAUGI	82
18. AKTIVITĀTE. IZDALES LAPA „GRUPU DARBA TĒMAS“	83
19. AKTIVITĀTE. IEDOMĀJIES, KA TRANSPORTA NOZARĒ IR DZIMUMU LĪDZSVARS	84
19. AKTIVITĀTE. INFOGRAFIKA	86
20. AKTIVITĀTE. TRANSPORTS NOZĪMĒ KRAVAS PĀRVAĀDĀJUMUS	87
21. AKTIVITĀTE. DARBS TRANSPORTA NOZARĒ NAV DOMĀTS SIEVIETĒM	89
21. AKTIVITĀTE. DIAGRAMMAS	91
21. AKTIVITĀTE. UNIVERSĀLĀS PRASMES	92
22. AKTIVITĀTE. TRANSPORTS IR ILGTSPĒJĪGA MOBILITĀTE	93
22. AKTIVITĀTE. TRANSPORTS UN IAM	96
23. AKTIVITĀTE. EKOLOĢISKUMS UN JAUNĀS TEHNOLOĢIJAS — TRANSPORTA NOZARES NĀKOTNE	97
23. AKTIVITĀTE. PAMATINFORMĀCIJA SKOLOTĀJIEM UN SKOLOTĀJĀM	100
23. AKTIVITĀTE. JAUNĀS PROFESIJAS TRANSPORTA NOZARĒ	101
23. AKTIVITĀTE. DATI PAR JAUNAJĀM PROFESIJĀM TRANSPORTA NOZARĒ	102
24. AKTIVITĀTE. ES STRĀDĀŠU TRANSPORTA NOZARĒ	103
24. AKTIVITĀTE. APTAUJA	105
25. AKTIVITĀTE. TRĪS PLUS TRĪS	107
25. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „TRĪS PLUS TRĪS“	109
6. RĪKU KOPUMS. SKOLOTĀJU TURPMĀKAIS PAŠNOVĒRTĒJUMS	110
TURPMĀKĀ PAŠNOVĒRTĒJUMA 2. RĪKS. CIK „SMAIDĪGA“ VAI „SMAIDĪGS“ TU ESI?	113
TURPMĀKĀ PAŠNOVĒRTĒJUMA 3. RĪKS. APGALVOJUMU SARAKSTS NOSLĒGUMA JAUTĀJUMI	116
7. RĪKU KOPUMS. SPERIET SOLI TĀLĀK	119
PALĪGRESURSI	120
PAPILDU LASĀMVIELA	123
BIBLIOGRĀFIJA	124

IEVADS

Kādēļ šāds metodiskais palīglīdzeklis, un kādēļ liekam uzsvāru uz transporta nozari?

Dārgie skolotāji un skolotājas! Šis metodiskais palīglīdzeklis ir sagatavots pēc Eiropas Komisijas lūguma izstrādāt mācību metodisko palīglīdzekli dzimumu stereotipu kļiedēšanai, kā piemēru izmantojot transporta nozari.

Metodiskā palīglīdzekļa uzbūve un aktivitātes tika izstrādātas, ņemot vērā vairākus apsvērumus. Pirmkārt, šobrīd tikai 22 % no transporta nozarē nodarbinātajiem Eiropas Savienībā (ES) ir sievietes.¹ Daudzas meitenes neapsver karjeras iespēju transporta nozarē, jo pastāv dzimumu stereotipi un priekšstatī, kas liek izvēlēties citu profesionālo virzienu.²

Otrkārt, ne meitenēm, ne zēniem nav skaidra priekšstata par transporta nozari un to, ko nozīmē strādāt šajā nozarē.³ Patiesībā, tā kā transporta nozare kļūst arvien tehnoloģiski attīstītāka un videi draudzīgāka, darbs tajā var sniegt lielu gandarījumu un var kļūt par lielisku karjeras iespēju kā zēniem, tā meitenēm.

Treškārt, izglītības sistēma, kas ir viens no mūsu sabiedrības stūrakmeņiem, daudzos veidos sekmē dzimumu stereotipu rašanos un pastāvēšanu, piemēram, mācību materiālos un skolotāju neapzināti atšķirīgajos priekšstatos par meitenēm un zēniem. Savukārt, apspriežot un pētot nezināmas vai negaidītas karjeras iespējas zēniem un meitenēm, mums var izdoties atbrīvoties no dzimumu stereotipiem mācību vidē un ne tikai.⁴

Īsumā, šī metodiskā palīglīdzekļa galvenais mērķis ir palīdzēt sākumskolēniem saprast, ka profesijai nav dzimuma, iepazīstot transporta nozari kā potenciālu karjeras iespēju ikvienam.

Ceram, ka visiem šī metodiskā palīglīdzekļa lietotājiem patiks ar to strādāt tikpat lielā mērā, kā mums patika to izstrādāt.⁵

Kam paredzēts šis metodiskais palīglīdzeklis?

Šis metodiskais palīglīdzeklis ir izstrādāts sākumskolas skolotājiem un 6-7 gadus veciem sākumskolas skolēniem. Tā mērķis ir palīdzēt skolotājiem organizēt efektīvas diskusijas klasē par dzimumu stereotipiem, kā piemēru izmantojot transporta nozari.

Līdztekus sākumskolas pedagogiem šis metodiskais palīglīdzeklis ļauj pirmsskolas pedagogiem, skolu vadītājiem un skolu karjeras konsultantiem kļūdēt dzimumu stereotipus skolās, kur no stereotipiem brīva vide var radīt stabilus priekšnoteikumus, lai bērni varētu brīvi attīstīt savas unikālās intereses un talantus.

1 Eiropas Savienības Statistikas birojs (Eurostat) (2019). Nodarbinātība pēc dzimuma, vecuma un saimnieciskās darbības veida (NACE 2. pārstr. izd.) — 1 000 (lfsa_egan2). Avots: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egan2&lang=en.

2 Atšķirīgas nākotnes ieceres atkarībā no dzimuma skaidri izpaužas piecu gadu vecumā. Skat., piemēram, ESAO (2021). *Nākotne piecu gadu vecumā. Piecgadnieku nākotnes ieceres atkarībā no dzimuma*. Avots: <http://www.oecd.org/education/school/early-learning-and-child-well-being-study/>.

3 Skat., piemēram, Eiropas Komisija (2017). *Pētījums par pilotprojektu: ES transporta nozares pievilcības palielināšana nākamā paaudžu acīs*. Avots: https://ec.europa.eu/transport/themes/social/studies/social_mt.

4 Skat., piemēram, Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (2016). *Dzimums izglītībā un apmācībā*. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Avots: <https://eige.europa.eu/publications/gender-education-and-training>.

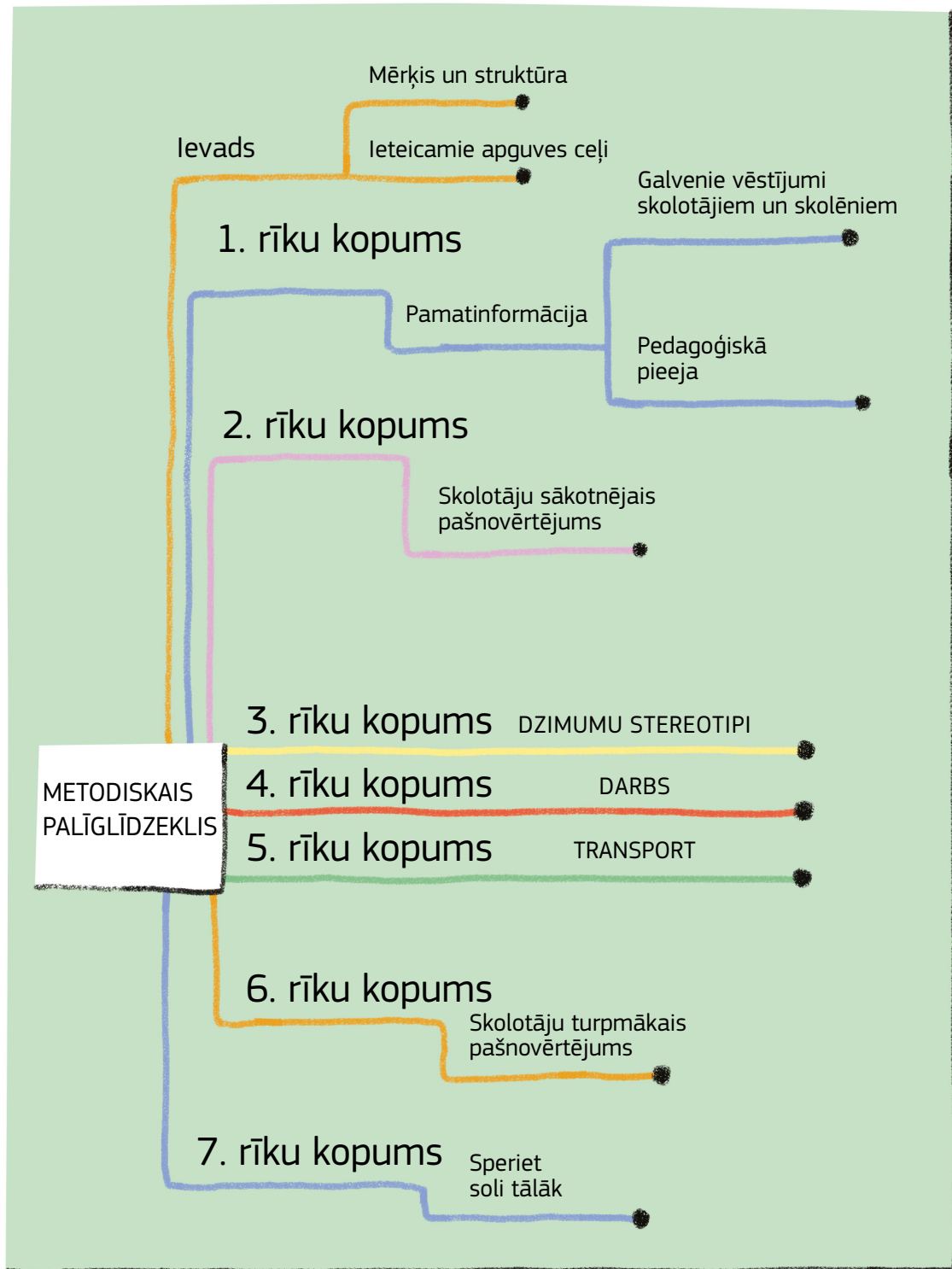
5 Skatīt arī Eiropas Komisija (2021). *Educational toolkits to help fight gender stereotypes based on the example of the transport sector: Final study report on the development of the toolkits*. DOI: 10.2832/11827.

Turklāt papildus iepriekš minētajām mērķa grupām aicinām skolotājus, skolu vadītājus un skolu karjeras konsultantus pēc iespējas informēt skolēnu vecākus par darbu, kas veikts atbilstoši šim metodiskajam palīglīdzeklim.

Kādi ir tā elementi?

Metodiskais palīglīdzeklis sastāv no šādiem rīku kopumiem:

- **1. rīku kopums. Pamatinformācija.** Šis rīku kopums sniedz svarīgu pamatinformāciju par metodisko palīglīdzekli kopumā. Tajā ir iekļauti galvenie vēstījumi skolotājiem un skolēniem un skaidrota pedagoģiskā pieeja, kurā ir balstīts šis rīku kopums.
- **2. rīku kopums. Skolotāju sākotnējais pašnovērtējums.** Šis rīku kopums palīdzēs izvērtēt jūsu izpratni par dzimumu līdztiesības principiem atbilstošu pedagoģiju un visiem metodiskajā palīglīdzeklī skatītajiem jautājumiem. Aicinām izpētīt jebkuru atsevišķu vai visus pašnovērtējuma rīkus, pirms sākat izmantot metodisko palīglīdzekli klasē. Šī pašnovērtējuma mērķis ir veicināt pašrefleksiju un gūt visaptverošu pārskatu par aktivitātēs skatīto jautājumu daudzslāņainību.
- **3. rīku kopums. Dzimumu stereotipi.** Šajā rīku kopumā ir iekļautas mācību aktivitātes, kas ļaus jums un skolēniem apspriest dažādus dzimumu stereotipus un izpētīt, cik lielā mērā skolas ir no stereotipiem brīva vide.
- **4. rīku kopums. Darbs.** Šajā rīku kopumā iekļautās mācību aktivitātes palīdz izpētīt divus galvenos aspektus. Pirmkārt, analizēsiet dzimumu stereotipu dominējošo lomu darba tirgū. Otrkārt, pētīsiet, kā cilvēki pieņem svarīgus lēmumus par savu karjeru un kā šādi lēmumi ietekmē cilvēku nākotni un personisko attīstību — darba un dzīves līdzsvaru, preču un pakalpojumu pieejamību utt.
- **5. rīku kopums. Transports.** Turpinot 3. un 4. rīku kopuma tematiku, šajā rīku kopumā iekļautās mācību aktivitātes ir paredzētas izpratnes par dzimumu līdztiesību padziļināšanai, vienlaikus labāk iepazīstot aktuālākās profesijas transporta nozarē. Šis rīku kopums arī sniedz iespēju iepazīt iespējamās profesijas transporta nozarē, kā arī uzzināt, kādas prasmes būs nepieciešamas šajās profesijās.
- **6. rīku kopums. Skolotāju turpmākais pašnovērtējums.** Šis rīku kopums rosina padomāt par to, kā veicās ar šī metodiskā palīglīdzekļa izmantošanu klasē un kā šī pieredze ir mainījusi jūsu viedokli par dzimumu līdztiesības principam atbilstošu pedagoģiju un visiem pārējiem metodiskajā palīglīdzeklī skatītajiem jautājumiem.
- **7. rīku kopums. Speriet soli tālāk.** Visbeidzot, šis rīku kopums sniedz iespēju pēc izvēles turpināt patstāvīgi pētīt visus jautājumus, kas skatīti šajā metodiskajā palīglīdzeklī. Tajā atradīsiet glosārijus, atsaucis uz svarīgākajiem datiem, īpaši atlasītus informācijas avotus un papildu lasāmvielu.

Attēls 1. Metodiskā palīglīdzekļa vizuālā karte

MĀCĪBU AKTIVITĀŠU STRUKTŪRA

3., 4. un 5. rīku kopums ir **25 dažādu aktivitāšu** krājums — šīs aktivitātes ir piemērotas gan darbam klasē, gan tiešsaistes mācību vidē. Mācību aktivitātes ir saistītas ar trīs rīku kopumu galvenajiem vēstījumiem (t.i., dzimumu stereotipi, darbs un transports). Turklāt šo aktivitāšu mērķis ir pilnveidot skolēnu domāšanas spējas un izkopt empātiju. Tajās ir iekļautas arī dažādas sadarbības stratēģijas un domāšanas vingrinājumi.

Ērtākai lietošanai visām 3., 4. un 5. rīku kopumā iekļautajām mācību aktivitātēm ir šādas kopīgas iezīmes:

✓ **Vienots paraugs:** visas aktivitātes ir izveidotas pēc vienota parauga, kurā sniegta skaidra informācija, resursi, izdales materiāli, detalizēti norādījumi par aktivitātes sagatavošanu un padomi un idejas par katras aktivitātes variācijām vai papildinājumiem.⁶

✓ **Uzsvars uz metakognitīvo apguvi:** katras aktivitātes noslēgumā ir svarīga sadaļa, kas veltīta **iztaujāšanai** — tā ir svarīga aktivitātes daļa, jo pēc aktivitātes rosina padomāt par apgūto. Šīs iztaujāšanas pamatā ir apgalvojums, ka mēs mācāmies nevis **no** pieredzes, bet gan **domājot par** šo pieredzi (metakognitīva refleksija). Tādējādi iztaujāšana palīdz skolēniem apstrādāt un jēgpilni izprast apgūtās atziņas; tas galvenokārt tiek panākts, uzdodot jautājumus, kas palīdz skolēniem saprast, pārdomāt un pēc iespējas lietderīgāk izmantot apgūto. Skolotājiem tā sniedz noderīgu informāciju kvantitatīvajai vērtēšanai, rosinot padomāt, kas izdevās un ko varētu uzlabot aktivitātes nākamajā izmantošanas reizē, un kvalitatīvajai vērtēšanai, atbalstot skolēnu pilnveidi un izpratni (formatīvais vērtējums).

✓ **Iespējas daudzdisciplinārai pieejai:** Metodiskais palīglīdzeklis ir bagātīga resursu krātuve, **ko var izmantot vispārīgajā izglītības programmā**, tostarp — mācību valodā un svešvalodās, jo metodisko palīglīdzekli **var lejupielādēt 24 dažādās valodās**.

Ar ko vajadzētu sākt?

No sākuma līdz beigām šajā metodiskajā palīglīdzeklī iekļautie rīku kopumi un aktivitātes ir sakārtoti **loģiskā secībā**. Vienlaikus metodiskais palīglīdzeklis ir izstrādāts tā, lai jūs varētu **veidot savu apguves ceļu**. Metodiskais līdzeklis sniedz kontekstu un saturu konkrētas tēmas izpētei. Jūs varat atlasīt materiālus, kas vislabāk atbilst jūsu vajadzībām un visvairāk jūs iedvesmo. Pētot rīku kopumus un mācību aktivitātes, varat uzdot sev **trīs „kāpēc” jautājumus**, kas palīdzēs atlasīt jums piemērotākos materiālus (skat. Attēls 2).⁷

Metodiskais palīglīdzeklis arī **iesaka mācību aktivitāšu apguves ceļus** (skat. nākamo sadaļu) atbilstoši konkrētiem mācīšanās mērķiem, kas skaidri norādīti pie katra apguves ceļa. Šie apguves ceļi atšķiras pēc ilguma un atbilst atšķirīgiem mācīšanās mērķiem un izpildes secībai. Jūs varat izvēlēties vienu vai vairākus ieteicamos apguves ceļus.

Attēls 2. Domāšanas vingrinājums „Trīs kāpēc”

Mācību aktivitāšu ieteicamie apguves ceļi

Mācību aktivitātēm ir vienota iekšējā struktūra, kas secīgi virzīs jūs trīs pamatjēdzienu (t.i. dzimumu stereotipi, darbs un transports) izpētē. Taču ērtākai lietošanai piedāvājam **astoņus ieteicamos apguves ceļus**, kas atšķiras pēc ilguma un kurus varat veikt, lai sasniegtu tālāk norādītos konkrētos mērķus. Ieteicamo apguves ceļu mērķis ir sniegt skolotājiem iespēju elastīgi pielāgot mācību aktivitātes konkrētā konteksta vajadzībām.

⁶ Iedvesmojoties no organizācijas Learn to Change, Change to Learn darblapu paraugiem: <https://www.learntochange.eu/>.

⁷ Domāšanas vingrinājums „Trīs kāpēc” tika izstrādāts Project Zero, a research centre at the Harvard Graduate School of Education. Papildu informācija: <https://pz.harvard.edu/sites/default/files/The%203%20Whys.pdf>.

1. Atvērtība jauniem priekšstatiem

Izmantojiet šo apguves ceļu, lai virzītu skolēnus pa izziņas ceļu, kas palīdzēs izpētīt metodiskā palīglīdzekļa galvenās tēmas — dzimumu stereotipus, profesijas izvēli un transporta nozari.

- **1. aktivitāte. Sieviešu loma vēsturē** — skolēni pēta, kā dažāda veida saturs mācību grāmatās un mācību programmā būtiski sekmē līdztiesību izglītībā.
- **3. aktivitāte. Ko no manis sagaida?** — skolēni apšaubā dzimumu stereotipu sociālo konstruktus un izvērtē savu attieksmi pret sabiedrības priekšstatiem, kas saistīti ar dzimumu.
- **9. aktivitāte. Kur es būšu pēc 10 gadiem?** — skolēni mēģina iedomāties savu profesiju pēc 10 gadiem, atklāj šīs izvēles sekas un salīdzina savu izvēli ar klasesbiedru izvēlēm.
- **16. aktivitāte. Mieru tikai mieru, esmu mehāniķe!** — skolēni atklāj dažādas profesijas transporta nozarē.
- **17. aktivitāte. Mans sapņu darbs** — skolēni iepazīst daudzas un dažādas iespējamās nākotnes profesijas, padziļina izpratni par karjeras iespējām un gūst motivāciju apgūt savu sapņu profesiju.

Dzimumu stereotipu apšaubīšana

Šajā apguves ceļā skolēniem ir iespēja apšaubīt dzimumu stereotipus trīs dažādās jomās — dzīvē, darba vidē un transporta nozarē.

- **7. aktivitāte. Īsti vīrieši nav gādīgi ... vai tomēr ir?** — skolēni atklāj, ka dzimumu attiecības ir sarežģīta daudzlīmeņu sistēma, kurā valda atšķirības un nelīdztiesība un ko veido lomas un identitātes individuālā līmenī, uzvedības modeļi un organizatoriska prakse kopienas līmenī, kultūras priekšstatu un resursu un varas sadalījums sabiedrības līmenī un citi aspekti.
- **8. aktivitāte. Dzimumu segregācijas izpēte darba tirgū** — skolēni pēta un atklāj sieviešu un vīriešu koncentrācijas tendences dažādās jomās un amatos.
- **16. aktivitāte. Mieru tikai mieru, esmu mehāniķe!** — skolēni apsver, kādas prasmes nepieciešamas noteiktās profesijās transporta nozarē, un diskutē, vai šādas prasmes var uzskatīt par dzimumneitrālām.
- **19. aktivitāte. Iedomājies, ka transporta nozarē ir dzimumu līdzsvars** — skolēni atklāj dažādus transporta veidus un apjauš, kāpēc dzimumu līdzsvars transporta nozarē nāk par labu demokrātiskai sabiedrībai.

3. Mana nākotnes profesija

Šī apguves ceļa galvenā tēma ir darba vide. Skolēniem būs iespēja izziņāt savus priekšstatus un iepazīt dažādas karjeras iespējas.

- **9. aktivitāte. Kur es būšu pēc 10 gadiem?** — skolēni mēģina iedomāties savu profesiju pēc 10 gadiem, atklāj šīs izvēles sekas un salīdzina savu izvēli ar klasesbiedru izvēlēm.
- **12. aktivitāte. Vai tas varētu būt es?** — skolēni diskutē par to, kāpēc ir svarīgi pieņemt rūpīgi izvērtētus lēmumus attiecībā uz savu profesiju. Veidojot savu dzīvi, mums jāpieņem vairāki svarīgi lēmumi, un profesijas izvēle ir viens no tiem.
- **16. aktivitāte. Mieru tikai mieru, esmu mehāniķe!** — skolēni atklāj dažādas profesijas transporta nozarē.
- **17. aktivitāte. Mans sapņu darbs** — skolēni iepazīst daudzas un dažādas iespējamās nākotnes profesijas, padziļina izpratni par karjeras iespējām un gūst motivāciju apgūt savu sapņu profesiju.
- **21. aktivitāte. Darbs transporta nozarē nav domāts sievietēm** — skolēni identificē dažādas prasmes (piemēram, specifiskas vai vispārīgas/universālas, profesionālās un sociālās prasmes), kas nepieciešamas, strādājot transporta nozarē.

4. Videi nekaitīgāka ekonomika un transporta nozares ilgtspējība

Šis apguves ceļš mudina skolēnus izpētīt transporta nozares ilgtspējību.

- **18. aktivitāte. Pārsteidzošā ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes sistēma** — skolēni atklāj, kas ir ilgtspējīga pilsētu mobilitāte.
- **22. aktivitāte. Transports ir ilgtspējīga mobilitāte** — skolēni spriež par saikni starp transportu un ilgtspējību un videi draudzīgu, efektīvu transporta līdzekļu vērtību.
- **23. aktivitāte. Ekoloģiskums un jaunās tehnoloģijas** — transporta nozares nākotne — skolēni pēta, kā transporta nozare izmantos jaunās tehnoloģijas, un apjauš tehnisko un digitālo prasmju nozīmīgumu transporta nozarē.

5. Ceļš uz STEM meitenēm un zēniem

Šī apguves ceļa mērķis ir veicināt skolēnu interesi par zinātni, tehnoloģiju, inženierzinātnēm un matemātiku (STEM).

- **2. aktivitāte. Uzraksti trīs vārdus** — skolēni pēta saikni starp dzimumu stereotipiem un aizspriedumiem sabiedrībā un izglītības saturu skolās un apjauš, ka mācību grāmatās un citos mācību resursos sievietes ir minētas retāk nekā vīrieši.
- **10. aktivitāte. Paskaties apkārt un izstāsti, ko redzi** — skolēni secina, ka izglītības un mācību iespējas zēniem un meitenēm ir izteikti pakļautas stereotipiem, un diskutē par to, kā panākt, lai mēs visi varētu izdarīt izvēli bez dzimumu stereotipu ietekmes.
- **17. aktivitāte. Mans sapņu darbs** — skolēni iepazīst daudzas un dažādas iespējamās nākotnes profesijas, padziļina izpratni par karjeras iespējām un gūst motivāciju apgūt savu sapņu profesiju.
- **22. aktivitāte. Transports ir ilgtspējīga mobilitāte** — skolēni diskutē par saikni starp transportu un ilgtspējību un pēta, kā uzlabot transportu nākotnē.

6. Skolēnu domātprasmju attīstīšana

Šis apguves ceļš piedāvā diferencētu pieeju mācībām, kas pielāgota dažādiem domāšanas un mācīšanās stiliem.

- **5. aktivitāte. Es redzu, es domāju, es vēlos noskaidrot** — skolēni nosaka atšķirību starp objektīvo un subjektīvo, vienlaikus analizējot savu izpratni un priekšstatus par dzimumu stereotipiem.
- **9. aktivitāte. Kur es būšu pēc 10 gadiem?** — skolēni mēģina iedomāties savu profesiju pēc 10 gadiem, atklāj šīs izvēles sekas un salīdzina savu izvēli ar klasesbiedru izvēlēm.
- **14. aktivitāte. Transporta nozare vēstures griežos** — skolēni atklāj transporta nozares unikālo lomu mūsdienu dzīvē un diskutē par to.
- **22. aktivitāte. Transports ir ilgtspējīga mobilitāte** — skolēni diskutē par saikni starp transportu un ilgtspējību un pēta, kā uzlabot transportu nākotnē.

7. Darba nozīme mūsu sabiedrībā un līdzvērtīga sieviešu pārstāvētība

Šajā apguves ceļā varēsiet padziļināti izpētīt darba nozīmīgumu mūsu sabiedrībā un dzīvesveidā, izvērtēt, vai sievietes un vīrieši ir vienlīdzīgi pārstāvēti visās darba jomās, un noskaidrot, kādēļ tas ir svarīgi.

- **4. aktivitāte. Sienas avīzes veidošana** — īpašais izlaidums par dzimumu līdztiesības jautājumiem — skolēni veic izpēti, noskaidro komandu darba priekšrocības un iespējas mācību procesā (piemēram, atbalsts un sadarbība, talantu dažādība, viedokļu dažādība un atgriezeniskā saite), attīsta kritiskās un radošās domāšanas prasmes un vingrinās pieņemt lēmumus.
- **8. aktivitāte. Dzimumu segregācijas izpēte darba tirgū** — skolēni pēta un atklāj vīriešu un sieviešu koncentrācijas tendences dažādās jomās un amatos.
- **11. aktivitāte. 21. gadsimta līderis** — skolēni sastrādājas komandā un mainās lomām, tostarp izmēģina līdera lomu neatkarīgi no dzimuma.
- **13. aktivitāte. Kādreiz es domāju, ka ... bet tagad es domāju, ka ...** — skolēni salīdzina savas idejas

apguves ceļa sākumā un noslēgumā.

- **19. aktivitāte. Iedomājies, ka transporta nozarē ir dzimumu līdzsvars** — skolēni atklāj dažādus transporta veidus un apjauš, kāpēc dzimumu līdzsvars transporta nozarē nāk par labu demokrātiskai sabiedrībai.

8. Transporta nozīme mūsu dzīvesveidā

Izmantojiet šo apguves ceļu, lai iepazītu transporta nozari dažādos laika posmos — pagātnē, tagadnē un nākotnē — un darba iespējas gan meitenēm, gan zēniem.

- **14. aktivitāte. Transporta nozare vēstures griežos** — skolēni atklāj transporta nozares unikālo lomu mūsdienu dzīvē un diskutē par to.
- **15. aktivitāte. Kas man jāzina par automatizāciju?** — skolēni sasaista STEM mācību priekšmetus ar profesijām.
- **20. aktivitāte. Transports nozīmē kravas pārvadājumus** — skolēni iepazīst dažādas transporta apakšnozares, diskutē par to, kā transporta nozare ietekmē viņu ikdienas dzīvi un gūst plašu priekšstatu par transporta nozari.
- **21. aktivitāte. Darbs transporta nozarē nav domāts sievietēm** — skolēni identificē dažādas prasmes, kas nepieciešamas, lai strādātu transporta nozarē, un nosaka pastāvošās dzimumu nelīdzsvarotības iemeslus.
- **24. aktivitāte. Es strādāšu transporta nozarē** — skolēni atklāj daudzveidīgās nodarbinātības iespējas transporta nozarē un apjauš, ka transporta nozare varētu būt pievilcīga sievietēm.

1. RĪKU KOPUMS. PAMATINFORMĀCIJA

Galvenie vēstījumi skolotājiem un skolēniem

Metodiskā palīglīdzekļa pamatā ir divas dimensijas, ko dēvējam par rīkiem un praksi (Tabula 1). Metodiskajā palīglīdzeklī ir sniegti visi nepieciešamie rīki. Liekot lietā savas atšķirīgās prasmes, talantus, kompetences un iejūtību, skolotāji izstrādā metodiskā palīglīdzekļa praksi, pielāgojot to savam kontekstam.

Tabula 1. Pārskats par metodiskā palīglīdzekļa dimensijām

	Pamat-koncepcijas	Pieejas	Mācību mērķi	Dzimumu līdztiesības principam atbilstoša pedagoģija
Rīki	- Izglītības programmas nav neitrālas (formālais, slēptais un neapgūtais saturs)⁸ - Skolas ir stabilas institūcijas ar savu specifisku kultūru	- Programma - Apguves ceļi - Rīku kopumi - Glosārijs - Saites uz ārējiem resursiem	- Intervences agrīnā izglītības posmā - Skolēnu redzesloka paplašināšana (praktiski piemēri) - Rādīt piemēru: „Mēs kļūstam par tiem, ko redzam sev apkārt.”	- Savu domu, uzskatu, sajūtu, motivācijas un aizspriedumu apzināšanās - Kontekstam atbilstoša un empātiska izpratne par citiem
Prakse	- Dzimumu līdzsvara veicināšana - Skolotājs ir pārmaiņu veicinātājs - Mācīšanās ir kognitīva, emocionāla un sociāla aktivitāte	- Pārmaiņas kā process - Mācīšana un mācīšanās, ņemot vērā kultūras īpatnības - Iesaistošas un aktīvas metodes	- Dzimumu stereotipu atspēkošana - Skolēnu iesaistīšana - Mūžizglītības svarīgāko kompetenču attīstīšana - Dzimumu līdzsvars	- Dzimumpratības veicināšana⁹ - Dzimumu līdztiesības principam atbilstoša vide

⁸ Ar „formālo saturu” parasti saprot mērķtiecīgi pasniegtas zināšanas un prasmesursos, stundās un mācību aktivitātēs, „slēptais saturs” nozīmē normas, vērtības un priekšstatus, kas tiek neapzināti pausti klasē un sociālajā vidē, savukārt „neapgūtais saturs” attiecas uz to, ko skolēniem nav iespējas apgūt — jēdzieniem un prasmēm, kas nav iekļauti mācību procesā.

⁹ Ar „dzimumprātību” saprot spēju, pašpārliecinātību un vēlmi apspriest dzimumu līdztiesības jautājumus un analizēt un mainīt savus priekšstatus, stereotipus un aizspriedumus.

Mācību aktivitātes nodrošina kontekstu, kas mudina uz pārdomām un dialogu, kurā skolēniem ir iespēja apšaubīt un izvērtēt savus stereotipiskos priekšstatus un aizspriedumus un gan grupā, gan individuāli pārskatīt savus spriedumus. Skolotājiem ir jāveicina skolēnu uzvedība, kas liecina, ka notiek apguves process, piemēram, savu uzskatu un sajūtu paušana, kritikas uzklaušāšana, aktīvā klausīšanās, sava viedokļa pārskatīšana pēc citu cilvēku argumentu uzklaušāšanas, vērība pret verbālās un neverbālās komunikācijas izpausmēm un sadarbība, nevis konkurēšana.

Aktivitātes ir veidotas ar mērķi atspēkot dzimumu stereotipus, vienlaikus pievēršot uzmanību karjeras iespējām transporta nozarē gan zēniem, gan meitenēm.

Ar dzimumu stereotipu atspēkošanu saistītie vēstījumi

- Stereotipisku priekšstatu pamatā ir sociāli nostiprinātas normas zēniem un meitenēm, kas ir dzimumu nevienlīdzības galvenais cēlonis. Tās ietekmē pašuztveri un dzīves kvalitāti, mūsu savstarpējo saziņu, kā arī lielā mērā to, vai un kā indivīdi piedalīsies izglītībā un apmācībā un darba tirgū.
- Dzimumu stereotipiem ir negatīva ietekme gan uz meitenēm, gan zēniem, jo tie ierobežo personīgos mērķus, izvēles un brīvību. Skolā dzimumu stereotipi spēcīgi ietekmē to, kā skolēns jūtas klasē, kādām disciplīnām dod priekšroku zēni un meitenes un vispārējo priekšstatu par savām spējām.
- Dzimumu stereotipi nereti iet roku rokā ar citiem stereotipiem, piemēram, stereotipiem, kas saistīti ar rasi vai etnisko izcelsmi, reliģiju vai pārliecību, invaliditāti, vecumu vai seksuālo orientāciju.
- Pieņēmumi par dzimumu var būt apzināti un neapzināti un var būt par iemeslu tam, ka pret kādu sociālo grupu izturas atšķirīgi.
- Ar dzimumu stereotipiem saistītu jautājumu risināšana visā izglītības ciklā ir priekšnoteikums tam, lai nodrošinātu bērniem vienlīdzīgas iespējas neatkarīgi no dzimuma. Tas nozīmē arī pārskatīt normas, vērtības un uzskatus, ko neapzināti paužam klasē un sociālajā vidē (*slēptais saturs*) un ko skolēniem nav iespējas apgūt (*neapgūtais saturs*).
- Dzimumu stereotipu izskaušana skolā var palīdzēt samazināt dzimumu nelīdzsvarotību citās dzīves jomās, piemēram, mājās un darbavietā.
- Jaunu uzvedības modeļu pieejamība kā meitenēm, tā zēniem palīdzēs viņiem maksimāli izmantot savu potenciālu.
- Nereti ārpus skolas un ģimenēs dominē ar dzimumu saistīti netieši vēstījumi, un skolotājiem ir jāvērs apkārtējo uzmanība uz šādu vēstījumu sekām un pret tiem jācīnās.

Ar transporta nozares nozīmību saistīti vēstījumi

- Mobilitāte un transports ir svarīgi mums visiem. No ikdienas braucieniem uz darbu, pie ģimenes locekļiem un draugiem, tūrisma līdz globālo piegādes ķēžu pareizai funkcionēšanai, lai preces nonāktu veikalos un varētu notikt rūpnieciskā ražošana —mobilitāte nodrošina mūsu ekonomisko un sociālo dzīvi.
- Brīva iedzīvotāju un preču pārvietošanās pāri iekšējām robežām ir ES un tās vienotā tirgus pamatbrīvība. Ceļošana ES ir sekmējusi kohēziju un nostiprinājusi Eiropas identitāti.
- Transporta nozare kā Eiropas mājāsaimniecību otrā lielākā izdevumu joma nodrošina 5 % Eiropas IKP un nepastarpināti nodarbina 10 miljonus darbinieku.
- Transporta nozare ir lielāka un plašāka nekā jaunieši redz un spēj iedomāties, it īpaši — ikdienas pakalpojumu nodrošināšanas „aizkulisēs”.
- Grūtākais uzdevums transporta nozarē ir ievērojami samazināt emisiju apjomu un uzlabot ilgtspējību. Pārmaiņas šajā nozarē, it īpaši saistībā ar automatizāciju un digitalizāciju, rada jaunus uzdevumus, taču nepārtrauktā digitālā transformācija sniedz arī jaunas iespējas.

- Paredzams, ka atsevišķas transporta apakšnozares nākotnē attīstīsies un algos vairāk darbinieku, tādēļ būs nepieciešami augsti kvalificēti speciālisti ar kompetencēm inženierzinātnē un tehnoloģijā.

Pedagoģiskā pieeja

Metodiskā palīglīdzekļa svarīgākie pedagoģiskie principi ir šādi:

Mūžizglītības pamatkompetences

Atbilstoši Eiropas izglītības sistēmās plaši izmantotajai kompetenču pieejai un saskaņā ar [Council Recommendation](#)¹⁰, šī metodiskā palīglīdzekļa mērķis ir attīstīt skolēnos mūžizglītības pamatkompetences, kas nepieciešamas personīgajam piepildījumam, veselīgam un ilgtspējīgam dzīvesveidam, nodarbināmībai, aktīvam pilsoniskumam un sociālajai iekļaušanai. Starp tām vēlamies izcelt šādas kompetences:

- skaitļošanas, zinātniskās un inženierprasmes;
- digitālās un tehnoloģijās balstītās kompetences;
- starppersonu saskarsmes prasmes un spēja apgūt jaunas kompetences;
- aktīvs pilsoniskums;
- uzņēmējdarbības gars.

Aktīvā metodika

Lai gan aktīvās metodikas pamati tika likti jau Senajā Grieķijā ar Sokrāta metodi, tikai pēdējās desmitgadēs ir vērojama tendence ļaut skolēniem būt mācīšanās procesa noteicējiem. Saskaņā ar Bārnsa (1989) pieņēmumiem aktīvā mācīšanās ir mērķtiecīga, reflektīva, dialogā balstīta, kritiska, strukturāli sarežģīta, situatīva un līdzdalīga.¹¹

Kooperatīvā mācīšanās

Neskatoties uz plašo aktīvās metodikas klāstu, mēs devām priekšroku kooperatīvās mācīšanās metodei, jo tā atbilst šī metodiskā palīglīdzekļa mērķiem. Vispārīgi, skolotāji ir vienprātīgi, ka šī pieeja palīdz mācīties efektīvāk, uzlabo pašvērtējumu, sekmē pozitīvu attieksmi pret mācīšanos, kā arī iecietību pret atšķirīgo, veidojot pozitīvu savstarpējo atkarību starp skolēniem. Kooperatīvās mācīšanās procesā mērķis nav individuāli panākumi. Panākumi ir kopēji, jo tie ir atkarīgi no katra mācību grupas dalībnieka ieguldījuma (savstarpēja atkarība). Kooperatīvā mācīšanās ir motivējošāka un tādēļ sekmē mācīšanos iedziļinoties, labākas savstarpējās attiecības klasē, dziļāku kritisko domāšanu un sevis un citu pieņemšanu.

Prasme mācīties

Prasme mācīties un pašregulācijas prasmju attīstīšana ir svarīgi priekšnoteikumi, lai jaunieši spētu mācīties efektīvi un patstāvīgi. Apvienojumā ar kooperatīvo mācīšanos tas ir ārkārtīgi efektīvs rīks. Izmantojot ieraugāmās mācīšanās paņēmienus,¹¹ mēs palīdzam skolēniem labāk saprast, kāds ir viņu mācīšanās stils un kā uzlabot savu iekšējo spēju mācīties.

Skolotāji atbalsta skolēnus, palīdzot attīstīt prasmes, kas viņiem nepieciešamas, lai domātu radoši un kritiski, izvirzītu hipotēzes un salīdzinātu dažādas iespējas un to sekas. Skolotāji palīdz skolēniem kļūt empātiskākiem, uz klausot dažādus viedokļus un izprotot, ko citi domā un jūt.

¹⁰ Padomes ieteikums (2018. gada 22. maijs) par pamatkompetencēm mūžizglītībā (OV C 189, 4.6.2018, 1. –13. lpp.), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN).

¹¹ Barnes, D. R. (1989). Active Learning. Leeds University TVEI Support Project.

Pieredzes mācīšanās

Lai sekmētu padziļinātu mācīšanos un vairāk iesaistītu skolēnus savā mācīšanās procesā, metodiskā palīglīdzekļa izstrādē ir ņemts vērā arī A. Kolbas un D. Kolba¹² pieredzes mācīšanās cikls.¹³ Šajā modelī skolotājs nodrošina tiešu pieredzi, un šai pieredzei seko individuāla refleksija vai refleksija grupā (metakognitīva aktivitāte). Pēc tam seko jēdzienu apguves posms. Savukārt pēdējā posmā skolēni prāto, kā apgūto pielietot savā dzīvē.

Vērtēšana

Metodiskajā palīglīdzeklī ir iekļauti „viegli” vērtēšanas rīki, ko var izmantot dažādos aktivitāšu posmos, lai atbalstītu skolotāju un skolēnu mācīšanas un mācīšanās procesus. Šajā metodiskajā palīglīdzeklī ar vērtēšanu saprot procesu, kas veicina pārdomas un mācīšanos, un ieteiktajos apguves ceļos skolotājiem un skolēniem tiek piedāvāti dažādi vērtēšanas rīki.

12 Kolb, Alice un Kolb, David (2018). ‘Eight Important Things to Know About the Experiential Learning Cycle’. ACEL National Conference, <https://experientiallearning.net/listing/8-important-things-to-know-about-the-experiential-learning-cycle/>.

13 Ieraugāmās domāšanas paņēmieni tika izstrādāti Hāvarda Pedagoģijas augstskolas pētniecības centrā Project Zero. Papildu informācija: <http://www.pz.harvard.edu/projects/visible-thinking>.

2. RĪKU KOPUMS. SKOLOTĀJU SĀKOTNĒJAIS PAŠNOVĒRTĒJUMS

Sākotnējā pašnovērtējuma 1. rīks. Aptauja

Rīka galvenais mērķis

Mēs kā skolotāji iemācām ne tikai to, ko mācām apzināti. Mūsu skolēni apgūst ne tikai tiešo mācību saturu, bet arī uztver nianšes, ko mēs apzināti nemācām, taču kuras pastāv skolā.

Skolēni iemācās, ka zēni rotaļlaukumā aizņem vairāk vietas vai klasē uzvedas skaļāk un saņem vairāk uzmanības no skolotājiem, jo dzīvē ieņem dominējošu lomu. Šis piemērs atspoguļo tā dēvēto *slēpto saturu*.

Turklāt skolēni iemācās, ka sievietes mācību programmā ir nepietiekami pārstāvētas: mēs nemācām par māksliniecēm, zinātniecēm vai rakstniecēm, jo droši vien viņas nav tikpat ievēribas cienīgas, viņu nav daudz vai viņas nav tikpat panākumiem bagātas. Šis piemērs atbilst *neapgūtajam saturam*. Ar šādiem vēstījumiem mēs ne tikai laupām meitenēm viņām nepieciešamos pozitīvos piemērus, bet arī mācām meitenēm — un zēniem —, ka sievietei dzīvē ir sekundāra loma.

Šī rīka galvenais mērķis ir palīdzēt skolotājiem atpazīt neapgūto un slēpto saturu tikpat lielā mērā kā formālo saturu.

Nemiet vērā

Jums nav jāatbild uz jautājumiem rakstiski, ja to nevēlaties. Sākotnējo pašnovērtējumu var veikt prātā. Taču rakstīšana uz papīra ar pildspalvu rosina uz dziļākām pārdomām.

Aptauja		Piekrītu	Nepiekrītu	Droši nezinu
1	Manā skolā nav dzimumu diskriminācijas.			
2	Tas, ka zēni rotaļlaukumā aizņem vairāk vietas, ir gluži normāli, jo viņi spēlē futbolu.			
3	Savā klasē pret zēniem un meitenēm izturas vienādi.			
4	Problemātiskam skolēnam es parasti saku: „Pasaki, lai tava mamma atnāk uz skolu, jo man ar viņu jārunā”.			
5	Parasti vairāk uzmanības pievēršu zēniem, jo viņi ir skaļāki. Meitenēm nevajag tik daudz uzmanības.			
6	Skolā lietoju iekļaujošu valodu.			
7	Nav tādu „spēļu meitenēm” un „spēļu zēniem”.			
8	Abu dzimumu skolotājiem ir vienādas karjeras un profesionālās izaugsmes iespējas.			
9	Abu dzimumu skolotājiem ir līdzvērtīgas iespējas ieņemt vadošus amatus skolā.			
10	Mācību materiālos, ko izmantoju klasē (tostarp mācību grāmatās, attēlos, tekstos, rakstu darbos) vīrieši un sievietes ir atveidoti vienlīdz cieņpilni, spējām atbilstoši un visā to dažādībā.			
11	Nedomāju, ka vajadzīgas īpašas „rotaļietas zēniem” un „rotaļietas meitenēm”.			
12	Pieļaujams izmantot vārdus vīriešu dzimtē, vispārīgi runājot kā par vīriešiem, tā sievietēm vai zēniem un meitenēm. Visi saprot, ka vīriešu dzimtes forma ietver abus dzimumus.			
13	Skola nevar neko daudz darīt dzimumu diskriminācijas jautājumā. Tas skolēniem jāapgūst mājās.			
14	Darbinieku sapulcēs skolotāji zēnus ar labām sekmēm dēvē par „ļoti gudriem” un meitenes ar labām sekmēm par „ļoti čaklām”.			
15	Mācību materiālos, ko izmantoju, sievietes un vīrieši ir vienlīdz pārstāvēti, un tie atspoguļo gan meiteņu, gan zēnu vajadzības un dzīves pieredzi.			
16	Zēniem parasti labāk padodas zinātne un matemātika. Meitenēm parasti labāk padodas valodas.			

Ja nebijāt pilnībā pārliecināta par atsevišķām atbildēm vai apgalvojumiem, vai ir aspekti, ko jūs vēlētos pavērot uzmanīgāk un apzinātāk, strādājot ar skolēniem pēc šī metodiskā palīglīdzekļa, varat atzīmēt savus novērojumus un pārdomas šajā lapā.

Kas man jānovēro?	Ko es uzzināju?

Sākotnējā pašnovērtējuma 2. rīks. Mini uzdevums

Rīka galvenais mērķis

Šo mini uzdevumu var izmantot kā papildinājumu jebkuriem citiem šajā metodiskajā palīglīdzeklī ieteiktajiem rīkiem vai atsevišķi. Tā mērķis ir pievērst jūsu uzmanību *slēptajam saturam* un *neapgūtajam saturam*, kas pastāv paralēli *formālajam saturam* un kura pastāvēšanu skolēni un skolotāji bieži neapzinās.

Skolēni iemācās, ka zēni rotaļlaukumā aizņem vairāk vietas vai klasē uzvedas skaļāk un saņem vairāk uzmanības no skolotājiem, jo dzīvē ieņem dominējošu lomu. Šis piemērs atspoguļo tā dēvēto *slēpto saturu*.

Turklāt skolēni iemācās, ka sievietes mācību programmā ir nepietiekami pārstāvētas: mēs nemācām par māksliniecēm, zinātniecēm vai rakstniecēm, jo droši vien viņas nav tikpat ievēribas cienīgas, viņu nav daudz vai viņas nav tikpat panākumiem bagātas. Šis piemērs atbilst *neapgūtajam saturam*. Ar šādiem vēstījumiem mēs ne tikai laupām meitenēm viņām nepieciešamos pozitīvos piemērus, bet arī mācām meitenēm — un zēniem —, ka sievietei dzīvē ir sekundāra loma.

Nemiet vērā

Jums nav jāatbild uz jautājumiem rakstiski, ja to nevēlaties. Sākotnējo pašnovērtējumu var veikt prātā. Taču rakstīšana uz papīra ar pildspalvu rosina uz dziļākām pārdomām.

Kāds ir jūsu skolas nosaukums? Daudzas skolas ir nosauktas vēsturisku personību vārdā. Veiciet ātro meklēšanu internetā un noskaidrojiet, cik skolu jūsu reģionā ir nosauktas vēsturiski nozīmīgu vīriešu un sieviešu vārdā un izpētiet viņu dzīves gājumu. Uzrakstiet viņu vārdus šeit.

Pastaigājieties gar skolas rotaļlaukumu viena vai divu starpbrīžu laikā un vērojiet, kā bērni izmanto rotaļlaukumu. Cik vietas aizņem zēni un meitenes? Kādas spēles viņi spēlē? Kādus sporta veidus un aktivitātes viņi ir iecienījuši? Kuras rotaļlaukuma daļas viņi izmanto? Kā viņi mijiedarbojas cits ar citu?

Pārlūkojiet materiālus, ko izmantojat klasē, un izanalizējiet, vai tajos izpaužas dzimumu stereotipi. Kā šajos materiālos atveidotas sievietes un vīrieši? Vai viņi ir atspoguļoti skaitliski līdzvērtīgās proporcijās un vienlīdz cieņpilni, spējām atbilstoši un visā to dažādībā? Vai mācību materiālu tematika un attēli atspoguļo gan zēnu, gan meiteņu vajadzības un dzīves pieredzi? Pierakstiet savus novērojumus šeit.

Pirms sākat izmantot šo metodisko palīglīdzekli, pāris dienas uzmanīgi vērojiet savu saskarsmi ar skolēniem. Pievērsiet uzmanību savai komunikācijai, mācīšanas stilam un attieksmei — vai tā ir vienāda kā pret zēniem, tā meitenēm? Pierakstiet savus novērojumus šeit.

Visbeidzot, pierakstiet savas pārdomas, kas jums radās, veicot šo mini uzdevumu, un kas var noderēt, strādājot pēc šī metodiskā materiāla.

Sākotnējā pašnovērtējuma 3. rīks. Refleksija

Rīka galvenais mērķis

Refleksija ir svarīgs mācīšanas un mācīšanās elements. Refleksijas vingrinājums pirms jaunas tēmas mācīšanas ir iespēja aktualizēt zināšanas un priekšstatus un izprast metodiskā palīglīdzekļa uzdevumus un aktivitāšu pamatā esošo argumentāciju.

Šis refleksijas rīks akcentē un palīdz izprast dzimumu stereotipus un profesionālo izvēļu un pedagoģiskās prakses „zemūdens akmeņus”, kā arī brīdina, kam jāpievērš uzmanība ārpus klases vides, un par dzimumu līdztiesības jautājumiem darba tirgū. Tas arī ietver vispārējus apsvērumus, kas saistīti ar skolotāju un skolēnu attiecībām.

Nemiet vērā

Šajā rīkā piedāvātās refleksijas mērķis ir palīdzēt skolotājiem justies pārliecinātiem, ka viņi spēj sagatavot piedāvātās aktivitātes. Šis rīks jāizmanto pirms aktivitātes veikšanas, taču tas noderēs arī aktivitāšu praktiskās sagatavošanas procesā.

Jautājumi, kas palīdzēs akcentēt un izprast svarīgākos aspektus

Kādēļ tiek likts uzsvars uz dzimumu?

- Kā dzimuma jēdziens mudina mūs padomāt par to, kā darbojas un kāpēc pastāv nevienlīdzība starp zēniem un meitenēm, vīriešiem un sievietēm izglītībā un darba tirgū?
- Kam mums kā pedagogiem vajadzētu pievērst uzmanību, un kā mēs varam veicināt dzimumu nevienlīdzības novēršanu?
- Kāda ir pedagogu loma stereotipiskas uzvedības atmaskošanā un plašu iespēju veicināšanā visiem sabiedrības locekļiem?
- Vai valodās, kurās diferencē dzimumu, mēs pievēršam uzmanību tam, kā mēs uzrunājam skolēnus, lai viņi visi justos pārstāvēti?

Profesionālās izvēles un pedagoģiskā prakse

- Kā ir iekārtota klases telpa?
- Kā mēs izvēlamies tos, kuri runās mūsu stundās?
- Vai meitenēm un zēniem ir pieejama līdzvērtīga telpa, un vai viņi to izmanto?
- Runājot par atzīmēm un uzvedību, vai zēniem un meitenēm izvirzām vienādus standartus?
- Vai izvairāmies uzdot atsevišķus uzdevumus meitenēm un zēniem?
- Vai ļaujam bērniem izpētīt savas intereses bez stereotipiskām lomām?
- Vai ņemam vērā to, kā klasē izmantotie materiāli veicina dzimumu stereotipus? Kādas īpašības šajos materiālos tiek piedēvētas sievietēm un vīriešiem? Vai viņi ir atspoguļoti skaitliski līdzvērtīgās proporcijās un vienlīdz cieņpilni, spējām atbilstoši un visā to dažādībā?

Kas notiek ārpus klases vides?

- Vai zēni un meitenes ir vienlīdz pārstāvēti vadošās lomās?
- Vai skolas rotaļlaukums ir droša vide visiem?
- Vai ārpusskolas nodarbības ļauj bērniem izpētīt savas intereses neatkarīgi no tradicionālajām dzimumu lomām?
- Vai meiteņu sporta komandas ir tikpat atzītas kā zēnu sporta komandas?
- Runājot par citiem skolas darbiniekiem, kas nav skolotāji, cik starp viņiem ir sieviešu un cik vīriešu?
- Attiecībā uz savstarpējo komunikāciju ar skolēniem, kādu uzvedību no meitenēm un zēniem sagaida pārējie skolas darbinieki?

Dzimums un darba tirgus

- Vai esat domājusi par to, kā dzimumu stereotipi ietekmē zēnu un meiteņu un vīriešu un sieviešu izvēli par labu noteiktai izglītībai vai karjerai?
- Vai esat domājusi par to, kāpēc sievietes dominē noteiktās nozarēs, piemēram, izglītībā un aprūpē, taču nav pietiekami pārstāvētas citās, piemēram, inženierzinātnes un tehnoloģijas jomā, kur dominē vīrieši?
- Vai esat domājusi par to, kāpēc sievietes joprojām pelna mazāk nekā vīrieši un kā dzimumu stereotipi veicina atalgojuma atšķirības starp dzimumiem?
- Vai apzināties, ka sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas augstāk atalgotās profesijās, lai gan vairums universitāšu absolventu ES ir sievietes, un ka to galvenokārt veicina diskriminējošas sociālās normas un stereotipi par sieviešu un vīriešu prasmēm un pārāk zems sieviešu darba novērtējums?
- Vai apzināties, ka nozarēs, kur dominē vīrieši, piemēram transporta nozarē, sievietes bieži tiek nodarbinātas zemāka statusa amatos ar zemāku atalgojumu un sliktām profesionālās un karjeras izaugsmes iespējām, kas ir galvenais iemesls atalgojuma atšķirībām starp sievietēm un vīriešiem transporta nozarē?
- Vai zinājāt, ka Eiropas Komisija atzīst, ka transporta nozarē strādājošo sieviešu īpatsvars ir krietni zem vidējā sieviešu nodarbinātības rādītāja vispārējā ekonomikā, un veic īpašus pasākumus, lai padarītu šo nozari pievilcīgāku sievietēm?

Citi vispārīgi apsvērumi

- Skolā pozitīva attieksme pret mācību priekšmetu ir saistīta ar pozitīvām attiecībām starp skolotāju un skolēniem, jo komunikācija ar skolotājiem veicina meiteņu un zēnu kognitīvo attīstību un intelektuālo iesaisti.
- Zēni un meitenes apgūst vairāk, ja jūt, ka skolotāji viņus uztver nopietni, jo viņi kļūst pašapzinīgāki un sasniedz labākus rezultātus.
- Zēni un meitenes, kuri ir labāk informēti par to, kā efektīvāk mācīties, ir arī sekmīgāki.

Aktivitāšu izpildes procesā

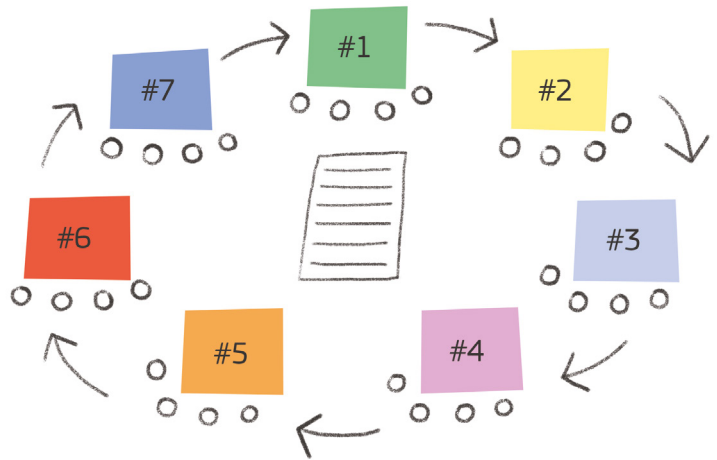
- Centieties nepiešķirt skolēniem dzimumu stereotipos balstītas lomas, kas var likt viņiem apgūt „sieviešu” vai „vīriešu” identitātes, piemēram, ja lūdzat zēniem kaut ko uzbūvēt, bet meitenēm veikt piezīmes. Parūpējieties, lai visi skolēni pēc kārtas varētu izmēģināt dažādas aktivitātē paredzētās lomas.

3. RĪKU KOPUMS. DZIMUMU STEREOTIPI

± 85 min.

1. aktivitāte. Sieviešu loma vēsturē

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, sociālās zinātnes, vēsture, māksla, valodas.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- uzzinās par apbrīnojamām sievietēm, kuras ir veidojušas vēsturi un aizstāvējušas idejas, kas parasti netiek iekļautas pašreizējā vēstures naratīvā (piemēram, sievietes statuss, sieviešu tiesību kustība);
- sapratīs, kā atšķirīgs mācību grāmatu un mācību programmu saturs būtiski veicina līdztiesību izglītībā un turpmākās izglītības un profesijas izvēli.

Sagatavošanās un materiāli

- Ja nepieciešams, pirms aktivitātes atkārtojiet, [kā sarīkot galerijas pastaigum](#).¹⁴ Iestatījumos ieslēdziet „automātisku tulkošanu“, lai skatītos video ar subtitriem jūsu dzimtajā valodā.
- Papīra tāfele, krāsaini marķieri, šķēres, līme, lai skolēni var izveidot plakātus.
- Informācijas avoti par sieviešu vēsturi (piemēram, [Europeana](#) Europeana tīmekļa vietne,¹⁵ vietējie avoti par Sieviešu vēstures mēnesi, „herstory“ kampaņu u.c. kolekcijas), lai skolēni var veikt izpēti internetā.
- **1. aktivitāte. Galerijas pastaigas novērojumu lapa** — izdrukāji un izdaliet visiem skolēniem.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Vispārīgās vēstures hronoloģijā sieviešu ieguldījums dažādās jomās un vēsturisku notikumu ietekme uz sievietēm kopumā ir atspoguļoti nepilnīgi vai nav atspoguļoti vispār. Šī aktivitāte sniedz iespēju pārskatīt vēsturiskos naratīvus un apšaubīt vai paplašināt stāstus, ko parasti dzirdam. Tā palīdz saprast, ka dzimumu līdztiesība ir sabiedriska, nevis tikai sieviešu mērķis, kas nāk par labu visiem.

14 https://www.youtube.com/watch?v=dPLk_aVhYwg.

15 <https://blog.europeana.eu/tag/womens-history/>.

STUNDAS NORISE

1. darbība 20 min.

Paskaidrojiet skolēniem, ka viņi veidos plakātu galerijas pastaigai. Skolēni veic izpēti internetā, lai uzzinātu par apbrīnojamām sievietēm, kuras ir veidojušas vēsturi un aizstāvējušas idejas, kas parasti netiek iekļautas pašreizējā vēstures naratīvā (piemēram, sievietes statuss, sieviešu tiesību kustība). Balstoties uz iegūto informāciju un materiāliem, viņi veido plakātu uz papīra tāfeles lapas. Skolēni izdomā virsrakstu savam plakātam un izvēlas piemērotākā lieluma uzskates līdzekļus, galvenos vēstījumus un svarīgākos faktus. Izvēlieties, kurā datumā notiks galerijas pastaiga, un pārrunājiet ar skolēniem organizatorisko informāciju.

2. darbība 20 min.

Pirms galerijas pastaigas dienas atbrīvojiet vietu galerijai. Sanumurējiet plakātus un piestipriniet tos pie sienām, atstājot starp plakātiem pietiekami lielu atstarpi, lai galerija būtu pārskatāma. Izdaliet visiem skolēniem materiālu [1. aktivitāte. Galerijas pastaigas novērojumu lapa](#).

3. darbība 25 min.

Galerijas pastaigas dienā aiciniet skolēnu grupas apskatīt galeriju un aplūkot citu grupu izveidotos plakātus. Dodiet grupām aptuveni trīs minūtes, lai aplūkotu katru plakātu un aizpildītu novērojumu lapu, uzsverot, ka novērošanas mērķis ir noskaidrot plakātu galvenos vēstījumus.

4. darbība 20 min.

Atstājiet plakātus telpā. Iztaujāšana (var veikt nākamajā nodarbībā).

Padomi un piezīmes

- Varat izvēlēties citus informācijas resursus.
- Galerijas pastaigas laikā grupas pēta plakātus, kuros atainoti daudzveidīgi rakstiski un vizuāli vēstījumi.
- Izmantojiet novērojumu darblapas, lai palīdzētu skolēniem veikt mērķtiecīgus novērojumus.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

- Sarīkojiet jautājumu un atbilžu sesiju: katra grupa dalās ar saviem novērojumiem un uzdod (precizējošus) jautājumus par plakātiem, un plakātu autori atbild.
- Apkopojiet galvenās idejas, parūpējoties par to, lai skolēni saprastu, ka daudzi sieviešu vēstures aspekti nav iekļauti vēstures grāmatās. Apzinoties šo faktu, skolēni labāk saprot, cik spēcīgi dzimumu stereotipi ir iesakņojušies mūsu sabiedrībā.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Skolēni var pierakstīt savus jautājumus arī uz līmlapiņām (nevis novērojumu lapā) un pielīmēt tās blakus attiecīgajam plakātam. Veiciet iztaujāšanu tieši tāpat kā darblapā iekļauto jautājumu gadījumā.
- Uzaiciniet citu klašu skolēnus un skolotājus aplūkot galeriju.
- Pievērsiet skolēnu uzmanību mazāk zināmiem stāstiem par grūtībām, ar kurām saskaras sociāli atstumto grupu sievietes (piemēram, etnisko minoritāšu pārstāves, homoseksuālas sievietes, migrantes un patvēruma meklētājas).

1. AKTIVITĀTE. GALERIJAS PASTAIGAS NOVĒROJUMU LAPA

Katrs skolēns apskata katru plakātu un aizpilda novērojumu lapu.

PASTĀSTI, KO TU REDZI:		
1	Uzraksti, kas tevi pārsteidza.	
2	Uzraksti, kas tevi ieinteresēja.	
3	Uzraksti jebko citu, kas tev patika.	
4	Uzraksti vienu jautājumu.	
5	Pieraksti vienu domu, ko vēlies atcerēties.	
6	Pieraksti vienu domu, ko ir vērts izstāstīt citiem.	
7	Kāds ir plakāta galvenais vēstījums (vērtējums)?	

± 30 min.

2. aktivitāte. Uzraksti trīs vārdus

Mācību priekšmets

Sociālās zinātnes, vēsture, pilsoniskā izglītība, zinātne, māksla, individuālā apmācība un turpmākās aktivitātes visos pārējos priekšmetos.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- uzzinās par apbrīnas vērtām sievietēm un vīriešiem (visticamāk, viņi labāk pazīs vēsturiski nozīmīgus vīriešus) gan pagātnē, gan šobrīd, apjaušot, ka tie ne vienmēr ir iekļauti mācību programmās;
- pētīs saikni starp dzimumu stereotipiem un aizspriedumiem sabiedrībā un izglītības saturu skolās un apjautīs, ka mācību grāmatās un citos mācību resursos sievietes ir minētas retāk nekā vīrieši;
- skaidros, kā atšķirīgs mācību grāmatu un mācību programmu saturs būtiski veicina līdztiesību (vai tās neesamību) izglītībā un turpmākās profesijas izvēli.

Sagatavošanās un materiāli

- Skolēni ir sadalīti grupās pa trīs vai četri.
- Igale rūhmale on vālja prinditūd ja jagatud 2. aktivitāte. Darblapa „Uzraksti trīs vārdus” — izdrukājiet un izdaliet katrai grupai.
- Grupas var sacensties savā starpā (kurš iegūs visvairāk punktu vai minēs visvairāk sievietes).

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

- Sieviešu ieguldījums pārsvarā tiek ignorēts un līdz ar to netiek iekļauts mācību programmā un vispārīgajā kultūras un vēstures hronoloģijā. Šī aktivitāte palīdz novērst šo nepilnību, uzsverot sieviešu sasniegumus vēsturē līdztekus vīriešu sasniegumiem. Skolēni uzzina par atdarināšanas vērtām sievietēm, apjaušot, ka nākotnē viņi var kļūt, par ko vien vēlas, neatkarīgi no sava dzimuma vai citu cilvēku domām.
- Skolēni arī tiek rosināti izpētīt iemeslus, kādēļ noteiktās jomās ir tik maz sieviešu (piemēram, nevienlīdzīgs mājtsaimniecības un aprūpes pienākumu sadalījums starp sievietēm un vīriešiem, dzimumu stereotipi un likumi, kas ir noteikuši vai pat lieguši noteiktu izglītības jomu un profesiju pieejamību sievietēm), un kādos veidos viņu ieguldījums ir padarīts neredzams (piemēram, zinātnieces, kuru pētījumus un atklājumus piesavinājās viņu vīri, mākslinieces un rakstniece, kuras izlikās par vīriešiem).

STUNDAS NORISE

1. darbība
15 min.

Izdaliet visām grupām materiālu 2. aktivitāte. Darblapa „Uzraksti trīs vārdus” un dodiet tām laiku aizpildīt darblapu.

2. darbība
5 min.

Aiciniet skolēnus grupā apspriest savu tabulu.

3. darbība
10 min.

Iztaujāšana visai klasei.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Kuras kategorijas bija grūtāk aizpildīt?
- Vai bija vieglāk/grūtāk sameklēt mūsdienu vai vēsturisku personību vārdus?
- Kāpēc sieviešu vārdus bija grūtāk sameklēt (ja patiešām bija grūtāk)? Vai tas bija tādēļ, ka vēsturiski svarīgu sieviešu ir mazāk, vai tādēļ, ka mēs par viņām nezinām? Abos gadījumos, kāpēc tas tā ir?
- Vai mācību grāmatās sievietes ir pietiekami pārstāvētas?
- Kādēļ ir svarīgi, lai ievērojamas sievietes mācību grāmatās un citos mācību materiālos būtu pārstāvētas tikpat bieži kā vīrieši?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Uzdodiet skolēniem individuāli vai grupās sagatavot īsu prezentāciju par ievērojamu personību biogrāfiju.
- Aiciniet skolēnus analizēt dažādu mācību priekšmetu grāmatas un salīdzināt, cik līdzvērtīgi tajās ir pārstāvētas sievietes un vīrieši. Cik sieviešu un vīriešu tajās ir minēti, un kā tie ir pārstāvēti?
- Pārrunājiet gan sieviešu apspiešanas naratīvu, gan vīriešu pozitīvo lomu dzimumu līdztiesības nodrošināšanā. Gandrīz ikvienas ievērojamas sievietes biogrāfijā ir kāds vīrietis (piemēram, brālis, tēvs, draugs, skolotājs), kurš izturējās pret viņu kā pret līdzīgu, atbalstot viņas sapņus un talantus. Savukārt aiz vīriešu panākumiem, visticamāk, slēpjas daudzu sieviešu ieguldījums un neredzamais darbs.
- Sarīkojiet kino seansu un parādiet filmu par kādu no šīm iedvesmojošajām sievietēm. Internetā viegli atradīsiet daudz filmu ideju.

Padomi un piezīmes

- Izmantojiet internetu, lai noskaidrotu vairāk par nezināmām personībām, ko skolēni, iespējams, minēs.
- Nosakiet laika limitu lapas aizpildīšanai.
- Atkarībā no mācību priekšmeta attiecīgi pielāgojiet kategorijas vai ierobežojiet ģeogrāfisko vai laika tvērumu.

2. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „UZRAKSTI TRĪS VĀRDUS“

Katrā lodziņā ieraksti vienu līdz trīs vārdus. Vari izvēlēties personības no jebkura vēstures perioda vai jebkuras valsts. Par katru pareizu atbildi saņemsi vienu punktu.

Zinātnieces	Zinātnieki	Nobela prēmijas laureātes	Nobela prēmijas laureāti
Mākslinieces	Mākslinieki	Rakstnieces	Rakstnieki
Komponistes	Komponisti	Izgudrotājas	Izgudrotāji
Politiķes	Politiķi	Vēsturiskas personības — sievietes	Vēsturiskas personības — vīrieši

Punktu kopskaits: _____ /48

± 90 min.

3. aktivitāte. Ko no manis sagaida?

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, sociālās zinātnes, vēsture.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- apšaubīs dzimumu stereotipu sociālo konstruktus un izvērtēs savu attieksmi pret sabiedrības priekšstatiem, kas saistīti ar dzimumu;
- pētīs dzimumu stereotipu jēdzienu;
- sapratīs, ka pieņēmumi par zēniem un meitenēm un sievietēm un vīriešiem var būt apzināti un neapzināti un var būt par iemeslu tam, ka pret kādu sociālo grupu izturas atšķirīgi.¹⁶

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes varat izpētīt sadaļu **7. rīku kopums. Speriet soli tālāk** kurā atradīsiet glosārijus un citus materiālus par tādiem pamatjēdzieniem kā dzimumu stereotipi un dzimumu līdztiesība.
- Parādiet skolēniem dokumentālo filmu „Maska, ar kuru tu dzīvo”¹⁸ ja „Skaistuma gūstā”¹⁹ reklāmas rullīšus. Iestatījumos ieslēdziet „automātisku tulkošanu”, lai skatītos video ar subtitriem jūsu dzimtajā valodā.
- Līmlapiņas

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Šī aktivitāte palīdz saprast, ka dzimumu stereotipi veidojas un tiek uzspiesti ar sabiedrības priekšstatiem un ka tie kaitē gan meitenēm un zēniem, gan vīriešiem un sievietēm. Dzimumu stereotipi var ierobežot zēnu un meiteņu, sieviešu un vīriešu talantu un spēju attīstību, kā arī viņu izvēli par labu noteiktai izglītībai vai profesijai un iespējas dzīvē kopumā. Tie rodas dziļi iesakņojušos uzskatu, vērtību, normu un aizspriedumu rezultātā.¹⁷

16 Šī ir pamata aktivitāte par dzimumu stereotipiem, un internetā ir pieejami dažādi tās varianti. Skat., piemēram <https://www.pcc.edu/illumination/wp-content/uploads/sites/54/2018/05/gender-role-boxes-glbtc-and-sexism-exercise.pdf> un <https://www.usip.org/sites/default/files/files/Exercise-2-Act-like-a-Man-Act-like-a-Lady.pdf>.

17 <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1222>.

18 <https://www.youtube.com/watch?v=hc45-ptHMx0>.

19 <https://www.youtube.com/watch?v=W2UZZV3xU6Q>.

STUNDAS NORISE

1. darbība 20 min.

Vienā tāfeles pusē uzrakstiet „Būt vīrietim”. Aiciniet skolēnus pāros pārrunāt, kādi vārdi, idejas vai priekšstatī nāk prātā, domājot par vīrieša lomu. Varat uzdot uzvedinošus jautājumus, piemēram: ko nozīmē, rīkoties kā vīrietim? Vai tas atšķiras dažādās dzīves situācijās, piemēram, sportā, darbā, romantiskās attiecībās, bērnu audzināšanā utt.? Aiciniet skolēnus uzrakstīt savas atbildes uz līmlapiņām un pielīmēt tās pie tāfeles zem virsraksta „Būt vīrietim”.

2. darbība 20 min.

Vienā tāfeles pusē uzrakstiet „Būt sievietei”. Aiciniet skolēnus pāros pārrunāt, kādi vārdi, idejas vai priekšstatī nāk prātā. Varat uzdot uzvedinošus jautājumus, piemēram: ko nozīmē, rīkoties kā sievietei? Vai tas atšķiras dažādās dzīves situācijās, piemēram, sportā, darbā, romantiskās attiecībās, bērnu audzināšanā utt.? Aiciniet skolēnus uzrakstīt savas atbildes uz līmlapiņām un pielīmēt tās pie tāfeles zem virsraksta „Būt sievietei”.

3. darbība 1 min.

Kad abas tāfeles puses ir aizpildītas, uzrakstiet uz tāfeles jaunus virsrakstus un pasakiet skolēniem, ka tagad uz tāfeles ir divi atšķirīgi saraksti: „Stereotipi par vīriešiem” un „Stereotipi par sievietēm”. Apvelciet rāmi ap katru sarakstu.

4. darbība 5 min.

Paskaidrojiet skolēniem, ka katrā rāmī ir uzskaitīta attieksme un uzvedība, kas pēc sabiedrības domām meitenēm un zēniem ir pakāpeniski jāapgūst.

5. darbība 20 min.

Paskaidrojiet, ka meitenes un zēni apgūst šos sabiedrības standartus socializācijas procesā un ka tie nav iedzimti.

Ierosiniet diskusiju, jautājot skolēniem: kur mēs saņemam šos stereotipiskos vēstījumus? Sadaliet skolēnus grupās. Vienai grupai uzdodiet apspriest šādu vēstījumu avotus (piemēram, plašsaziņas līdzekļi, skolas un citas iestādes, ģimene un vienaudži) un to, kā tie ir saistīti ar uzvedības un attieksmes uzskaitījumu uz tāfeles. Otrai grupai uzdodiet apspriest to, kādos vārdos sauc meitenes un zēnus, kad viņi neiekļaujas stereotipu rāmjos, uzrakstīt šos vārdus uz līmlapiņām un pielīmēt tās uz tāfeles rāmja ārpusē.

6. darbība 10 min.

Paskaidrojiet, ka mums var rasties maldīgs priekšstats, ka dzimumu līdztiesība jau ir realitāte. Uzsveriet, ka dzimumu līdztiesības īstenošana ir nepārtraukts un grūts uzdevums un ka mums joprojām ir tāls ceļš ejams. Dzimumu līdztiesība nozīmē pozitīvas pārmaiņas ikvienam. Tādēļ ikvienam jāiesaistās šajos centienos.

7. darbība 20 min.

Iztaujāšana.

Padomi un piezīmes

- Apsveriet dzimumu stereotipu lomu skolas kultūrā un to, kādas ir sekas, ja kāds neatbilst stereotipiem.
- Pētiet saikni starp dzimumu stereotipiem un nelīdztiesību.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Kāda bija svarīgākā doma, ko šodien apguvāt? Kāpēc?
- Ko bija visgrūtāk saprast? Kāpēc?
- Kāds dzīvesveids un kādas vērtības un viedokļi tika pārstāvēti? Kas vēl jāpiemin (ja kaut kas palicis neminēts)?
- Kurš rada šos vēstījumus? Ar kādu mērķi? Kā mēs varam būt noturīgāki pret šādiem vēstījumiem?
- Vēlreiz aplūkojiet ierāmēto tekstu. Kā, jūsuprāt, jūtas persona, kura neatbilst šiem stereotipiem?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Vēlreiz parādiet skolēniem abus reklāmas rullīšus un aiciniet skolēnus komentēt, ņemot vērā šodien apgūto. To var uzdot kā mājasdarbu vai pārrunāt nākamajā stundā.
- Pielāgojiet aktivitāti jaunākiem skolēniem, uzņemoties pierakstīšanu un vienkāršojot visus terminus un jautājumus.

± 55 min. un projektu darbs

4. aktivitāte. Sienas avīzes veidošana — īpašais izlaidums par dzimumu līdztiesības jautājumiem

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, sociālās zinātnes, vēsture, informācijas un komunikācijas tehnoloģija (IKT), valodas, māksla.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- vingrināsies pētījuma veikšanā un veidos avīzes saturu;
- attīstīs kritiskās domāšanas, valodu, rakstītprasības un sociālās prasmes;
- vingrināsies strādāt komandā, sadarboties un pieņemt lēmumus.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes iesakām izpētīt sadaļu **7. rīku kopums. Speriet soli tālāk**, kurā atradīsiet glosārijus un citus materiālus par pamatjēdzieniem.
- Avīze, ko parādīt skolēniem kā piemēru, lai viņi saprastu dažādus avīzes elementus (noformējumu un struktūru) un zinātu, kāda veida informācija atbilst noteiktam saturam.
- Piekļuve internetam tiešsaistes izpētes veikšanai un, ja iespējams, printeris (vai avīžu un fotogrāfiju kopijas, ko skolēni var izmantot).
- Papīra lapas, marķieri, zīmuļi, šķēres.
- Tukša siena klasē, pie kuras skolēni var izstādīt savus darbus.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Skolēni padziļināti pēta dažādus dzimumu līdztiesības jautājumus kā avīzes veidotāji. Šī ir lieliska iespēja projektu darbam, kura pamatā ir sadarbība, un daudzdisciplināram mācīšanās procesam, kas apvieno prasmes, zināšanas un domāšanas veidus.

STUNDAS NORISE

1. darbība 20 min.

Paskaidrojiet skolēniem aktivitāti un pārrunājiet ar viņiem praktiskas dabas jautājumus. Aiciniet skolēnus apspriesties un nolemt, kāds ir avīzes saturs (mērķauditorija, struktūra un noformējums, galvenie vēstījumi, lomu sadalījums utt.). Sadaliet skolēnus mazākās grupās. Uzdodiet katrai grupai izveidot konkrētu avīzes sadaļu.

2. darbība

Paskaidrojiet skolēniem, ka tad, kad viņi izlems, kuras tēmas atspoguļos avīzē, viņiem ir jāveic izpēte, jā sacer raksti un jāiekļauj vizuālie materiāli.

3. darbība 10 min.

Kopā ar skolēniem ielānojiēt tikšanās ar atsevišķām grupām un visu klasi, lai pēc nepieciešamības pārraudzītu darbu un palīdzētu.

Aiciniet skolēnus apkopot sadaļas klases avīzē un piestiprināt to pie sienas.

4. darbība 25 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

- Aiciniet skolēnus pastāstīt par darbu pie šī uzdevuma. Ja nepieciešams, uzdodiet uzvedinošus jautājumus, piemēram: kuras sadaļas jūs veidojāt un kāpēc? Kādi lēmumi jums bija jāpieņem, un kā jūs to izdarījāt? Kas izdevās, un ko nākamreiz varētu paveikt labāk?
- Iztaujājiet dažādas grupas, noskaidrojot, kā skolēni, balstoties savā pieredzē, apguva zināšanas un interpretēja jēdzienus.
- Sadaliet skolēnus mazās grupiņās vai pāros un aiciniet izvēlēties trīs sienas avīzes sadaļas, kuras viņiem šķita saturīgākās vai interesantākās, un paskaidrot, kāpēc.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Vienkāršojiet projektu darbu, veidojot tikai vienu avīzes sadaļu vai pirmo lapu.

Padomi un piezīmes

- Varat uzticēt rediģēšanu un korektūru grupām, kas nav rakstu autori, lai skolēni vingrinātos sniegt viens otram atgriezenisko saiti.
- Pārrunājiet ar skolēniem lomu sadalījumu projektu darbā. Vai tas atspoguļo dzimumu stereotipus? Kāpēc?
- Pārliecinieties, ka grupas saprot savas lomas un tām atbilstošos pienākumus. Piemēram, korektori uzmanīgi pārbauda tekstu un izlabo drukas, gramatikas, stila un pareizrakstības kļūdas.

± 20 min.

5. aktivitāte. Es redzu, es domāju, es vēlos noskaidrot

Mācību priekšmets

Sociālās zinātnes, pilsoniskā izglītība, valodas, individuālā apmācība un, pielāgojot aktivitāti, citas disciplīnas.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- diskutēs par to, ka rotaļlaukumi un citas skolas struktūras ir iedarbīgi mehānismi, ar kuru palīdzību skolēni apgūst priekšstatus par dzimumu;
- skaidros, kā dzimums var ietekmēt pašsegregāciju (zēni pārsvarā rotaļājas ar zēniem, un meitenes — pārsvarā ar meitenēm), talantu un spēju pilnveidi, kā arī izglītības un profesijas izvēli;
- veiks rūpīgus novērojumus un izdarīs pamatotus secinājumus.

Sagatavošanās un materiāli

- **6. aktivitāte. Mācību attēls** — vizuālās uzskates līdzeklis.
- **6. aktivitāte. Darblapa „Es redzu, es domāju, es vēlos noskaidrot”** — izdales materiāls.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Domāšanas vingrinājums „Es redzu, es domāju, es vēlos noskaidrot”²⁰ mudina skolēnus kritiski izvērtēt, cik atšķirīgi telpu aizpilda zēni un meitenes un kā tas var ietekmēt viņu personīgo attīstību, pašuztveri un pat profesionālās izredzes. Aktivitāte arī virza skolēnu domāšanas procesu, galvenokārt — palīdzot atšķirt to, ko viņi objektīvi redz un var aprakstīt, un to, ko viņi domā vai vēlētos zināt par redzēto (t.i., starp objektīvo un subjektīvo).

STUNDAS NORISE

1. darbība
3 min.

Parādiet skolēniem uzskates līdzekli **6. aktivitāte. Mācību attēls** un aiciniet viņus individuāli uzrakstīt, „ko viņi redz” **6. aktivitāte. Darblapa „Es redzu, es domāju, es vēlos noskaidrot”**. Atgādiniet, ka viņiem ir tikai objektīvi jāapraksta tas, ko viņi redz.

20 Šis domāšanas vingrinājums tika izstrādāts Hārvarda Pedagoģijas augstskolas pētniecības centrā Project Zero. Papildu informācija: https://pz.harvard.edu/sites/default/files/See%20Think%20Wonder_2.pdf.

2. darbība
3 min.

Palūdziet aizpildīt sadaļu par to, „ko viņi domā”.

4. darbība
3 min.

Aiciniet skolēnus salīdzināt savas idejas ar klasesbiedru idejām.

3. darbība
3 min.

Palūdziet aizpildīt sadaļu par to, „ko viņi vēlētos noskaidrot”.

5. darbība
8 min.

Iztaujāšana visai grupai.

Padomi un piezīmes

- Pārliecinieties, ka skolēni pieraksta tikai to, ko redz, domā vai vēlētos noskaidrot.
- Izlabojiet dažas atbildes, kurās ir sajaukti objektīvi un subjektīvi novērojumi.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Vai šis rotaļlaukums ir tāds pats kā jūsējais vai atšķirīgs? Kā?
- Vai saskaņā ar jūsu pieredzi meitenes un zēni rotaļlaukumā spēlē vienādas vai atšķirīgas (sporta) spēles? Ar ko tās ir līdzīgas vai atšķirīgas?
- Kas ietekmē to, kā un kuras (sporta) spēles spēlē meitenes un zēni?
- Kā tas, ka zēni un meitenes izmanto rotaļlaukumu līdzīgi vai atšķirīgi, varētu ietekmēt viņu intereses, talantu attīstību vai pat nākamās profesijas izvēli?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Apmeklējiet skolas rotaļlaukumu un salīdziniet to ar uzskates līdzekli [6. aktivitāte. Mācību attēls](#). Varat uzdot skolēniem iepriekš sagatavot novērojumu darblapu.
- Kritizējiet fizisku un telpisku nošķiršanu atkarībā no dzimuma un izsakieties pozitīvi par veselīgām, atbalstošām un draudzīgām attiecībām starp dzimumiem.
- Kopā ar skolēniem padziļināti pētiet, kādas prasmes un kompetences var attīstīt, dažādos veidos izmantojot rotaļlaukumu, un kā tas var ietekmēt nākamās profesijas izvēli (piemēram, vai (sporta) spēles, ko zēni spēlē, palīdzēs viņiem vairāk attīstīt spēju orientēties apkārtējā vidē, kas liks viņiem izvēlēties noteiktus profesionālos novirzienus?).

6. AKTIVITĀTE. MĀCĪBU ATTĒLS

Aplūko šo attēlu un ar klasesbiedriem pārrunā, ko tu redzi, domā un vēlētos noskaidrot.

6. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „ES REDZU, ES DOMĀJU, ES VĒLOS NOSKAIDROT“

 Ko tu redzi? Kas īpaši krīt acīs?	Es redzu...
 Kā tu domā, kas notiek? Kāpēc tu tā domā?	Es domāju...
 Ko tu vēlētos noskaidrot? Kādus papildu jautājumus šis attēls tevī raisa?	Es vēlētos noskaidrot...

± 25 min.

6. aktivitāte. Stereotipi ... kādi stereotipi?

Mācību priekšmets

Sociālās zinātnes, vēsture, pilsoniskā izglītība, individuālā apmācība, māksla.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- iepazīs atdarināšanas vērtus vīriešus un sievietes no populārās kultūras un izklaides jomām, piemēram, televīzijas seriāliem, digitālajiem medijiem, žurnāliem, komiksiem un tiešsaistes spēļu vides;
- diskutēs par noteiktu īpašību piedēvēšanu sievietēm un vīriešiem un noteiktu mācību priekšmetu un profesiju asociēšanu ar konkrētu dzimumu.

Sagatavošanās un materiāli

Skolēni tiek sadalīti grupās pa četri. Ja iespējams, grupām jā sastāv gan no zēniem, gan meitenēm.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Populārajai kultūrai, medijiem un jaunajām tehnoloģijām ir svarīga loma bērnu dzīvē. Šī aktivitāte palīdz skolēniem saprast, kā dzimumu stereotipi tiek padziļināti šajās jomās un kāda ir to ietekme (piemēram, kā tie ietekmē viedokli par citiem cilvēkiem, izvēli par labu noteiktām profesijām).

STUNDAS NORISE

1. darbība 4 min.

Aiciniet skolēnus individuāli uzrakstīt piecus mīļākos žurnālus, komiksus, digitālās platformas, video/tiešsaistes spēles, dziesmas un televīzijas seriālus. Vai palūdziet skolēnus atnest uz klasi attiecīgos materiālus, lai ilustrētu savu Top 5.

3. darbība 5 min.

Aiciniet katras grupas skolēnus izveidot 10 īpašības vārdu sarakstu, kas raksturo vīriešus attiecīgajos materiālos, un 10 īpašības vārdus, kas vislabāk raksturo sievietes attiecīgajos materiālos.

2. darbība 4 min.

Aiciniet skolēnus salīdzināt savus sarakstus grupā.

4. darbība 12 min.

Iztaujāšana

Padomi un piezīmes

Varat arī pētīt skolēnu iecienītākās dziesmas, spēles, žurnālus, digitālās platformas utt.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Mazās grupās: vai meitenēm un zēniem patīk tās pašas dziesmas, video spēles, žurnāli, digitālās platformas? Padomājiet par nesen spēlētām video spēlēm, nesen redzētiem video klipiem, nesen lasītiem žurnāliem —kā tajos atspoguļoti zēni un meitenes, vīrieši un sievietes?
- Lielās grupās: kā šis atspoguļojums ietekmē jūsu dzīvi? Kā tas ietekmē lēmumus, ko pieņemat, jūsu uzvedību un nākamās profesijas izvēli?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Uzdodiet skolēniem pārveidot vai pārrakstīt analizēto materiālu tā, lai tajā nebūtu dzimumu aizspriedumu.
- Atlasiet skolēnu materiālus vai pieredzi, kur dominē stereotipu neietekmēti personāži, piemēram, sievietes ar reālistiskām ķermeņa aprisēm vai kaislību uz matemātiku un zinātni un neagresīvi vīrieši, kuri interesējas par aprūpi un dejošanu. Kā šie personāži sagrauj sabiedrības priekšstatus par viņiem?
- Noskaidrojiet, kā sarunāties ar skolēniem, kuri ir transpersonas vai nepieskaita sevi nevienam dzimumam, un **kā būt transpersonas sabiedrotajam**.²¹ Iestatījumos ieslēdziet „automātisku tulkošanu“, lai skatītos video ar subtitriem jūsu dzimtajā valodā.

21 https://www.youtube.com/watch?list=PLyfdph9z-mJwZBVa0bqN6wzSaXlqOezeY&v=E05VTkknW6E&feature=youtu.be&ab_channel=AshHardell.

± 80 min.

7. aktivitāte. Īsti vīrieši nav gādīgi ... vai tomēr ir?

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, pilsoņu tiesības un pienākumi, vēsture, sociālās zinātnes, ģeogrāfija, māksla.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni atklās, ka dzimumu attiecības ir sarežģīta daudzlīmeņu sistēma, kurā valda atšķirības un nelīdztiesība un ko veido lomas un identitātes individuālā līmenī, uzvedības modeļi un organizatoriska prakse kopienas līmenī, kultūras priekšstati un resursu un varas sadalījums sabiedrības līmenī un citi aspekti.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Šo aktivitāti veido grupu darbs un kopīgas pārrunas. Tajā tiek skatīti tādi pamatjēdzieni kā dzimumu stereotipi, normas, diskriminācija un lomas. Lomas paredz noteiktu uzvedību un attieksmi, kas ir vispārpieņemta, atbilstoša vai vēlama noteikta dzimuma personai. Šie dzimumbalstītie priekšstati ir plaši izplatīti mūsu sabiedrībā un nosaka bērnu izglītības un profesionālo virzību.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes iesakām izpētīt sadaļu **7. rīku kopums. Speriet soli tālāk** kurā atradīsiet glosārijus un citus materiālus par pamatjēdzieniem.
- Papīra tāfele, līme un marķieri. **7. aktivitāte. Izdales materiāls „Teksti”** — kopijas katram skolēnam grupā.
- Žurnāli vai avīzes, kurās ir sieviešu un vīriešu attēli.
- Klases telpas izkārtojums, izveidojot „saliņas” trim līdz pieciem skolēniem.
- Ja iespējams, skolēni tiek sadalīti sešās trīs līdz piecu skolēnu grupās (divas meiteņu grupas, divas zēnu grupas un divas jauktas grupas). Ja tas nav iespējams, visi skolēni tiek sadalīti jauktās grupās.

STUNDAS NORISE

1. darbība 2 min.

Abām meiteņu grupām izdaliet 1. un 2. tekstu **7. aktivitāte. Izdales materiāls „Teksti”**.

Abām zēnu grupām izdaliet 3. un 4. tekstu.

Jauktajām grupām izdaliet 5. tekstu un žurnālus vai avīzes.

Ja visas grupas ir jauktas, izdaliet visus tekstus dažādām grupām.

2. darbība 3 min.

Paskaidrojiet, ka aktivitāte ietver darbu grupās, kopīgas pārrunas un kritisku attieksmi pret uzvedību, ko sabiedrība sagaida no meitenēm un zēniem, vīriešiem un sievietēm.

3. darbība 30 min.

Paskaidrojiet atšķirīgos uzdevumus:

- Zēnu un meiteņu grupas lasa un apspriež tekstu. Tām ir jādomā, jādiskutē un jāvienojas par vienotu un kritisku viedokli par tekstu. Skolēni var izmantot marķierus un papīra tāfeli, lai paustu savu kritisko viedokli. Lapas augšpusē skolēniem ir jāuzraksta virsraksts savām pārdomām.
- Jauktās grupas no žurnālu un avīžu materiāliem veido kolāžu par lomām, uzvedību un attieksmi, ko nepamatoti saista vai asociē ar meitenēm un zēniem, sievietēm

un vīriešiem. Lapas augšpusē skolēniem ir jāuzraksta kolāžas virsraksts.

- Visas grupas izvēlas runātāju, kurš prezentēs tās darbu.

4. darbība 25 min.

Aiciniet zēnu un meiteņu grupas prezentēt savu darbu piecās minūtēs, paskaidrojot savu vienoto kritisko viedokli un to, kā viņi pie tā nonāca.

Aiciniet jaukto grupu runātājus prezentēt kolāžu un paskaidrot, kādēļ tika atlasīti dažādie elementi. Visus plakātus var piestiprināt pie sienas.

5. darbība 20 min.

Iztaujāšana.

Padomi un piezīmes

Paturiet prātā, ka, lai gan dzīvojam daudz progresīvākā sabiedrībā nekā mūsu senči, mums jāatceras, ka dzimumbalstīti priekšstati joprojām ir dziļi iesakņojušies mūsu kultūrā. Nereti cilvēki tos spēj atpazīt tikai tad, ja kāds uz tiem norāda. Skolām ir izšķirīgi svarīga loma dzimumu stereotipu atspēkošanā un novēršanā.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Vai varat iedomāties citu uzvedību, ko sagaida no vai asociē ar meitenēm un zēniem, vīriešiem un sievietēm un kas nav minēta tekstos?
- Kāpēc šī tēma jums varētu būt svarīga? Kāpēc tā varētu būt svarīga apkārtējiem (jūsu ģimenei, draugiem, skolotājiem utt.)?
- Vai jums patika šis uzdevums? Vai šī diskusija bija noderīga? Kāpēc?
- Vai šī aktivitāte mainīja jūsu viedokli par dzimumu?
- Kā jūtaties pēc šīs aktivitātes?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Pēc kārtas izlasiet katru tekstu [7. aktivitāte. Izdales materiāls „Teksti”](#), un apspriediet to ar skolēniem.

7. AKTIVITĀTE. IZDALES MATERIĀLS „TEKSTI”

1. teksts. Īsti vīrieši neraud

Vīrieši uzaug, ticot, ka raudāšana ir vājuma pazīme. Lai gan pieaugušie bieži cenšas nomierināt raudošus bērnus, parasti vecāki, skolotāji un vienaudži mudina zēnus neraudāt un būt drosmīgiem. Tas liek zēniem slēpt savas emocijas, tādēļ viņi nespēj tās pa īstam izdzīvot. Tā kā meitenēm raudāt ir pieņemami, cilvēki saista raudāšanu ar sievišķību un vājumu. Neskatoties uz šo dzimumu stereotipu, zinātnes atklājumi pierāda, ka raudāšana palīdz regulēt emociju izraisītu stresu un ir veselīgs emociju izlādes veids.

2. teksts. Īsti vīrieši ir galvenie apgādnieki

Lai gan kā sievietes, tā vīrieši piedalās darba vidē, vairums vīriešu joprojām uzskata sevi par galvenajiem apgādniekiem un saskaņā ar tradicionālajām lomām no viņiem parasti sagaida lielāku finanšu pienesumu ģimenei nekā no sievietēm. Šis priekšstats atbilst tradicionālajām dzimumu lomām un samazina iespējamību, ka vīrietis iesaistīties neapmaksātā darbā, ko galvenokārt veic sievietes, piemēram, mājāsaimniecības pienākumu veikšanā un bērnu un citu apgādājamo aprūpē. Turklāt arvien lielāks skaits pētījumu pierāda tradicionālo dzimumu lomu kaitīgo ietekmi uz vīriešiem, it īpaši — viņu garīgo veselību.

3. teksts. Sievietes ir klusas un pasīvas

Pusaudža vecumā daudzas meitenes no aktīviem, runīgiem bērniem pārvēršas par klusām un kautrīgām meitenēm. Šķiet, ka, iesaļojot pusaudžu vecumā, meitenes un zēni krasi maina savu attieksmi pret un priekšstatus par dzimumu. Kad meitenes kļūst par pusaudzēm, viņas sāk uzskatīt par trauslām un aizsargājamām, tāpēc daudzas sāk slēpt savu pašpārliecību, lai atbilstu sabiedrības priekšstatiem. Dzimumu normas, kas paredz, ka sievietēm jābūt pieklājīgām un klusām, liek daudzām sievietēm apspiest savas jūtas attiecībās un apslāpēt savu iniciatīvu darba vietā.

4. teksts. Sievietēm jāizskatās nevainojami

Līdzīgi vīriešiem, kam jābūt spēcīgiem un muskuļotiem, sievietes izjūt milzīgu sabiedrības spiedienu izskatīties pievilcīgi. Sievietes tiek bombardētas ar skaistumkopšanas produktu reklāmām, un šos produktus televīzijā un žurnālos parasti reklamē žilbinoši skaistas modeles. Šie tēli tiek internalizēti un vēsta sievietēm, ka viņu vērtība ir saistīta ar izskatu. Spiediens izskatīties nevainojami ietekmē visu sociālo grupu sievietes.

5. teksts. Dzimumu stereotipi un plašsaziņas līdzekļi

Populārā kultūra, izklaide un digitālie plašsaziņas līdzekļi ļoti spēcīgi ietekmē un veido īpašības, attieksmi un uzvedību, ko sagaidām no zēniem un meitenēm, vīriešiem un sievietēm.

4. RĪKU KOPUMS. DARBS

± 65 min. un projektu darbs

8. aktivitāte. Dzimumu segregācijas izpēte darba tirgū

Vertikālā dzimumu segregācija

Sievietes un vīrieši ir nodarbināti atšķirīgos profesionālos un atbildības līmeņos un amatos, un zemākos līmeņos un zemāk atalgotās lomās sievietes ir krietni vairāk.

Horizontālā dzimumu segregācija

Sievietes un vīrieši ir nodarbināti atšķirīgās profesijās, un profesijās ar sliktākiem darba apstākļiem un profesionālās izaugsmes iespējām sievietes ir krietni vairāk.

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, pilsoņu tiesības un pienākumi, vēsture, sociālās zinātnes, angļu valoda, matemātika, IKT.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- pētīs un atklās dzimumu segregācijas nozīmīgumu darba tirgū;
- sasaistīs dzimumu segregāciju ar atalgojuma atšķirībām starp vīriešiem un sievietēm un pētīs sieviešu augsto pārstāvētību profesijās, kas ir svarīgas, taču ekonomiski un sociāli zemu novērtētas;
- apjautīs, ka darba tirgū sievietes sastopas ar dažādiem šķēršļiem.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Skolēni grupās strādā pie projektu darba, veicot izpēti par dažādām tēmām. Noslēgumā grupas dalās savos konstatējumos, savukārt vispārējo ideju formulēšana notiek iztaujāšanas posmā.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes varat izpētīt sadaļu **7. rīku kopums. Speriet soli tālāk** kurā atradīsiet glosārijus un citus materiālus par tādiem pamatjēdzieniem kā iedalījums „vīriešu” un „sieviešu” profesijās un vertikālā dzimumu segregācija darba tirgū, atalgojuma atšķirības starp vīriešiem un sievietēm un „stikla griesti”.
- Skolēni mazās (ne vairāk kā četru līdz piecu skolēnu) un, vēlams, jauktās grupās.
- Dažādi avoti, piemēram, publikācijas, laikraksti un žurnāli, grāmatas, datu bāzes.
- Piekļuve internetam literatūras izpētei.
- **8. aktivitāte. Darblapa** visiem skolēniem.

STUNDAS NORISE

1. darbība 5 min.

Paskaidrojiet skolēniem, ka katrai grupai tiek dots aptuveni mēnesis veikt pētījumu par dzimumu nelīdztiesību darba tirgū. Informējiet skolēnus, ka katru nedēļu viņiem jāziņo skolotājam par projekta darba norisi un jāuzdod jautājumi vai jāprecizē neskaidrības. Informējiet skolēnus, ka tad, kad grupas būs pabeigušas savu pētījumu, tās prezentēs savus konstatējumus klasē.

2. darbība 15 min.

Uzdodiet grupām pētīt situāciju un meklēt pierādījumus par vienu no šādām tēmām:

- horizontālā dzimumu segregācija un tās iespējamie iemesli;
- atalgojuma atšķirības starp vīriešiem un sievietēm dažādās nozarēs un profesijās un iespējamie iemesli;
- vertikālā dzimumu segregācija un „stikla griesti”, šķēršļu un iespējamo risinājumu apzināšana;

3. darbība

Katru nedēļu uzraugiet darba norisi.

4. darbība 45 min.

Atvēliet laiku konstatējumu prezentēšanai un iztaujāšanai.

- saikne starp dzimumu segregāciju darba tirgū un dzimumu segregāciju izglītībā.

Informējiet skolēnus, ka pētījumu var veikt par vienu konkrētu valsti vai plašā ģeogrāfiskajā tvērumā. Lieciet skolēniem pētījumā izmantot dažādus resursus un reģistrēt konstatējumus darblapā **8. aktivitāte. Darblapa.** Aiciniet skolēnus sniegt pārskatu par pētījumā izmantotajiem resursiem. Informējiet skolēnus, ka viņi drīkst balstīties arī uz ģimenes locekļu, paziņu utt. viedokli.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Vai, jūsuprāt, šajā valstī darba vidē pret sievietēm un vīriešiem izturas vienlīdzīgi? Un vai pret viņiem izturas vienlīdzīgi citviet pasaulē? Kā šī situācija liek jums justies?
- Cik lielā mērā, jūsuprāt, aprūpes pienākumi ietekmē vīriešu un sieviešu karjeru? Vai tas ir mainījies?
- Vai bijāt pārsteigti par saviem konstatējumiem? Kāpēc?
- Vai jūsu viedokli par šiem jautājumiem ietekmēja veiktais pētījums?
- Vai jums patika šis pētījums? Kādi ir jūsu noslēguma secinājumi?
- Vai ir citi problēmjautājumi, ko jūs vēlētos apspriest vai pētīt?

Padomi un piezīmes

- Sadarbībā ar citiem skolotājiem varat organizēt arī daudzdisciplināru aktivitāti. Matemātikā un datorikā skolēni var pētīt statistikas datus, savukārt angļu valodā — meklēt informāciju internetā.
- Kopā ar skolēniem resumējiet, kādi pamatprincipi jāievēro, izmantojot dažādus avotus, un kā novērtēt to ticamību.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Katram grupas dalībniekam var uzticēt konkrētu pienākumu. Grupa paziņo skolotājam katra grupas dalībnieka pienākumu.

± 30 min. un laiks skolēnu prezentācijām

9. aktivitāte. Kur es būšu pēc 10 gadiem?

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, pilsoņu tiesības un pienākumi, vēsture, sociālās zinātnes.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- mēģinās iedomāties savu profesiju pēc 10 gadiem, atklās šīs izvēles sekas un salīdzinās savu izvēli ar klasesbiedru izvēlēm;
- attīstīs radošo domāšanu un problēmu risināšanas prasmes, kā arī atklās saikni ar reālām situācijām un sapratīs to sarežģītību;
- vingrināsies uz klausīt dažādus viedokļus un pieejas un veikt pašrefleksiju.

Sagatavošanās un materiāli

Sarunāji ar skolēniem, kādi materiāli (ja attiecināms) viņiem būs nepieciešami prezentācijai.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Šī ir nākotnē vērsta stāstījuma veidošanas aktivitāte. Tā ir praktiska aktivitāte, kas mudina skolēnus pievērst uzmanību būtiskajam, it īpaši, pozitīvi uztvert skolā pavadīto laiku un salīdzināt iespējamās un ieplānotās nākotnes profesijas.

STUNDAS NORISE

1. darbība 10 min.

Paskaidrojiet skolēniem, ka šī ir stāstījuma veidošanas aktivitāte: būs jāpastāsta, kā viņi iedomājas savu profesionālo dzīvi pēc 10 gadiem un kā viņi līdz tai nonāca. Aiciniet skolēnus paskaidrot, kādēļ viņi ir izdarījuši vienu vai otru stāstījumā minēto izvēli. Informējiet skolēnus, ka viņi var brīvi izvēlēties sava stāsta formu (piemēram, eseja, *stand-up* komēdijas priekšnesums, video ieraksts, kolāža, plakāts, domu karte, intervija, kādam rakstīta pastkarte). Atvēliet katra skolēna prezentācijai piecas minūtes.

2. darbība 5 min.

Ieplānojiet laiku prezentācijām. Mudiniet skolēnus radoši izpausties savā stāstījumā. Atgādiniet, ka jāievēro laba stāsta struktūra, kam ir sākums (intereses izraisīšana), vidusdaļa (stāsta attīstība) un beigas (nobeigums).

3. darbība

Aiciniet skolēnus prezentēt savus stāstījumus.

4. darbība 15 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet tālāk sniegtos jautājumus un pārdomājiet, vai, kā un kāpēc ir mainījusies skolēnu domāšana:

- Vai jums patika šī aktivitāte? Kāpēc?
- Vai bija grūti iedomāties savu nākotnes profesiju? Kāpēc?
- Kādas jaunas idejas vai jautājumi jums radās?
- Kuri šajā aktivitātē gūtie secinājumi jums noderēs personīgajā dzīvē?
- Vai, stāstot par savu nākotni, ņemāt vērā savu dzimumu?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Jebkura „Kā būtu, ja ...?” aktivitāte ļauj attīstīt stāstīšanas prasmes.

± 30 min.

10. aktivitāte. Paskaties apkārt un izstāsti, ko redzi

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, sociālās zinātnes, vēsture, individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- pētīs horizontālās dzimumu segregācijas modeļus darba tirgū un saikni ar izglītības un profesijas izvēlēm;
- sapratīs, ka dzimumu stereotipi ietekmē nākotnes ieceres.

Sagatavošanās un materiāli

Aktivitāte tiek veikta daļēji individuāli un daļēji grupās pa trīs vai četri.

Aktivitātes mērķis un apskatītie problēmjaudājumi

au piecu gadu vecumā bērnu nākotnes ieceres ietekmē dzimumu stereotipi.²² Zēni sapņo par profesijām, kurās tradicionāli dominē vīrieši, bet sievietes izrāda lielāku interesi par lomām, kas saistītas ar aprūpi. Šīs tendences izpaužas arī pieaugušo vecumā, jo dzimumu stereotipi lielā mērā ietekmē izvēlētos mācību priekšmetus un profesiju veidus, ko jaunieši un jaunietes pazīst un vēlas apgūt. Šī aktivitāte atspēko ar profesijām saistītos stereotipus, paplašina skolēnu nākotnes ieceres un redzesloku ārpus dzimumu atšķirību noteiktajiem ierobežojumiem un parāda, kāpēc tas, ko viņi šobrīd mācās, noderēs turpmākajā dzīvē.

22 ESAO (2021). Nākotne piecu gadu vecumā. Piecgadnieku nākotnes mērķi atkarībā no dzimuma. Avots: <http://www.oecd.org/education/school/early-learning-and-child-well-being-study/>.

STUNDAS NORISE

1. darbība 5 min.

Aiciniet skolēnus izveidot divus sarakstus. Pirmajā sarakstā jānorāda profesijas, kurās strādā 10 līdz 20 sievietes, kuras viņi personīgi pazīst (piemēram, ģimenes locekles, kaimiņienes, draudzenes). Savukārt, otrajā sarakstā jānorāda profesijas, kurās strādā 10 līdz 20 vīrieši, ko viņi pazīst.

2. darbība 15 min.

Aiciniet skolēnus analizēt sarakstus grupās, noteikt likumsakarības un paskaidrot novēroto atšķirību iemeslus.

3. darbība 10 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Kādas atšķirības atklājāt starp abiem sarakstiem? Kā šīs atšķirības abos sarakstos liek jums justies?
- Vai sievietes un vīrieši var darīt jebkuru darbu?
- Kāpēc, jūsuprāt, vīrieši un sievietes izvēlas atšķirīgus karjeras ceļus?
- Vai tādas pašas likumsakarības varam novērot skolā? Vai meitenes un zēni sliecas izvēlēties savam dzimumam „atbilstošākus” mācību priekšmetus? Vai tu (kā meitene/zēns) atbilsti šai likumsakarībai?
- Kādi faktori ietekmē meiteņu un zēnu izvēli par labu noteiktai izglītībai vai profesijai (ģimenes locekļi un viņu priekšstatu, patika vai nepatika pret noteiktiem mācību priekšmetiem, darba apstākļi)?
- Kāpēc profesijas izvēle ir svarīga cilvēka dzīvē? Kā tā ietekmē cilvēka dzīvi?

Padomi un piezīmes

Pārrunājiet ar skolēniem horizontālas un vertikālas dzimumu segregācijas īpatnības.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Izmantojot dažādus materiālus (piemēram, žurnālus, reklāmas), kopā ar skolēniem izveidojiet profesiju sarakstus.
- Ļaujiet skolēniem intervēt dažas sievietes un vīriešus, kuri strādā sarakstā minētajās profesijās. Pirms tam klasē vienojieties par jautājumiem, kas palīdzēs saprast, kādēļ attiecīgais cilvēks ir izvēlējies šādu profesiju.
- Uzaiciniet uz sarunu ar skolēniem sievietes, kuras strādā nozarēs, kurās dominē vīrieši, vai vīriešus, kuri strādā nozarēs, kurās dominē sievietes.

± 45 min.

11. aktivitāte. 21. gadsimta līderis

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, sociālās zinātnes, vēsture, individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, IKT.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- vingrinās sociālās, sadarbības un lēmumu pieņemšanas prasmes;
- sastrādāsies komandā un mainīsies lomām, tostarp izmēģinās līdera lomu neatkarīgi no dzimuma..

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Šī aktivitāte mudina skolēnus iedomāties līderu svarīgākās īpašības 21. gadsimta organizācijās.

Sagatavošanās un materiāli

- Aktivitāte tiek veikta daļēji individuāli un daļēji grupās pa trīs vai četri.
- 11. aktivitāte. Darblapa „Personiskā informācija” katram skolēnam.
- 11. aktivitāte. Darblapa „21. gadsimta līderis” katrai grupai.

DETALIZĒTA AKTIVITĀTES NORISE

1. darbība
2 min.

11. aktivitāte. Darblapa „Personiskā informācija” — aiciniet skolēnus aizpildīt šo lapu.

2. darbība
5 min.

Aiciniet skolēnus apstaigāt klasi un apvienoties grupās (pa trīs vai četri) ar klasesbiedriem, ar kuriem viņiem ir kopīgas intereses.

3. darbība
4 min.

Uzdodiet skolēniem sēdēt kopā un dalīties personiskā informācijā.

4. darbība
2 min.

Pastāstiet skolēniem, ka svarīgs transporta uzņēmums (vēlams tāds, par kuru viņi ir dzirdējuši) meklē jaunu direktoru.

Aiciniet skolēnus kļūt par darbā pieņemšanas komisijas locekļiem, kas izstrādā labākā kandidāta profilu.

5. darbība
7 min.

Izmantojot „apaļā galda” sadarbības stratēģiju un materiālu **11. aktivitāte. Darblapa „21. gadsimta līderis”**,

6. darbība
7 min.

aiciniet skolēnus uzskaitīt īpašības, kas nepieciešamas 21. gadsimta līderim (tostarp prasmes, rakstura iezīmes un attieksmi). Piemēram, pirmais skolēns pieraksta pirmo ideju par tēmu un padod papīra lapu nākamajam skolēnam, kurš izlasa uzrakstīto un pieraksta citu ideju. Lapa tiek laista apkārt vairākas reizes, līdz visi grupas dalībnieki ir pierakstījuši savas idejas.

Mudiniet grupu vienoties par 10 svarīgākajām īpašībām, kas nepieciešamas 21. gadsimta līderim.

7. darbība
3 min.

Uzdodiet visām grupām piestiprināt savus sarakstus pie sienas un izlasiet tos skaļi, vai **sarīkojiet galerijas pastaigu**.²³

8. darbība
5 min.

Aiciniet visu klasi vienoties par kopēju sarakstu.

9. darbība
10 min.

Iztaujāšana.

Padomi un piezīmes

- 1. –3. darbība veicina pozitīvu atkarību starp grupas dalībniekiem, mudinot viņus dalīties personiskā informācijā par sevi, un īpaši noderēs situācijās, kad skolēni nav pieraduši strādāt grupās.
- Izlaidiet 1. –3. darbību, ja sadalīsiet skolēnus grupās citā veidā.

23 https://www.youtube.com/watch?v=dPLk_aVhYwg.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

- Ko tu uzzināji par citiem grupas dalībniekiem, ko tu nezināji iepriekš un kas tev šķita interesants?
- Vai ir mācību priekšmeti, kas ir vairāk saistīti ar 21. gadsimta līdera īpašībām nekā citi? Kādā veidā?
- Vai, tavuprāt, skola attīsta tevī šādas prasmes?
- Vai sarakstā ir īpašības, kas ir raksturīgas vīriešiem/sievietēm?
- Vai domā, ka vīriešiem un sievietēm ir atšķirīgs vadības stils? Paskaidro!

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Apvienojiet ar aktivitāti **12. aktivitāte. Vai tas varētu būt es?**, kurā skolēni pēta savas prasmes un attieksmi.
- Apmeklējiet īstu uzņēmumu un intervējiet personāla atlases speciālistus. Skolēniem iepriekš ir jāizdomā intervijas jautājumi, vēlams — sadarbojoties.
- Pielāgojiet aktivitāti jebkuram citam amatam, vislabāk — tādām, kas nav tik pazīstams vai ir īpaši pakļauts dzimumu stereotipiem.

11. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „PERSONISKĀ INFORMĀCIJA”

Aizpildi šādu informāciju par sevi.

Tavs vārds
Mīļākais sporta veids
Mīļākais dzīvnieks
Mīļākā vieta
Mīļākais hobijs

11. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „21. GADSIMTA LĪDERIS”

21. gadsimta līderis:

± 30 min.

12. aktivitāte. Vai tas varētu būt es?

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, sociālās zinātnes, vēsture, individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, IKT.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- diskutēs par to, kādēļ ir svarīgi pieņemt pārdomātus lēmumus par savu profesiju;
- analizēs un izvērtēs sev piemērotākās karjeras iespējas.

Sagatavošanās un materiāli

- Vislabāk organizēt pēc aktivitātes [11. aktivitāte. 21. gadsimta līderis](#), kurā skolēni prāto par 21. gadsimta līderim nepieciešamajām īpašībām.
- Aktivitāte tiek veikta daļēji individuāli un daļēji grupās pa trīs vai četri.
- Grupas var palikt tādā pašā sastāvā kā aktivitātē [11. aktivitāte. 21. gadsimta līderis](#).

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Šīs aktivitātes mērķis ir mudināt skolēnus analizēt savas zināšanas, prasmes, attieksmi un stiprās un vājās puses un izvērtēt savas karjeras iespējas.

STUNDAS NORISE

1. darbība 2 min.

Paskaidrojiet, ka avīzē ir publicēts sludinājums „Reģionā vadošais transporta uzņēmums meklē jaunu rīkotājdirektoru“, un aiciniet skolēnus vēlreiz aplūkot 21. gadsimta līderim nepieciešamo īpašību sarakstu.

2. darbība 7 min.

Izmantojot „apaļā galda“ sadarbības stratēģiju (tāpat kā aktivitātē [11. aktivitāte. 21. gadsimta līderis](#)), aiciniet skolēnus padomāt par īpašām prasmēm, zināšanām un attieksmi, kas nepieciešamas transporta uzņēmuma vadītājam. Skolēni vairākos piegājienos uzskaita šīs īpašības. Pirmais skolēns pieraksta pirmo ideju par tēmu un padod papīra lapu nākamajam skolēnam, kurš izlasa uzrakstīto un pieraksta citu ideju. Lapa tiek laista apkārt vairākas reizes, līdz visi grupas dalībnieki ir pierakstījuši savas idejas.

3. darbība 8 min.

Izdaliet sarakstus pārējām grupām, lai visa klase var vienoties par kopēju ideju sarakstu.

4. darbība 5 min.

Aiciniet skolēnus individuāli padomāt par savām stiprajām un vājajām pusēm šī uzņēmuma iespējamā vadītāja lomā.

5. darbība 7 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

- Vai ir mācību priekšmeti, kas varētu būt svarīgāki transporta uzņēmuma rīkotājdirektora īpašību attīstīšanai? Vai vari sniegt konkrētus piemērus?
- Vai sarakstā ir īpašības, kas ir raksturīgas tieši sievietēm vai vīriešiem? Paskaidro!
- Vai kādas no tavām stiprajām vai vājajām pusēm tevi pārsteidza?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Pielāgojiet aktivitāti jebkurai citai amatam, vislabāk — tādai, kas nav tik pazīstams vai ir īpaši pakļauts dzimumu stereotipiem.

± 30 min.

13. aktivitāte. Kādreiz es domāju, ka ... bet tagad es domāju, ka ...

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, sociālās zinātnes, vēsture, individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, valodas.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- salīdzinās savus sākotnējos un pašreizējos uzskatus un prātos par to, vai un kā viņu priekšstati, idejas un domas ir mainījušās;
- uzlabos metakognitīvās prasmes, izvērtējot savas zināšanas un daloties ar tām.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms šīs aktivitātes tika veiktas citas metodiskā palīglīdzekļa aktivitātes.
- Īsumā atkārtojiet veiktās aktivitātes, lai palīdzētu skolēniem atsaukt atmiņā apspriestās pamatproblēmas.
- Līmlapiņas.
- **13. aktivitāte. Darblapa „Kādreiz es domāju, ka ... bet tagad es domāju, ka ...”** — izdaliel visiem skolēniem.
- Aktivitāte tiek veikta daļēji individuāli un daļēji grupās pa trīs vai četri.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Ar domāšanas vingrinājuma palīdzību šī aktivitāte mudina skolēnus pārdomāt savus pieņēmumus par apskatītajiem dzimumu līdztiesības jautājumiem un sniedz atbildes uz neatbildētiem jautājumiem, ja skolēniem tādi ir.

DETALIZĒTA AKTIVITĀTES NORISE

1. darbība
5 min.

Īsumā atkārtojiet iepriekšējās aktivitātes **4. rīku kopums. Darbs** vai 3. un 4. rīku kopums).

2. darbība
5 min.

Izdaliel skolēniem materiālu **13. aktivitāte. Darblapa „Kādreiz es domāju, ka ... bet tagad es domāju, ka ...”** un aiciniet padomāt par savām domām un uzskatiem pirms tam un pēc tam.

3. darbība
5 min.

Aiciniet skolēnus grupās salīdzināt un apspriest savas darblapas.

4. darbība
3 min.

Uzdodiet skolēniem izvēlēties jēdzienu, kas mainīja viņu uzskatus, uzrakstīt to uz līmlapiņas un pielīmēt pie tāfeles.

5. darbība
5 min.

Izlasiet uz līmlapiņām rakstīto.

6. darbība
5 min.

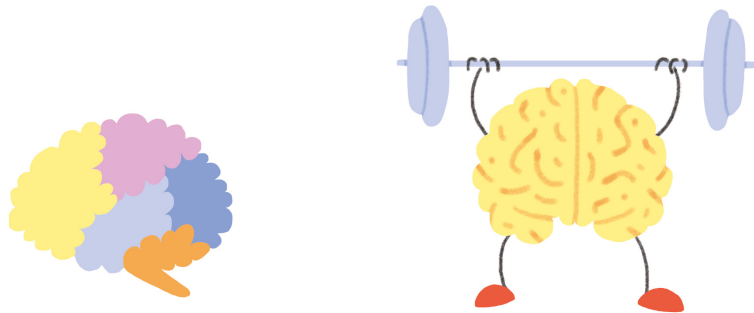
Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Sagatavojiet iztaujāšanas jautājumus, balstoties uz skolēnu piezīmēm.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Aktivitāti var pielāgot jebkuriem citiem problēmjautājumiem un tēmām.

13. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „KĀDREIZ ES DOMĀJU, KA ... BET TAGAD ES DOMĀJU, KA ...”

Kādreiz es domāju, ka ...

-
-
-

... bet tagad es domāju, ka ...

-
-
-

5. RĪKU KOPUMS. TRANSPORTS

± 65 min.

14. aktivitāte. Transporta nozare vēstures griežos

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, vēsture un sociālās zinātnes, ģeogrāfija un zinātne, dizains un tehnoloģija, IKT, individuālā apmācība un konsultācijas par profesijas izvēli.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni diskutēs par un sapratīs transporta nozares nozīmīgumu ikdienas dzīvē.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes iesakām atkārtot svarīgāko informāciju par galvenajiem transporta veidiem preču un cilvēku pārvadāšanai — gaisa, dzelzceļa, ceļu, ūdens (jūras un iekšzemes ūdensceļu) transportu, tostarp publisko pasažieru transportu (pilsētā un laukos).
- 14. aktivitāte. Attēls „Transporta veidi”** vizuālai uzskatei klasē.
- Visi skolēni sēž ap galdiem, kas sastumti kopā.
- Viena līdz divas papīra tāfeles lapas, kas sadalītas trīs slejās (skat. piemēru materiālā **14. aktivitāte. Attēls „Transporta veidi”**).
- 14. aktivitāte. Tabula „Transporta nozare vēstures griežos”** un marķieri trīs dažādās krāsās (zilā, melnā un zaļā).
- Tiešsaistes video **„Transporta animētā vēsture”**²⁴ i **„Transporta tendences šodien un nākotnē”**²⁵ demonstrēšanai klasē iztaujāšanas posmā, lai palīdzētu skolēniem saprast svarīgāko informāciju par transportu dažādos vēstures posmos. Lai skatītos video ar subtitriem jūsu dzimtajā valodā, iestatījumos ieslēdziet „automātisku tulkošanu”.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Viens no grūtākajiem uzdevumiem, risinot dzimumu nelīdzsvarotības problēmu transporta nozarē (tikai 22 % sieviešu strādā šajā nozarē), ir tas, ka zēni un meitenes parasti izvēlas izglītības un karjeras ceļus atbilstoši tradicionālajām dzimumu lomām. Vienlaikus jaunieši tik labi nepazīst profesijas transporta nozarē un labprātāk apsvērtu darba iespējas šajā nozarē, ja viņu rīcībā būtu atbilstoša informācija. Šī aktivitāte novērš nepietiekamo informētību, vairojot skolēnu izpratni par transporta nozari ilgā laika posmā no pagātnes līdz pat nākotnei.

24 <https://www.youtube.com/watch?v=FaLCQo8NJFA>.

25 https://www.youtube.com/watch?v=AasAQ3EA_9w.

STUNDAS NORISE

1. darbība 10 min.

Parādiet materiālu 14. aktivitātē. Attēls „Transporta veidi” un uzskaitiet dažādas transporta apakšnozares: gaisa, dzelzceļa, ceļu, ūdens (jūras un iekšzemes ūdensceļu) transports, tostarp publiskais pasažieru transports (pilsētā un laukos).

2. darbība 5 min.

Pajautājiēt skolēniem: kāda būtu jūsu dzīve bez transporta? Skolēni apmainās idejām (īsi, jo šis ir motivējošs vingrinājums).

3. darbība 10 min.

Pajautājiēt skolēniem: ko jūs zināt par transporta nozari? Pāros skolēni īsi apmainās idejām un atzīmē to, ko viņi jau zina. Skolēni ar zilu marķieri uz papīra tāfeles lapas uzraksta to, ko jau zina. Visas piezīmes jāraksta vienā virzienā, piemēram, no augšas uz leju.

4. darbība 10 min.

Aiciniet skolēnus iztēloties transportu pagātnē — pirms 10, 50 un 100 gadiem. Skolēni atkal pāros apmainās idejām un uzraksta tās uz papīra tāfeles lapas ar melnu marķieri.

5. darbība 10 min.

Aiciniet skolēnus iztēloties nākotni un padomāt par transportu pēc 10, 50 un 100 gadiem. Skolēni atkal pāros apmainās idejām un uzraksta tās uz papīra tāfeles lapas ar zaļu marķieri. Šajā darbībā ir jāizmanto iztēle, taču ne fantāzija.

6. darbība 5 min.

Piestipriniet papīra lapas pie sienas vai tāfeles.

7. darbība 15 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

- Vispirms parādiet video „Transporta animētā vēsture”²⁶ un aiciniet skolēnus pāros salīdzināt savas domas ar video atspoguļoto informāciju, pievēršot uzmanību atšķirīgajām un kopīgajām iezīmēm, kā arī trūkstošai informācijai. Pēc tam parādiet video „Transporta tendences tagad un nākotnē”²⁷ un atkārtojiet vingrinājumu.
- Apspriediet šādus jautājumus:
 - Vai bija viegli iztēloties pagātni un nākotni? Kāpēc?
 - Kā mēs zinām par pagātni to, ko zinām?
 - Kādas galvenās izmaiņas paredzējāt transporta nozarē? Kāpēc?
 - Kā ir mainījušās jūsu domas par transportu pēc abu video noskatīšanās un informācijas salīdzināšanas?

Padomi un piezīmes

- Pārliecinieties, ka papīra lapas un dažādu krāsu kategorijas visiem ir labi redzamas. Tādējādi vienā acu uzmetienā var gūt priekšstatu par skolēnu domām.
- Palīdziet skolēniem apjaust transporta nozares nozīmīgumu ikviena cilvēka ikdienas dzīvē.
- Centieties savā stāstījumā pievērst uzmanību arī transporta nozarē valdošajiem dzimumu stereotipiem un visos aktivitātes posmos diskutējiet ar skolēniem.
- Varat izmantot nevis papīra tāfeli, bet parasto tāfeli, sadalot to trīs slejās.

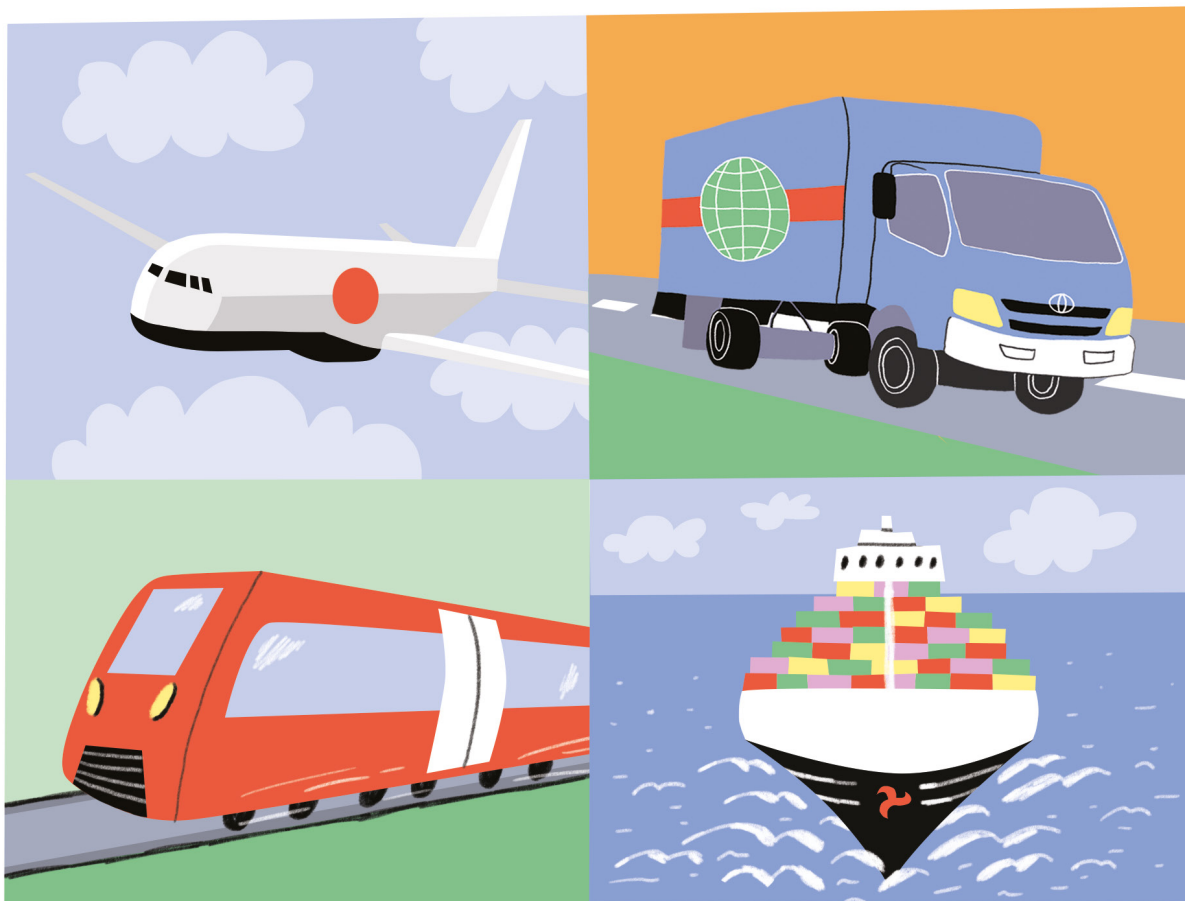
26 <https://www.youtube.com/watch?v=FaLCQo8NJFA>.

27 https://www.youtube.com/watch?v=AasAQ3EA_9w.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Paskaidrojiet skolēniem, kādus ieguvumus sabiedriskais transports sniedz jūsu kopienai un videi, kā ir uzbūvēta infrastruktūra pasažieriem ar īpašām vajadzībām un kādēļ tā nepieciešama, un kādēļ jāievēro īpaši noteikumi, braucot ar autobusu, tramvaju, metro utt.
- Kiprā, Polijā un Grieķijā pievienojieties programmai „**Adoptē kuģi**”²⁸ lai uzzinātu, kā dzīves kvalitāte tagad un nākotnē būs atkarīga no jūrniekiem, kuģniecības un jūrniecības kopienas.
- Iepazīstiet plašu tagadnes un nākotnes profesiju klāstu transporta nozarē, izmantojot *Skillful Project* plakātus: profesijas aviācijas nozarē no 2020. līdz 2035. gadam²⁹, profesijas ceļu transporta nozarē 2020. gadā³⁰ un 2035. gadā,³¹ dzelzceļš un profesijas dzelzceļa nozarē no 2020. līdz 2035. gadam, profesijas jūrniecības nozarē 2020. gadā³² un 2035. gadā³³.

14. AKTIVITĀTE. ATTĒLS „TRANSPORTA VEIDI”

28 <http://www.adoptaship.org/>.

29 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223>.

30 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15221>.

31 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15222>.

32 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15225>.

33 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226>.

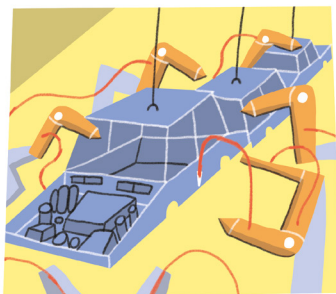
14. AKTIVITĀTE. TABULA „TRANSPORTA NOZARE VĒSTURES GRIEŽOS“

Papīra tāfeles lapa, kas sadalīta trīs slejās:

ZILĀ KRĀSĀ	MELNĀ KRĀSĀ	ZAĻĀ KRĀSĀ

± 55 min. un projektu darbs

15. aktivitāte. Kas man jāzina par automatizāciju??

Mācību priekšmets

IKT, fizika, dizains un tehnoloģija, zinātne, matemātika, pilsoniskā izglītība, individuālā apmācība un konsultācijas par profesijas izvēli.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- savāks informāciju par automatizāciju un izsecinās, kā automatizācija varētu ietekmēt viņu profesijas izvēli nākotnē;
- sasaistīs STEM mācību priekšmetus ar karjeras iespējām;
- atklās kopsakarību starp automatizāciju un pozitīvām dzimumu līdzsvara izmaiņām darba vidē (piemēram, tādēļ, ka darbs kļūs fiziski vieglāks vai darbs neprasīs ilgstošu prombūtni no mājām).

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes iesakām atkārtot jēdzienu automatizācija³⁴ gan vispārīgā nozīmē, gan saistībā ar transportu.³⁵
- Tiešsaistes video „Kas ir automatizācija?”³⁶ un STEM piedāvā daudz vairāk, nekā tu domā³⁷ demonstrēšanai klasē. Lai skatītos video ar subtitriem jūsu dzimtajā valodā, iestatījumos ieslēdziet „automātisku tulkošanu”.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Automatizācija un digitalizācija maina izpratni par profesionālajām prasmēm. Darba devēju pieprasītās prasmes liek piešķirt prioritāti STEM. Paredzams, ka nākotnē karjeras iespējas lielā mērā būs atkarīgas no tādām 21. gadsimta prasmēm kā kritiskā domāšana, radošums, cieņa pret citu tautu kultūru un tradīcijām, sadarbība un problēmu risināšana. Šajā kontekstā šīs aktivitātes mērķis ir automatizācijas tendences darba vidē un to iespējamā ietekme uz skolēnu profesijas izvēli. Pētot arvien vērienīgākas automatizācijas sekas, skolēni apjauš iespējas, kas jāņem vērā, izvēloties nākamo profesiju.

- 15. aktivitāte. Izdales lapa „STEM un universālās prasmes” — izdaliet visiem skolēniem.

34 <https://www.britannica.com/technology/automation>

35 <https://www.britannica.com/technology/automation/Transportation>

36 <https://www.youtube.com/watch?v=xb6Xj1gfIjc>

37 https://www.youtube.com/watch?v=wwzmF-8o724&feature=emb_logo

STUNDAS NORISE

1. darbība 5 min.

Paskaidrojiet aktivitāti: skolēni veiks projektu darbu pāros. Katram pārim būs jāpēta konkrēta tēma, kas saistīta ar tehnoloģisko attīstību un inovācijām un ietekmē darba nākotni. Aktivitātes noslēgumā skolēniem būs skaidrāks priekšstats par tendencēm, kas ietekmēs viņu nākotni, un viņi spēs apzinātāk izvēlēties turpmāko izglītības un karjeras ceļu.

2. darbība 20 min.

Parādiet video „Kas ir automatizācija?”³⁸ un palīdziet skolēniem izvēlēties dažādas pētījuma tēmas projektam, piemēram:

- Kādas ir automatizācijas iespējas un radītās problēmas transporta nozarē?
- Kā tehnoloģijas un inovāciju izmantošana sekmēja dzimumu līdztiesību transporta nozarē?
- Kādas dzimumu līdztiesības problēmas tehnoloģija un inovācijas radīja transporta nozarē?
- Kuras profesijas izzudīs, un kādas jaunas profesijas tiks izveidotas transporta nozarē?
- Vai roboti pārņems sieviešu un

vīriešu darbavietas transporta nozarē? Vai sievietes un vīriešus automatizācija apdraud vienādi?

3. darbība 10 min.

Kopā ar skolēniem vienojieties par projekta izpildes grafiku. Izdaliet visiem skolēniem materiālu 15. aktivitāte. Izdales lapa „STEM un universālās prasmes” un informējiet viņus, ka darbs jāveic pāros, izmantojot izdales lapā norādītās prasmes. Paskaidrojiet, ka par katru projektu būs jāsniedz piecu minūšu prezentācija, kurā skolēni pastāstīs, kā tika veikti uzdevumi, kā tika pārvarētas grūtības, kā viņi sastrādājās kā komanda utt. Pārtrauciet projektu darba norisi un palīdziet skolēniem.

4. darbība 5 min po izlaganju

Aiciniet skolēnu pārus prezentēt savu pētījumu.

5. darbība 20 min.

Iztaujāšana.

Padomi un piezīmes

- Automatizācija un digitalizācija daudzās profesijās ir samazinājusi nepieciešamību pēc liela fiziska spēka, tādēļ jauniešiem kā nekad agrāk ir iespēja izvēlēties profesiju saskaņā ar savām vēlmēm.
- Svarīgi, lai skolēni saprastu, ko piedāvā STEM mācību priekšmeti attiecībā uz profesijas izvēli un universālām prasmēm, kuras darba devēji meklē.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

- Apspriediet šādus jautājumus:
 - Vai jums patika strādāt pie šī projekta? Kāpēc?
 - Vai darba gaitā centāties izmantot STEM universālās prasmes? Miniet piemērus.
 - Vai bija grūti izvēlēties tēmu un izveidot prezentāciju? Miniet piemērus.
 - Kādi ir galvenie vēstījumi visās prezentācijās?
 - Vai šie vēstījumi ietekmē jūsu domas par savu nākotnes profesiju? Kā?
 - Vai ir citi komentāri, ko vēlaties piebilst?
- Aktivitātes noslēgumā parādiet tiešsaistes video „[STEM piedāvā daudz vairāk, nekā tu domā](#)”.³⁹

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Jauniešiem būtu ļoti vērtīgi apmeklēt uzņēmumu, kas izmanto automatizētas tehnoloģijas, un aprunāties ar šī uzņēmuma darbiniekiem.

15. AKTIVITĀTE. IZDALES LAPA „STEM UN UNIVERSĀLĀS PRASMES”

Vingrinies un pilnveido savas STEM un universālās prasmes (STEM nozīmē „zinātne, tehnoloģija, inženierzinātne un matemātika”)	
Darba devēji meklē šādas prasmes:	Universālās prasmes
<i>Analītiskās prasmes</i> — informācijas analīze un interpretācija un labākā darbības veida noteikšana. <i>Zinātniskās prasmes</i> — spēja analizēt sarežģītus zinātniskus jēdzienus un sistēmas. <i>Matemātiskās prasmes</i> — precīza datu ieguve un analīze. Vienkāršu un sarežģītu vienādojumu izmantošana uzdevumu risināšanā. <i>Tehniskās prasmes</i> — traucējumu meklēšana un novēršana sarežģītās tehnoloģiskās sistēmās un iekārtu labošana.	- problēmu risināšana - radošums - kritiska analīze - darbs komandā - patstāvīga domāšana - iniciatīva - komunikācija - digitālā pratība

39 https://www.youtube.com/watch?v=wwzmF-8o724&feature=emb_logo.

± 45 min.

16. aktivitāte. Mieru tikai mieru, esmu mehāniķe!

Mācību priekšmets

Fizika, dizains un tehnoloģija, angļu valoda, vēsture un sociālās zinātnes, IKT, individuālā apmācība un konsultācijas par karjeras izvēli.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- apsvērs, kādas prasmes nepieciešamas noteiktās profesijās transporta nozarē, un diskutēs, vai šādas prasmes var uzskatīt par dzimumneitrālām;
- atklās dažādas profesijas transporta nozarē;
- sasaistīs STEM mācību priekšmetus ar karjeras iespējām.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Neskatoties uz līdzīgiem sekmju rādītājiem starp meitenēm un zēniem, absolūtais vairākums studentu, kas studē un strādā STEM jomās, ir vīrieši. Dzimumu stereotipi būtiski ietekmē studentu interesi par STEM mācību priekšmetiem un viņu ieceres apgūt profesiju STEM jomās. Šīs aktivitātes mērķis ir veidot izpratni par mazpazīstamākām profesijām, ko zēni un meitenes var izvēlēties. Par piemēru tiek izmantotas sievietes, kas strādā par mehāniķēm, taču šī aktivitāte paver arī citas iespējas.

Sagatavošanās un materiāli

Pirms aktivitātes varat noskatīties video „[STEM alianse — rūpniecības un izglītības saliedēšana](#)”.⁴⁰ Lai skatītos video ar subtitriem jūsu dzimtajā valodā, iestatījumos ieslēdziet „automātisku tulkošanu”.

- [16. aktivitāte. Izdales lapa „Darba iezīmes”](#) — izdrukājiēt un izdaliet trīs vai četru skolēnu grupām.
- Tiešsaistes video [Mehāniķe, kura cer iedvesmot meitenes iekarot transportlīdzekļu remonta pasauli](#)⁴¹ demonstrēšanai klasē. Vai sameklējiēt video, kas atspoguļo vietējo kontekstu un iedvesmo meitenes kļūt par transporta mehāniķēm.
- Skolēni ir sadalīti grupās pa trīs vai četri.

STUNDAS NORISE

1. darbība
5 min.

Izdaliet visām grupām materiālu [16. aktivitāte. Izdales lapa „Darba iezīmes”](#) un paskaidrojiet, ka katrai grupai būs jānosauk trīs zināmas profesijas, kas atbilst izdales lapā norādītajām darba iezīmēm.

2. darbība
5 min.

Aiciniet skolēnus nosaukt skaļi izvēlētas profesijas un uzrakstiet tās vienā tāfeles pusē.

3. darbība
5 min.

Aiciniet skolēnus vēlreiz aplūkot darba iezīmes un nosaukt trīs zināmas profesijas, kas neatbilst lielākajai daļai šo iezīmju, un pārejiēt pie 2. darbības, kurā izmantosiet otru tāfeles pusi.

4. darbība
5 min.

Paskaidrojiet, ko nozīmē „STEM mācību priekšmeti” un kāpēc tie ir svarīgi. Pēc tam aiciniet skolēnus grupās vienoties, kurās uz tāfeles norādītajās profesijās ir nepieciešama izglītība STEM jomās.

5. darbība
5 min.

Aiciniet skolēnus dalīties savās idejās un izsvītrojiēt profesijas, kurās nav jāstudē STEM mācību priekšmeti.

6. darbība
5 min.

Parādiēt tiešsaistes video [Mehāniķe, kura cer iedvesmot meitenes iekarot transportlīdzekļu remonta pasauli](#)⁴² un uzmanīgi ieklausieties skolēnu komentāros. Pajautājiēt skolēniem (atkarībā no tā, kādas profesijas norādītas uz tāfeles):

- Vai apsvērāt iespēju kļūt par mehāniķi?
- Kāpēc apsvērāt/neapsvērāt iespēju kļūt par mehāniķi?

7. darbība
15 min.

Iztaujāšana.

40 <https://www.youtube.com/watch?v=RTsF02n1I7Q>.

41 <https://www.youtube.com/watch?v=VP8nZ1UmV4c>.

42 <https://www.youtube.com/watch?v=VP8nZ1UmV4c>.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Ko šodien apguvāt? Pastāstiet vairāk.
- Vai tas bija pārsteidzoši? Kāpēc?
- Vai tas bija aktuāli/svarīgi/noderīgi? Kāpēc?
- Kā tas iederas jūsu dzīvē? Miniet piemērus.
- Vai varat minēt citas profesijas, kurās dominē vīrieši un kuras var izvēlēties arī sievietes?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Izlasiet Dženas Kellijas, *Women in Trades Network Ireland* dibinātājas, citātu un aiciniet skolēnus komentēt: „Uzsākt darbu vidē, kurā dominē vīrieši, var būt biedējoši, taču viss mainās. Pretestību pret sievietēm šajās lomās tagad ir nomainījis atbalsts. Gan no vietējās, gan ārvalstu pieredzes zinām, ka sievietes šajās profesijās ir izcilas. Šīs darbavietas ir lieliski piemērotas sievietēm. Šādas profesijas sniedz viņām augstāku dzīves kvalitāti, pateicoties stabilai algai un prasmēm, ko viņas var izmantot gan darbā, gan ārpus tā.”⁴³
- Sameklējiet iedvesmojošus stāstus par meitenēm un sievietēm mehāniķes un/vai citās STEM profesijās gan pagātnē, gan mūsdienās jūsu kontekstā. Varat sagatavot vizuālus resursus (fotogrāfijas, tiešsaistes video, rakstus) un apspriest tos klasē.
- Ja iespējams, uzaiciniet transporta mehāniķus (vislabāk — sievietes), apkopes tehniķus vai citu STEM profesiju pārstāvjus uz skolu (vai dodieties ekskursijā pie viņiem).
- Apsveriet iespēju piedalīties aktivitātēs, ko iesaka **STEM alianse**⁴⁴, mudinot iekļaut tēmas par STEM profesijām mācību procesā.

Padomi un piezīmes

- Par šo profesionālo jomu ir ļoti maz informācijas — vispirms mehāniķa profesija ir jāpadara pievilcīga sievietēm, uzlabojot komunikāciju un izplatot informāciju visos līmeņos.
- Paturiet prātā, cik daudzveidīga ir transporta mehāniķa profesija (piemēram, lokomotīvju, dzelzceļa, autotransporta, lidaparātu, kuģu, baržu un celtnu mehāniķi).
- Lai gan sieviešu starp mehāniķiem ir mazāk nekā vīriešu, transporta vēsturē ir daudz pārsteidzošu sieviešu, kuras kļuva par mehāniķēm. Atrodiet šādus piemērus vietējā kontekstā.

43 Levendon, N. (2017. gada 26. marts). „Sievietes tiek mudinātas veidot karjeru mehānikas nozarē.” Irish Times. Avots: <https://www.irishtimes.com/business/work/women-urged-to-start-careers-in-mechanical-professions-1.3025397>.

44 Plašāka informācija ir pieejama vietnē <http://www.stemalliance.eu/about>.

16. AKTIVITĀTE. IZDALES LAPA „DARBA IEZĪMES”

Darba iezīmes

Stabils darbs
Darba un privātās dzīves līdzsvars
Profesionālā izaugsme
Darba daudzveidība
Pietiekami ienākumi
Apmierinātība ar darbu
Komunikācijas prasmes
Problēmu risināšanas prasmes
Prasmes strādāt komandā
Digitālās prasmes

± 60 min.

Mācību priekšmets

Visi priekšmeti izglītības programmā un konsultācijas par profesijas izvēli.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- iepazīs vairāk viedokļu par iespējamajām profesijām;
- uzlabos savu attieksmi pret karjeras iespējām un nostiprinās motivāciju apgūt savu sapņu profesiju;
- apdomās savas izvēles pamatskolas pēdējās klasēs un izvirzīs sev interesantus karjeras mērķus.

Sagatavošanās un materiāli

- Šajā aktivitātē tiek izmantota kooperatīvās mācīšanās metode „domā, apspried, dalies”⁴⁵, kas sekmē individuālu līdzdalību, aktīvo klausīšanos un problēmu risināšanu. Skolotāja uzdod skolēniem jautājumu, ļauj dažas minūtes padomāt un tad lūdz pastāstīt savas pārdomas kādam klasesbiedram.
- Sēdvietu izkārtojums, lai skolēni varētu padomāt individuāli un dalīties savās pārdomās pāros.
- **17. aktivitāte. Izdales lapa „Mans sapņu darbs”** — izdrukājiet un izdaliet visiem skolēniem.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Šīs aktivitātes mērķis ir veicināt diskusiju starp skolēniem par to, kā pēc izglītības pabeigšanas iegūt savu sapņu darbu. Svarīgi, lai skolēni saprastu, kādas darbības jāveic šī mērķa sasniegšanai. Piemēram, kādas prasmes jāapgūst un kas jāstudē. Tā ir arī lieliska iespēja iepazīstināt ar mūžizglītības jēdzienu kā nepārtrauktu, brīvprātīgu un pašmotivētu zināšanu apguvi personīgiem vai profesionāliem mērķiem.

DETALIZĒTA AKTIVITĀTES NORISE

1. darbība 10 min.

Pastāstiet skolēniem, ka viņu uzdevums ir padomāt par savu nākotnes profesiju. Izdaliet materiālu **17. aktivitāte. Izdales lapa „Mans sapņu darbs”**, visiem skolēniem. Aiciniet skolēnus individuāli izlasīt interviju izdales lapā un pierakstīt divas vai trīs domas par profesijas izvēli, kas radīsies, lasot šo interviju.

2. darbība 10 min.

Aiciniet skolēnus izveidot pārus un dalīties savās pārdomās. Iesakiet runāt pēc kārtas, uzmanīgi klausīties un uzdot jautājumus, lai saprastu cits cita galvenās idejas.

3. darbība 10 min.

Aiciniet skolēnus paskaidrot sava partnera idejas.

4. darbība 10 min.

Aiciniet skolēnus apmainīties idejām par to, kādi jautājumi sev jāuzdod, izvēloties profesiju. Sniedziet piemēru, uzrakstot uz tāfeles: kādas ir manas intereses? Ja nepieciešams, uzdodiet diviem brīvprātīgajiem uzrakstīt uz tāfeles klasesbiedru jautājumus.

45 Šis domāšanas vingrinājums tika izstrādāts ieraugāmās domāšanas projekta gaitā Hāvarda Pedagoģijas augstskolas pētniecības centrā Project Zero. Papildu informācija: <http://pz.harvard.edu/sites/default/files/Think%20Pair%20Share.pdf>.

5. darbība 5 min.

Ja uz tāfeles ir pārāk daudz jautājumu, varat aicināt skolēnus pārskatīt jautājumus un izlemt, kuri (ja tādi ir) jānodzēš.

6. darbība 15 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

- Aiciniet skolēnus vēlreiz sadalīties pāros un sakārtot jautājumus secībā no svarīgākajiem līdz mazāk svarīgajiem. Skolēnu pāri parāda savus sarakstus un pamato secību.
- Apspriediet šādus jautājumus:
 - Kādas ir šodienas galvenie secinājumi? Kāpēc?
 - Kā šie secinājumi jūs ietekmē? Miniet piemērus.
 - Vai kādreiz esat domājuši par savu sapņu darbu? Kādas darbības jums jāveic? Kādas prasmes jums ir nepieciešamas?
 - Vai mēs patiesi varam saplānot savu dzīvi? Paskaidrojiet mūžizglītības jēdzienu un aiciniet skolēnus sasaistīt šo jēdzienu ar intervijas saturu.
- Rezumējiet, nolasot šo rindkopu: aviācijas pasaule ir milzīga, un tajā ir daudz slēptu profesiju. Piemēram, katru komercidaparātu apkalpo liela atbalsta komanda, kurā ir simtiem savas nozares speciālistu, tostarp inženieri un apkopes tehniķi, lidojumu operatori, aviodispečeri, degvielas uzpildes speciālisti, meteoroloģiskie, digitālo darbību, virszemes darbību, kravas, pasažieru, drošības speciālisti utt. Transporta nozarē ir milzīgs skaits atbalsta profesiju, ko skolēni varētu vēlēties izpētīt un apsvērt, domājot par savu karjeras ceļu.

Padomi un piezīmes

- Svarīgi, lai skolēni apzinātos savas iespējas, attīstāmās prasmes un veicamās darbības, lai varētu *izvirzīt augstus mērķus* un strādāt savā sapņu profesijā. Viņiem ir jāsaprot, ka viņi var izvirzīt augstus mērķus un pretendēt uz jebkuru sapņu darbu un ka skolas uzdevumu izpilde palīdzēs piepildīt šo ieceri.
- Vienlaikus skolēniem jāapzinās, ka viņi drīkst mainīt savas ieceres un ka mūžizglītība ir svarīgs ikviena karjeras ceļa elements.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Sarīkojiet karjeras dienas un uzaiciniet viesus (piemēram, vecākus vai kopienas locekļus) pastāstīt skolēniem par savu karjeras pieredzi. Tās var norisināties interaktīvā formātā, piemēram, izveidojot telpā „stacijas”, kur viesi iepazīstina ar savu ikdienas darbu un skolēni pārvietojas no stacijas uz staciju un uzdod jautājumus.
- Ļaujiet skolēniem intervēt dažādus transporta nozares pārstāvjus, lai uzzinātu par nākotnes nodarbinātības iespējām un prasmēm, kas nepieciešamas konkrētās profesijās.
- Iepazīstiet [pašreizējās un nākotnes profesijas \(2035\) aviācijas nozarē](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223).⁴⁶

17. AKTIVITĀTE. IZDALES LAPA „MANS SAPŅU DARBS“

Kā jūs kļūvāt par piloti?

Es studēju komunikācijas tehnoloģijas un plānoju kļūt par žurnālisti, taču, kad biju pabeigusi studijas, kāds draugs mudināja mani piedalīties konkursā uz *Portuguese Airlines* stjuartes amatu. Man tolaik bija 21 gads. Kad pirmo reizi mūžā iegāju pilota kabīnē lidojuma laikā, mani apžilbināja skats uz debesīm un visi sarežģītie lidmašīnas vadības instrumenti un signāllampīņas. Es sapratu, ka tas ir mans mērķis, tas, ko vēlos darīt savā dzīvē.

Vai nebijāt par to sapņojusi iepriekš?

Nepavisam nē. Kā es būtu varējusi sapņot par to, ko nepazinu, un ko uzskatīju par neiespējamu? Tas man nekad nebija ienācis prātā. Mani nekad neapturēja tas, ka mani vecāki maz pelnīja, taču par šādām lietām cilvēki parasti nesapņo.

3. attēls. Virsniece Niuza Monteiro, intervija notika 2020. gada septembrī

Vai šis process bija ļoti grūts?

Jā, bija gan. Man bija jāstudē matemātika un fizika aviācijas kontekstā. Nebiju mācījusies šos

priekšmetus vidusskolā, tāpēc viss prasīja vairāk laika ... Patiesībā man bija jāizmanto viss maksimālais atļautais laiks. Turklāt es turpināju strādāt, lai varētu samaksāt par mācībām — tās ir ļoti dārgas. Un man arī bija jāņem kredīts bankā. Šajā laika posmā es apprecējos un, kad manai meitai bija pieci mēneši, ieguva pilotes licenci, kas ļauj vadīt lidaparātu ar vairāku cilvēku ekipāžu. Kad pabeidzu kursu, gaidīju četrus gadus, līdz tiks izsludināts konkurss par *Portuguese Airlines* komercpilota vietu. Man bija 33 gadi, kad sāku strādāt par piloti. Taču nav šaubu, ka tas bija tā vērts!

Cik gadu jums ir tagad, un kāds ir jūsu amats *Portuguese Airlines*?

Man ir 35 gadi, un esmu aviācijas virsniece (jeb otrā pilote) un sēžu pilota kabīnē pa labi. Aviācijas komandieris (jeb kapteinis) sēž kreisajā pusē. Lielākā atšķirība starp abām sēdvietām ir nolidoto stundu skaits un pieredze. Esmu kvalificēta vadīt *Airbus* 319, 320 un 321. Lai vadītu *Airbus* 330, vajadzīga papildu kvalifikācija.

Vai saskārāties ar diskrimināciju, jo esat sievietē?

Jā, taču centos to ignorēt. Domāju, ka tas ir vairāk saistīts ar vecāko paaudzi un pilotiem, kas dienējuši gaisa spēkos, kur lidaparātu vadīšanai ir vajadzīgs lielāks spēks [saskaņā ar stereotipiem vīrieši ir fiziski stiprāki par sievietēm]. Komerclidaparātu automatizācija ir pilnībā mainījusi situāciju.

Cik bieži jums jāveic atkārtota apmācība simulatorā?

Ik pēc sešiem mēnešiem — slodze ir ļoti intensīva — un ikreiz, kad tiek veiktas izmaiņas lidaparātos, kurus esmu kvalificēta vadīt. Tas ir obligāti arī tad, ja jebkādu iemeslu dēļ kādu laiku neesmu lidojusi.

Avots: autores.

± 65 min. un projektu darbs

18. aktivitāte. Pārsteidzošā ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes sistēma

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, vēsture un sociālās zinātnes, ģeogrāfija un zinātne, fizika, matemātika, dizains un tehnoloģija, IKT, individuālā apmācība un konsultācijas par profesijas izvēli.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- sapratīs, kā transports ietekmē dzīves kvalitāti pilsētās, un pētīs nulles emisiju, viedo un multimodālo mobilitāti;
- pētīs ilgtspējības jēdzienu un efektīva pilsētu transporta nozīmīgumu mums visiem.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes iepazīstieties ar avotiem, kas norādīti materiālā 18. aktivitāte. Izdales lapa „Grupu darba tēmas”. Ja skolēni nelasa angļu valodā, pievienojiet avotus dzimtajā valodā.
- Domu karšu paraugi (piemēram, skat. 18. aktivitāte. Prāta karšu paraugi).
- Skolēni tiek sadalīti grupās pa četri vai pieci.
- 18. aktivitāte. Izdales lapa „Grupu darba tēmas” katrai skolēnu grupai un piekļuve internetam vai materiāliem, lai varētu izpētīt izvēlētas tēmas.
- Papīra tāfeles loksnes (viena līdz divas loksnes katrai grupai), līmlente (papīra lokšņu piestiprināšanai) un dažādu krāsu marķieri.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Šīs aktivitātes galvenais mērķis ir ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes svarīgākās iezīmes un saikne ar Eiropas iedzīvotāju ikdienas dzīvi, problēmām un vajadzībām. Tā iepazīstina ar Eiropas Mobilitātes nedēļu⁴⁷ no 2014. līdz 2020. gadam un galvenajiem problēmjautājumiem. Eiropas Mobilitātes nedēļa (katru gadu no 16. – 22. septembrim) ir Eiropas Komisijas izpratnes veidošanas kampaņa par ilgtspējīgu pilsētu mobilitāti, kuras kulminācija ir „diena bez auto”. Tā sekmē paradumu maiņu, dodot priekšroku aktīvai mobilitātei, sabiedriskajam transportam un citiem tīriem un viediem transporta risinājumiem.

47 Vairāk informācijas: <https://mobilityweek.eu/home/>.

STUNDAS NORISE

1. darbība 20 min.

Paskaidrojiet skolēniem, ka viņi veidos domu karti par pilsētu mobilitāti. Ja nepieciešams, paskaidrojiet, kas ir domu karte un parādiet paraugus. Katra grupa saņem vienu vai divas papīra lapas, dažādu krāsu marķierus domu kartes veidošanai un materiālu 18. aktivitāte. Izdales lapa „Grupu darba tēmas”. Aiciniet skolēnus izlasīt izdales lapā norādītās tēmas un izvēlēties vienu, kuru viņi pētīs. Atvēliet laiku izvēles izdarīšanai un atbildiet uz skolēnu jautājumiem vai precizējiet neskaidrības. Skolēnu grupām jāizvēlas atšķirīgas tēmas. Kad grupas ir izvēlējušās tēmas, paskaidrojiet, ka atbildes jāmeklē internetā. Izdales lapās ir minēti daži avoti, ko var izmantot, lai meklētu atbildes vai izvērstu tēmu. Informējiet skolēnus, ka katrā grupā jāsadala

pienākumi. Noslēgumā katrs grupas dalībnieks prezentēs savu darbu.

2. darbība Pēc potrebi

Pārtraugiet darba norisi un palīdziet skolēniem.

3. darbība 30 min.

Aiciniet grupas piestiprināt savas domu kartes pie tāfeles. Katrs grupas dalībnieks prezentē konstatējumus. Pārējās grupas noklausās prezentācijas un pieraksta jautājumus un komentārus, kas saistīti ar prezentāciju saturu.

4. darbība 15 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

- Sarīkojiet grupām jautājumu un atbilžu sesiju, izmantojot jautājumus un komentārus, kas tika pierakstīti prezentāciju laikā.
- Apspriediet šādus jautājumus:
 - Vai esat domājuši par to, kas nodrošina ikdienas dzīves raitu un normālu norisi? Kādi bija galvenie konstatējumi?
 - Kāda ir saikne starp pilsētu mobilitāti un visu cilvēku dzīves kvalitāti? Miniet piemērus.
 - Vai šodien apgūtais bija aktuāls? Kāpēc?

Padomi un piezīmes

Ja internets nav brīvi pieejams, izdrukāriet un nokopējiet dažus materiālus no interneta lapām.

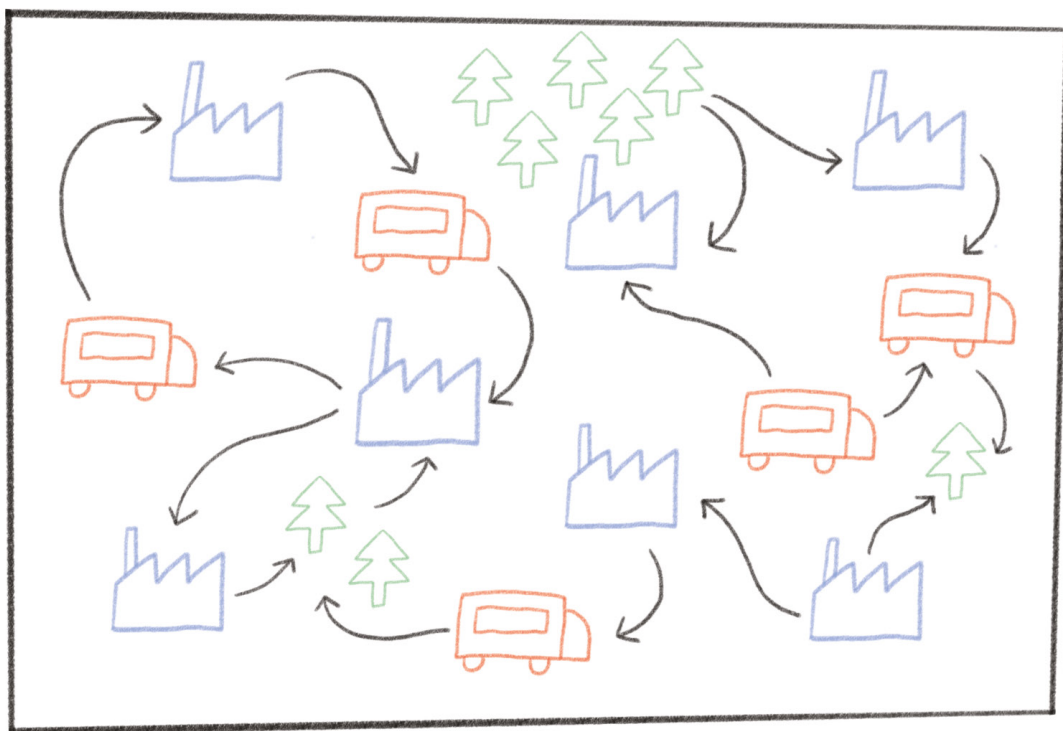
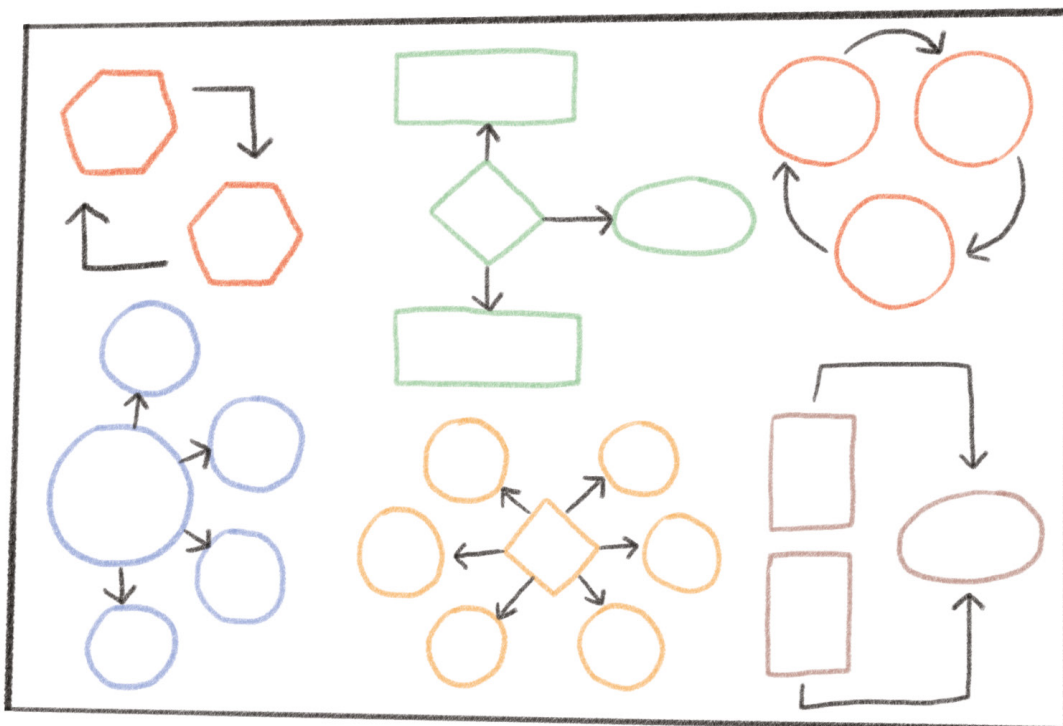
VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Noskatieties un iedvesmojieties:
 - „Kādēļ autobusi ir praktiskās demokrātijas piemērs”,⁴⁸ Enrike Penelosa, Bogotas mērs (pieejams transkripts un subtitri 29 valodās).
 - „Četri pilsētu baušļi”,⁴⁹ Eduardo Paēzs, Riodežaneiro mērs (pieejams transkripts un subtitri 30 valodās).
- Noskaidrojiet vairāk par Eiropas Mobilitātes nedēļu un piedalieties saistītajos vietējos pasākumos.

48 https://www.ted.com/talks/enrique_penalosa_why_buses_represent_democracy_in_action.

49 https://www.ted.com/talks/eduardo_paes_the_4_commandments_of_cities/transcript?language=en.

18. AKTIVITĀTE. PRĀTA KARŠU PARAUGI

18. AKTIVITĀTE. IZDALES LAPA „GRUPU DARBA TĒMAS“

GRUPU DARBA TĒMAS

- 1. Transports un dzīves kvalitāte pilsētās.** Kā transports var ietekmēt dzīves kvalitāti pilsētās? Kā varam uzlabot visu pilsētnieku dzīves kvalitāti ar transporta palīdzību?
- 2. Nulles emisiju mobilitāte pilsētās.** Kas tā ir, un kāpēc tā ir svarīga? Kā tā ir veicināta ES vai jūsu valstī pēdējo piecu gadu laikā?
- 3. Gudri un viedi transporta risinājumi.** Kas tie ir, un kādas ir to priekšrocības? Vai varat minēt tehnoloģisko inovāciju piemērus, kas mainījuši Eiropas pilsētas?
- 4. Multimodālais pilsētu transports.** Kas tas ir, un kāpēc tas ir svarīgs? Vai varat minēt piemērus, kā varam padarīt ES pilsētas multimodālas?

IETEIKTIE AVOTI:

- [Eiropas Mobilitātes nedēļa no 2020. gada 16. – 22. septembrim: tematiskas vadlīnijas](#) („Nulles emisiju mobilitāte visiem“).⁵⁰
- [Eiropas Mobilitātes nedēļa no 2019. gada 16. – 22. septembrim: rokasgrāmata, tostarp tematiskas vadlīnijas un norādījumi vietējo kampaņu rīkotājiem](#) („Gājēju un riteņbraucēju drošība“).⁵¹
- [Eiropas Mobilitātes nedēļa no 2018. gada 16. – 22. septembrim: rokasgrāmata, tostarp tematiskas vadlīnijas un norādījumi vietējo kampaņu rīkotājiem](#) („Pārvietojies gudri!“).⁵²
- [Eiropas Mobilitātes nedēļa no 2017. gada 16. – 22. septembrim: tematiskas vadlīnijas](#) („Pārvietojies gudrāk, dzīvo labāk“).⁵³
- [Eiropas Mobilitātes nedēļa no 2016. gada 16. – 22. septembrim: tematiskas vadlīnijas](#) („Vieda mobilitāte. Spēcīga ekonomika.“).⁵⁴
- [Eiropas Mobilitātes nedēļa no 2015. gada 16. – 22. septembrim: tematiskas vadlīnijas](#) („Izvēlies. Maini. Kombinē.“).⁵⁵
- [Eiropas Mobilitātes nedēļa no 2014. gada 16. – 22. septembrim: tematiskas vadlīnijas](#) („Mūsu ielas — mūsu izvēle“).⁵⁶
- [Eiropas Komisija \(2021\). Pilsētu mobilitāte.](#)⁵⁷

50 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2020/Thematic_guidelines_2020/2020_EMW_Thematic_Guidelines_layout_Final.pdf.

51 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2019/2019_EMW_Manual.pdf.

52 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2018/2018_EMW_Manual.pdf.

53 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2017/2017_EMW_Thematic_Guidelines.pdf.

54 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2016/Thematic_Guidelines_2016.pdf.

55 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2015/DTRM_ThematicGuidelines2015_07.pdf.

56 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2014/thematic-guidance-2014.pdf.

57 https://ec.europa.eu/transport/themes/urban/urban_mobility_en.

± 60 min.

19. aktivitāte. Iedomājies, ka transporta nozarē ir dzimumu līdzsvars

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, vēsture un sociālās zinātnes, ģeogrāfija un zinātne, fizika, matemātika, dizains un tehnoloģija, IKT, individuālā apmācība un konsultācijas par profesijas izvēli.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- atklās dažādus transporta veidus;
- sapratīs, kāpēc dzimumu līdzsvars transporta nozarē nāk par labu demokrātiskai sabiedrībai.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes iesakām iepazīties ar avotu [„Sievietes transporta nozarē — ES platforma pārmaiņām”](#)⁵⁸
- Tiešsaistes video [„Sievietes transporta nozarē”](#)⁵⁹ demonstrēšanai klasē.
- [19. aktivitāte. Infografika](#) — vizuālai uzskatei klasē.
- Skolēni sēž aplī.
- A4 papīra lapa katram skolēnam.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Aktivitātes mērķis ir palīdzēt jauniešiem iztēloties transporta nozari, kur visās profesijās ir pārstāvēti abi dzimumi. Transporta nozare piedāvā jaunajai paaudzei daudzveidīgas karjeras iespējas, ko ir vērts apsvērt neatkarīgi no dzimuma — viņu izvēlei nevajadzētu būt atkarīgai no tradicionālajiem dzimumu stereotipiem un priekšstatiem. Mobilitāte un transports ir svarīgi mums visiem. No ikdienas braucieniem uz darbu, pie ģimenes locekļiem un draugiem, tūrisma līdz globālo piegādes ķēžu pareizai funkcionēšanai, lai preces nonāktu veikalos un varētu notikt rūpnieciskā ražošana — mobilitāte nodrošina mūsu ekonomisko un sociālo dzīvi. Brīva iedzīvotāju un preču pārvietošanās pāri iekšējām robežām ir ES un tās vienotā tirgus pamatbrīvība. Ceļošana ES ir sekmējusi kohēziju un nostiprinājusi Eiropas identitāti. Transporta nozare kā Eiropas mājāsaimniecību otrā lielākā izdevumu joma nodrošina 5 % Eiropas IKP un nepastarpināti nodarbina 10 miljonus darbinieku. Paradoksāli, taču tikai 22 % transporta nozarē nodarbināto ir sievietes.

58 https://ec.europa.eu/transport/themes/social/women-transport-eu-platform-change_en

59 <https://www.youtube.com/watch?v=-NqdyrE1hf8>

60 <https://www.youtube.com/watch?v=-NqdyrE1hf8>

61 Eiropas Komisija. „Sievietes transporta nozarē — ES platforma pārmaiņām”, https://ec.europa.eu/transport/themes/social/women-transport-eu-platform-change_en.

DETALIZĒTA AKTIVITĀTES NORISE

1. darbība 10 min.

Demonstrējiet tiešsaistes video „[Žene u prometnom sektoru](#)”⁶⁰ un parādiet skolēniem materiālu [19. aktivitāte. Infografika](#), lai iepazīstinātu ar problēmu. Dodiet skolēniem laiku, lai viņi var uzmanīgi izpētīt statistiku un izdarīt secinājumus. Atbildiet uz skolēnu jautājumiem un lēni izlasiet: „Transporta nozarē strādā tikai 22 % sieviešu, tādēļ tajā nav dzimumu līdzsvara. 2017. gada 27. novembrī uzsāktās iniciatīvas „Sievietes transporta nozarē — ES platforma pārmaiņām” mērķis ir veicināt sieviešu nodarbinātību un vienlīdzīgas iespējas sievietēm un vīriešiem transporta nozarē, pateicoties platformas dalībnieku aktivitātēm.”⁶¹

2. darbība 10 min.

Paskaidrojiet skolēniem, ka viņiem jāiztēlojas transporta nozare, kurā valda dzimumu līdzsvars, un jāizdomā un jāuzdod viens jautājums, kas veicinātu sieviešu nodarbinātību un vienlīdzīgas iespējas vīriešiem un sievietēm šajā nozarē. Sakiet skolēniem, ka jautājumā jāiekļauj „kā būtu, ja” vai „pieņemsim, ka” un miniet piemērus.

- Kā man rīkoties, ja man liktos, ka draugi no manis izvairās — vai man pusdienot vienam?

3. darbība 25 min.

- Pieņemsim, ka man vajadzīga informācija, lai turpinātu darbu, un mani draugi man nepalīdz. Kā es varētu mainīt viņu attieksmi?

Skolēni saņem papīra lapu.

Paskaidrojiet aktivitātes struktūru. Katrs skolēns uzraksta vienu jautājumu papīra lapas augšpusē. Pēc jautājuma uzrakstīšanas katrs skolēns padod lapu tālāk pa labi un saņem jaunu lapu no klasesbiedra, kas sēž pa kreisi. Pēc tam skolēns izlasa jautājumu un pieraksta idejas vai atbildes, ja tādas ir, un norāda savu vārdu, ja vajadzēs precizēt informāciju. Ja skolēns nevar atbildēt uz jautājumu, viņš padod lapu tālāk. Aktivitāte beidzas, kad visi skolēni saņēmuši atpakaļ savu sākotnējo lapu.

4. darbība 15 min.

Dalīšanās pārdomās un iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

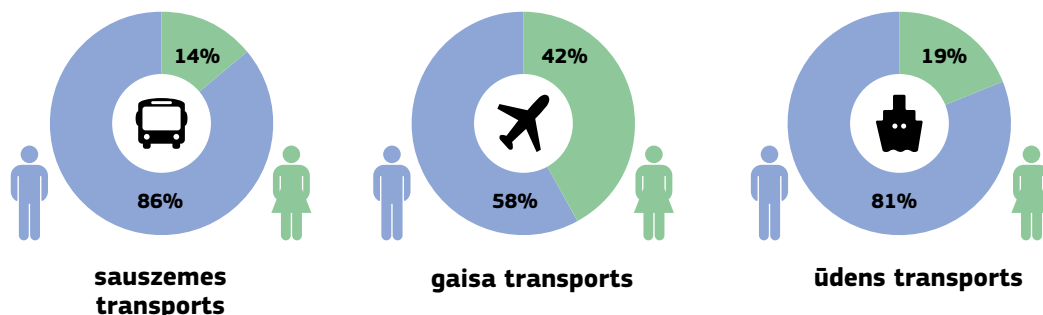
- Izlasiet jautājumus un atbildes, precizējiet neskaidrības un aiciniet skolēnus izvēlēties atbilstošākās atbildes uz katru jautājumu.
- Pabeidziet aktivitāti ar tēzēm, par kurām skolēni var izteikt komentārus:
 - Iztēlojieties nākotni, kurā gan meitenes, gan zēni tiek mudināti studēt un strādāt ar STEM saistītās jomās un izglītības, veselības aprūpes un labklājības jomās.
 - Iztēlojieties nākotnes darba tirgu, kur par vienādu un vienlīdz vērtīgu darbu maksā vienādu atalgojumu.
 - Iztēlojieties nākotnes darba tirgu, kur sieviešu izvēli dzīvē neierobežo neapmaksāta aprūpe un mājaisaimniecības pienākumi.
 - Iztēlojieties nākotnes darba tirgu, kur dažādība ir vērtība visos līmeņos un ikviens atzīst, ka atšķirības ir priekšrocība.

Padomi un piezīmes

- Mudiniet skolēnus pētīt šķēršļus, kas kavē sieviešu nodarbinātību šajā nozarē (piemēram, dzimumu stereotipi par transporta nozari, dzimumu segregācija izglītībā, bažas par darba vidi, kurā dominē vīrieši), kā arī mudina sievietes pamest darbu transporta nozarē (piemēram, bažas par darba un privātās dzīves līdzsvaru, atalgojuma atšķirības starp dzimumiem). Padomājiet arī par vispārīgiem maldīgiem pieņēmumiem vai aspektiem, ko skolēni varētu nezināt (piemēram, par karjeras izredzēm, fiziskajām prasībām).
- Kad būsi paskaidrojusi uzdevumu, varat vēlreiz atskaņot tiešsaistes video, lai atgādinātu skolēniem faktorus, kas nosaka sieviešu zemo pārstāvību transporta nozarē.

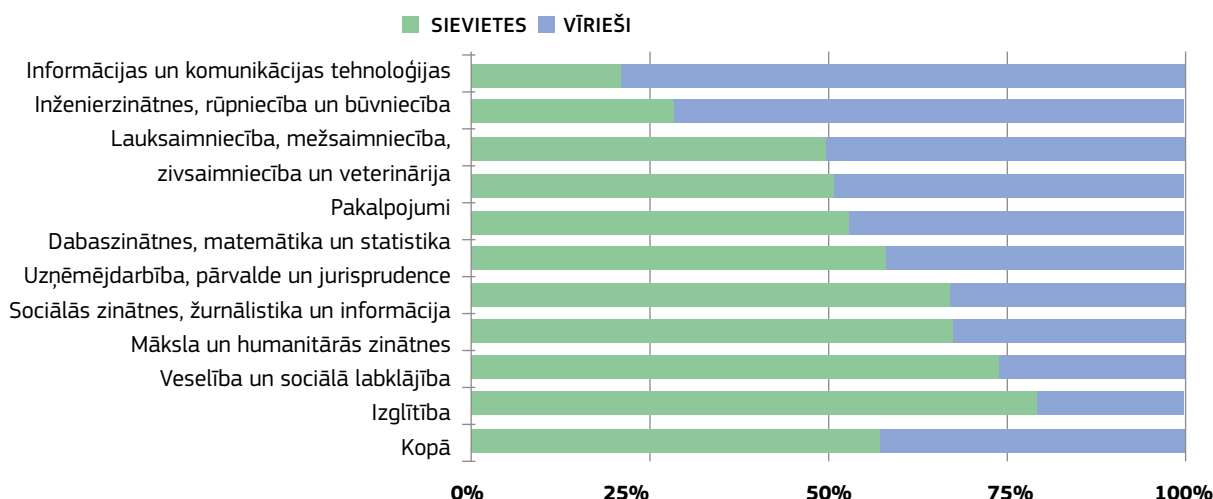
19. AKTIVITĀTE. INFOGRAFIKA

Tikai 22 % transporta nozarē **nodarbināto ir sievietes!**

Avots: Eurostat (lfsa_egan22d), nodarbināto sieviešu un vīriešu īpatsvars pēc transporta veida 27 ES dalībvalstīs, vecuma grupa: 15–64 gadi, 2020. gads.

Kāds ir studiju virzienu sadalījums ES atkarībā no dzimuma?

Avots: Eurostat (educ_uoe_grad03), absolventu sadalījums augstākās izglītības līmenī pēc studiju virziena 27 ES dalībvalstīs, 2018. gads.

Ko eiropieši saka par dzimumu stereotipiem?

Avots: Īpaša Eiropas aptauja Nr. 465 par dzimumu līdztiesību 2017. gadā. Avots: https://data.europa.eu/euodp/lt/data/dataset/S2154_87_4_465_ENG.

± 30 min. un projektu darbs

20. aktivitāte. Transports nozīmē kravas pārvadājumus

Mācību priekšmets

Pilsoniskā izglītība, sociālās zinātnes, vēsture, individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, dizains un tehnoloģija.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- sapratīs atšķirību starp dažādiem transporta veidiem;
- diskutēs par to, kā transporta nozare ietekmē viņu ikdienas dzīvi, un gūs plašu priekšstatu par transporta nozari;
- atklās saikni starp dažu modernā, urbānā dzīvesveida iezīmju pastāvēšanu un attīstību (tostarp veselības aprūpe, globalizācija, e-komercija, masu kultūra, tūrisms, izglītība utt.) un transporta nozares attīstību.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes veiciet ātro meklēšanu internetā, lai gūtu vispārēju priekšstatu, cik apjomīga ir transporta nozare. Varat izmantot materiālus, kas norādīti sadaļā **7. rīku kopums. Speriet soli tālāk.**
- Skolēni tiek sadalīti grupās pa četri.
- Piekļuve internetam, lai skolēni varētu pētīt dažādas tēmas (var aizstāt ar drukātiem materiāliem).
- Citi radoši rīki skolēniem atkarībā no izvēlētās prezentēšanas metodes (video, vizuāla vai mutiska prezentācija, plakāts vai tml.).

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Šī aktivitāte atklāj dažādas transporta dimensijas, iepazīstinot ar pieciem galvenajiem transporta veidiem: sauszemes, dzelzceļa, ceļu, jūras un iekšzemes ūdensceļu transportu. Tā raisa interesi par pasauli, ko skolēni, iespējams, ļoti slikti pazīst. Tā arī mudina skolēnus saprast, ka mobilitāte un transports ir svarīgi mums visiem. No ikdienas braucieniem uz darbu, pie ģimenes locekļiem un draugiem, tūrisma līdz globālo piegādes ķēžu pareizai funkcionēšanai, lai preces nonāktu veikalos un varētu notikt rūpnieciskā ražošana —mobilitāte nodrošina mūsu ekonomisko un sociālo dzīvi.

STUNDAS NORISE

1. darbība
5 min.

Kad skolēni sēž grupās pa četri, aiciniet viņus vispirms strādāt divos pāros. Paskaidrojiet, ka viņiem jāpiedāvā idejas, kas nāk prātā, domājot par transportu (piemēram, transporta apakšnozares, profesijas transporta nozarē, transporta nākotne). Šajā posmā var izmantot „apaļā galda” sadarbības struktūru. Sēžot pa divi, skolēni pamīšus sniedz īsu mutisku atbildi uz doto jautājumu. Varat piešķirt skolēniem lielu papīra lapu, lai viņi var pierakstīt savas idejas.

2. darbība
5 min.

Aiciniet grupas salīdzināt idejas, kas radās ideju apmaiņas laikā.

3. darbība
5 min.

Grupas ieceļ vienu runātāju, kurš pārējai klasei prezentē ierosinātās idejas.

4. darbība
3 min.

Uzrakstiet uz tāfeles:

KAS:	KĀ:
• Cilvēki	• Sauszemes transports
• Krava	• Dzelzceļa transports
	• Ceļut transports
	• Jūras transports
	• Iekšzemes ūdensceļu transports

Pēc tam pajautājiēt skolēniem, vai klasesbiedru ierosinātajās idejās ir atspoguļotas visas šīs kategorijas, vai arī ir kādas kategorijas vai elementi, kas netika minēti.

5. darbība
Elastīgs

Piešķiriet norādītās kategorijas — sauszemes, dzelzceļa, ceļu, jūras, iekšzemes ūdensceļu transports — dažādām grupām un aiciniet skolēnus:

1. plašāk izpētīt piešķirto kategoriju;
2. analizēt, kā konkrētā kategorija ietekmē ikdienas dzīvi (piemēram, kāda būtu dzīve, ja konkrētā transporta veida nebūtu).

Par pētījuma izejas punktu var izmantot arī pamatinformāciju, kas iegūta internetā. Pētījuma un analīzes rezultāts var būt īss video, vizuāla vai mutiska prezentācija, plakāts vai tml.

6. darbība
Elastīgs

Aiciniet skolēnus prezentēt rezultātus un izdomāt aktivitātei jaunu nosaukumu.

7. darbība
8 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Kas jums ienāca prātā, izlasot aktivitātes virsrakstu?
- Vai apzinājāties, ka transports ir tik klātesošs jūsu dzīvē?
- Ja jums būtu jādzīvo pasaulē bez transporta, kuras modernās dzīves iezīmes tas visvairāk ietekmētu?
- Vai šī aktivitāte jebkā mainīja jūsu priekšstatus par transportu?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Iepazīstiet plašu tagadnes un nākotnes profesiju klāstu transporta nozarē, izmantojot *Skillful Project* plakātus: [profesijas aviācijas nozarē no 2020. līdz 2035. gadam](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223),⁶² [profesijas ceļu transporta nozarē 2020. gadā](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15221),⁶³ un [2035. gadā](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15222),⁶⁴ [dzelzceļš un profesijas dzelzceļa nozarē no 2020. līdz 2035. gadam](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15225),⁶⁵ [profesijas jūrniecības nozarē 2020. gadā](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226)⁶⁵ un [2035. gadā](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226).⁶⁶

62 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223>.

63 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15221>.

64 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15222>.

65 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15225>.

66 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226>.

± 45 min.

21. aktivitāte. Darbs transporta nozarē nav domāts sievietēm

Mācību priekšmets

Individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, dizains un tehnoloģija, IKT, sociālās zinātnes, pilsoniskā izglītība, zinātne.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- analizēs dažādas transporta apakšnozares un noteiks pastāvošās dzimumu nelīdzsvarotības iemeslus;
- identificēs dažādas prasmes (specifiskas vai vispārīgas/ universālas, profesionālās un sociālās prasmes), kas nepieciešamas, strādājot transporta nozarē.

Aktivitātes mērķis un apskatītie problēmjaudājumi

Aktivitātes mērķis ir mudināt skolēnus padomāt, kāpēc transporta nozarē, it īpaši atsevišķās apakšnozarēs, pastāv dzimumu nelīdzsvarotība.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes gūstiet iedvesmu no video un rakstiem, kas vēsta par sievietēm transporta nozarē. Daži piemēri:
 - [Iedvesmojošas sievietes autobusu nozarē — sievietes transporta nozarē 100 gadu griezumā.](#)⁶⁷
 - [Aviadoras — Aviadoras — argumenti par labu sievietēm aviācijas nozarē.](#)⁶⁸
 - [Sievietes transporta nozarē 100 gadu griezumā — tagadne un nākotne.](#)⁶⁹
 - [Sievietes transporta nozarē](#)⁷⁰
 - [Evas B. padomi, kā kļūt par vilciena vadītāju.](#)⁷¹
- [21. aktivitāte. Diagrammas](#) un [21. aktivitāte. Universālās prasmes](#) vizuālai uzskatei klasē.
- Skolēni tiek sadalīti grupās pa četri (ieteicams lai grupās būs līdzīgs zēnu un meiteņu skaits).

STUNDAS NORISE

1. darbība 5 min.

Paskaidrojiet, ka šīs aktivitātes nosaukums ir „Darbs transporta nozarē nav domāts sievietēm”. Parādiet skolēniem materiālu [Aktivnost br. 21: Grafikoni](#) un aiciniet viņus individuāli uzrakstīt trīs apgalvojumus par šīm divām diagrammām.

2. darbība 5 min.

Aiciniet skolēnus nolasīt savus apgalvojumus grupā un izvēlēties trīs apgalvojumus, kas tiks nolasīti visai klasei.

67 https://www.youtube.com/watch?v=ZVLSDE4pc8&ab_channel=TransportforLondon.

68 <https://www.eurocockpit.be/news/making-case-women-aviation>.

69 <https://www.youtube.com/watch?v=WfzfBHIVTM>.

70 https://ec.europa.eu/transport/themes/social/women-in-transport_en.

71 <https://icould.com/stories/eva-b/>.

3. darbība 5 min.

Aiciniet skolēnus nolasīt visus apgalvojumus klasē un diskutēt par tiem. Galvenajam secinājumam vajadzētu būt, ka visās transporta nozarēs un apakšnozarēs sievietes ir mazāk nekā vīrieši. Atsevišķās apakšnozarēs un profesijās sievietes nav gandrīz vispār.

4. darbība 5 min.

Aiciniet skolēnus aplūkot izdales lapu **21. aktivitāte. Universālās prasmes**. Papildus formālajām prasmēm un tehniskajām zināšanām šīs ir dažādas universālās prasmes, kas nepieciešamas transporta nozarē augstas, vidējas vai zemas kvalifikācijas līmenī. Aiciniet skolēnu grupas minēt šādu prasmju praktiskus piemērus, lai pārbaudītu, vai viņi tās ir sapratuši.

5. darbība 3 min.

Aiciniet it īpaši meitenes nosaukt prasmes, kas, viņuprāt, sievietēm nepiemīt vai piemīt mazākā mērā, lai varat atzīmēt tās labajā slejā.

6. darbība 6 min.

Pieņemot, ka netiks minēta neviena prasme, kura sievietēm nepiemīt, aiciniet skolēnus grupās uzskaitīt dažādus iemeslus, kāpēc transporta nozare sievietēm nešķiet pievilcīga.

7. darbība 6 min.

Aiciniet grupas nosaukt ierosinātos iemeslus visai klasei un turpināt diskusiju.

8. darbība 2 min.

Aiciniet skolēnus izdomāt aktivitātei jaunu virsrakstu.

9. darbība 8 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Kas jums ienāca prātā, izlasot aktivitātes virsrakstu?
- Kādas bija sajūtas, analizējot materiālu **21. aktivitāte. Diagrammas** (kā meitenei, kā zēnam, personīgi)?
- Ja transporta nozarē sievietes tiek nodarbinātas retāk, kura viedokļi tajā tiek pārstāvēti?
- Izmantojot domāšanas vingrinājumus „**Cilvēki, sistēmas, spēks, līdzdalība**”⁷² un „**Viedoklis un izvēle**”⁷³, pajautāji: Ja šajā nozarē būtu vairāk sieviešu, kā viņas varētu mainīt sistēmu? Kādas izmaiņas mēs novērotu sistēmā, ja tajā piedalītos vairāk sieviešu (piemēram, vienā no video kravas auto šofere saka, ka sievietes retāk izraisa satiksmes negadījumus, jo brauc uzmanīgāk)? Centieties minēt piemērus.

Padomi un piezīmes

Iespējams, būs jāapšaubā daži skolēnu paustie pieņēmumi par sieviešu un vīriešu spēju veikt noteiktu darbu.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Kopā ar skolēniem noskatieties dažus no ieteiktajiem video.
- Citas aktivitātes ir pieejamas sadaļā **5. rīku kopums. Transports** kur ir analizētas konkrētas transporta apakšnozares, taču, ja skolēniem ir interese par jebkuru konkrētu apakšnozari, varat uzdot viņiem izpētīt, kādas formālās un tehniskās prasmes ir nepieciešamas šajā apakšnozarē.
- Ja ievērojat, ka dažiem skolēniem ir radusies interese par konkrētām transporta nozares profesijām, palīdziet viņiem sameklēt attiecīgo informāciju, tostarp par prasmēm, apmācības iespējām un karjeras izredzēm.⁷⁴

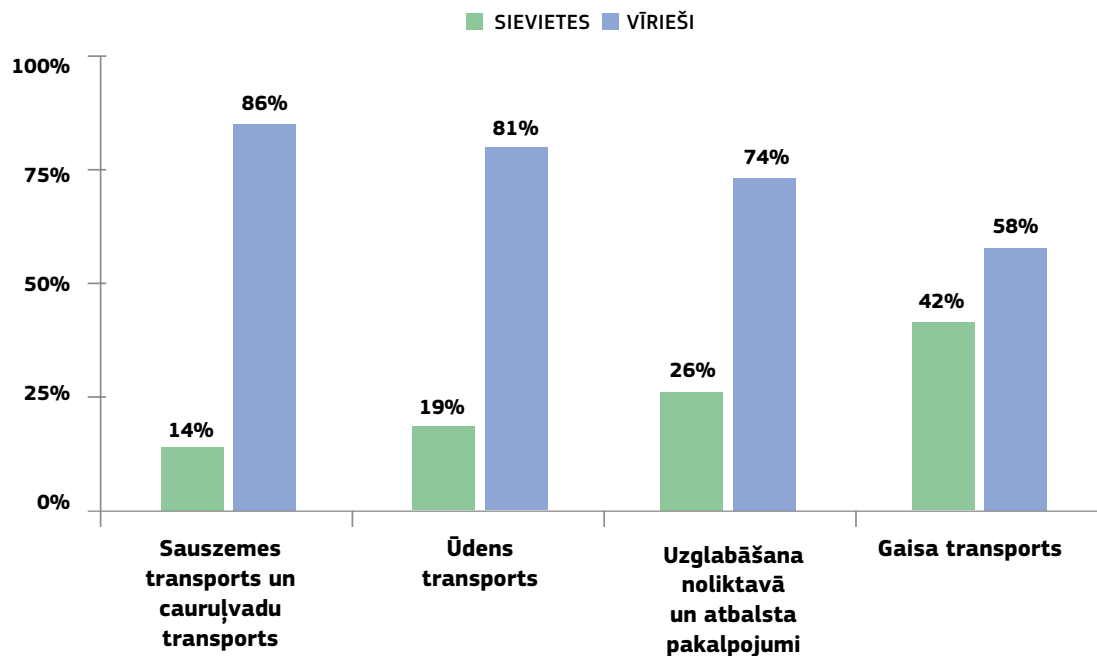
72 Šī domāšanas vingrinājuma autore ir Sāra Šeija un Design Justice projekts. Papildu informācija www.pz.harvard.edu/sites/default/files/People%2C%20Systems%2C%20Power%2C%20Participation.pdf.

73 Šis domāšanas vingrinājums tika izstrādāts Agency by Design projekta gaitā Hārvarda Pedagoģijas augstskolas pētniecības centrā Project Zero. Papildu informācija: https://pz.harvard.edu/sites/default/files/Voice and Choice_0.pdf.

74 Vispārējs pārskats: Eiropas Komisija (2021). *Mācību metodiskie palīgīdzekļi dzimumu stereotipu klīdēšanai, izmantojot piemērus no transporta nozares: galīgais izpētes ziņojums par mācību metodisko palīgīdzekļu izstrādi*. DOI: 10.2832/11827.

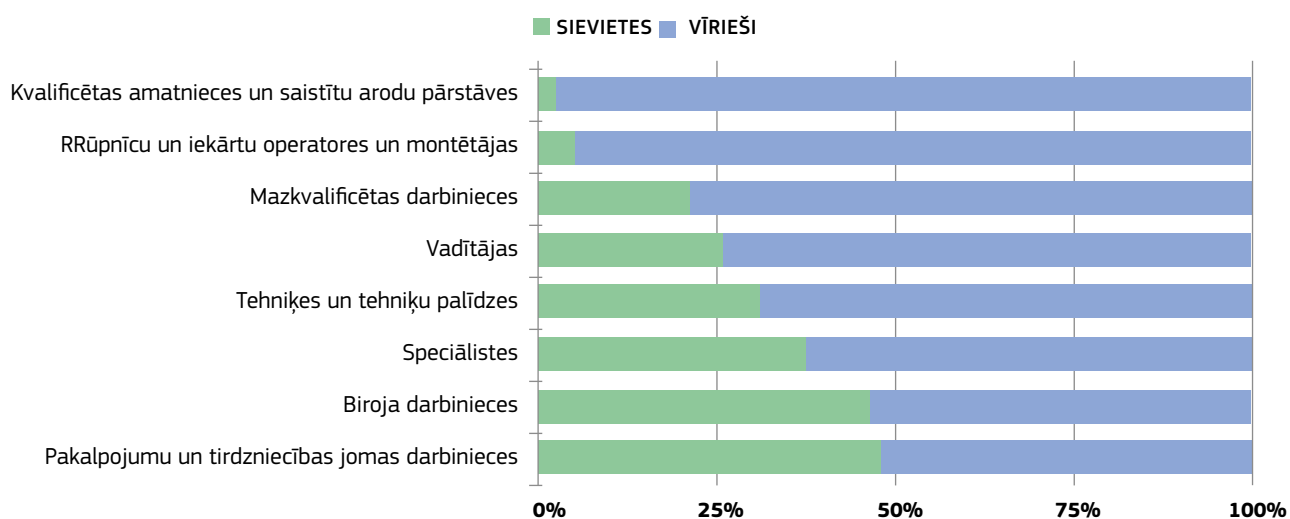
21. AKTIVITĀTE. DIAGRAMMAS

1. attēls. Nodarbinātība transporta apakšnozarēs 27 ES dalībvalstīs, vecuma grupa: 15–64 gadi, 2020. gads

Avots: Eurostat (lfsa_egan22d).

2. attēls. Transporta nozarē nodarbināto sieviešu īpatsvars 27 ES dalībvalstīs no 15 gadu vecuma, 2018. gads

Avots: Eurostat, LFS (lfsa_eisn2).

21. AKTIVITĀTE. UNIVERSĀLĀS PRASMES

Universālas prasmes (īpašības, ko var pārnest no vienas darbavietas uz citu), digitālās un valodu prasmes, kas nepieciešamas transporta nozarē		
1	Prasme strādāt komandā un sadarboties	
2	Spēja pielāgoties pārmaiņām	
3	Datorpratība	
4	Angļu valoda	
5	Klientu apkalpošana	
6	Problēmu risināšana	
7	Projektu vadība	
8	Spēja strādāt patstāvīgi	
9	Proaktīva domāšana	
10	Radošā domāšana	

± 45 min. un projektu darbs

22. aktivitāte. Transports ir ilgtspējīga mobilitāte

Mācību priekšmets

Individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, dizains un tehnoloģija, IKT, sociālās zinātnes, pilsoniskā izglītība, zinātne.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- analizēs saikni starp transportu un ilgtspējību;
- pētīs, kā uzlabot transportu nākotnē;
- novērtēs videi draudzīgus un efektīvus transporta līdzekļus;
- pilnveidos savas domātpasmes..

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Lai gan ilgtspējīgs transports nav atsevišķi iekļauts ANO ilgtspējīgas attīstības mērķos (IAM), tas tieši vai netieši ir iestrādāts daudzos IAM. Šobrīd grūtākais uzdevums transporta nozarē ir ievērojami samazināt emisiju apjomu un uzlabot ilgtspējību. Šīs aktivitātes mērķis ir sasaistīt ilgtspējības pamatjēdzienus ar transporta nozari. Skolēni domā līdzī, aktīvi iesaistās un iesaka, kā padarīt transportu ilgtspējīgāku, izstrādājot savus projektus.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes pārskatiet informāciju par [IAM](https://sdgs.un.org/goals)⁷⁵ un padomājiet par saikni starp transportu un ilgtspējību,⁷⁶ kas paskaidrota materiālā [22. aktivitāte. Transports un IAM](#).
- [17 IAM ikonu attēls](#)⁷⁷ demonstrēšanai klasē. Internetā ir pieejamas daudzas opcijas, iespējams, arī jūsu dzimtajā valodā.
- Skolēni grupās pa četri (vislabāk — līdzīgs zēnu un meiteņu skaits katrā grupā un skolēni ar dažādām prasmēm).
- [22. aktivitāte. Transports un IAM](#) — izdales materiāls.

⁷⁵ <https://sdgs.un.org/goals>.

⁷⁶ Skat., piemēram, SLoCaT (2019). *Ilgtspējīgs transports: infografika par galvenajiem faktoriem, kas palīdzētu sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus*. Avots: https://slocat.net/wp-content/uploads/legacy/u13/vnr_2019_infographic.pdf.

⁷⁷ <https://www.globalgoals.org/resources>.

DETALIZĒTA AKTIVITĀTES NORISE

1. darbība 4 min.

Aiciniet skolēnus grupās pārrunāt, ko viņi zina par IAM. Skolēni var apmainīties idejām, izmantojot „apaļā galda” sadarbības stratēģiju: pirmais skolēns uz lapas pieraksta pirmo ideju par tēmu un padod to nākamajam skolēnam, kurš izlasa uzrakstīto un pieraksta citu ideju. Lapa tiek laista apkārt vairākas reizes, līdz visi grupas dalībnieki ir pierakstījuši savas idejas.

2. darbība 5 min.

Uz tāfeles uzrakstiet „kas, kurš, kad un kā” un uzklausiet visu grupu idejas par IAM, cenšoties atbildēt uz šiem jautājumiem.

3. darbība 5 min.

Projicējiet uz tāfeles 17 IAM ikonu attēlu un papildiniet skolēnu sniegto informāciju par IAM.

4. darbība 4 min.

Aiciniet skolēnus grupās apmainīties ar idejām par to, kā transports varētu palīdzēt sasniegt IAM mērķus.

5. darbība 5 min.

Aiciniet grupas prezentēt savas idejas.

6. darbība 5 min.

Parādiet skolēniem materiālu [22. aktivitāte. Transports un IAM](#) lai papildinātu viņu idejas, un uzdodiet aktivitātes galveno jautājumu, kas viņiem būs jāanalizē nākamajā darbībā: kā mēs varam padarīt transportu ilgtspējīgāku?

7. darbība Elastīgs

Aiciniet skolēnus grupās padomāt par to, kā padarīt transportu ilgtspējīgāku. Aiciniet skolēnus veikt šādas darbības:

1. Izvēlieties konkrētu transporta sistēmu, ko pazīstat vai esat

pētījuši (piemēram, no metro līdz cauruļvadu transportam).

2. Atkarībā no izvēlētās transporta sistēmas, ja iespējams, apskatiet to praksē.
3. Dokumentējiet informāciju par šo sistēmu: veiciet piezīmes par visiem komponentiem un komponentu, procesu, cilvēku utt. mijiedarbību.
4. Vizualizējiet visu sistēmu — centieties grafiski attēlot visu un visus, kas darbojas šajā sistēmā.
5. Padomājiet, kā to varētu uzlabot. Piemēram, kā to padarīt efektīvāku, lietderīgāku, zaļāku, viedāku, ētiskāku, ilgtspējīgāku utt.⁷⁸

8. darbība Elastīgs

Aiciniet skolēnus izveidot grupas projektu par uzlabojumiem, ko viņi veiku. Šī projekta rezultātus var prezentēt kā plakātu, prezentāciju vai tml.

9. darbība 10 min.

Visi rezultāti tiek prezentēti un apspriesti klasē.

10. darbība 8 min.

Iztaujāšana.

78 Šīs darbības ir aizgūtas no vairākiem domāšanas vingrinājumiem, kas palīdz analizēt sistēmu sarežģīto uzbūvi. Domāšanas vingrinājumi tika izstrādāti Hāvarda Pedagoģijas augstskolas pētniecības centrā Project Zero. Papildu informācija: <http://www.pz.harvard.edu/thinking-routines#ObjectsSystems>.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Kā jutāties, izstrādājot uzlabota un ilgtspējīga transporta projektu?
- Kas jums šajā projektā patika vislabāk?
- Kādēļ ir svarīgi padarīt transportu ilgtspējīgāku? Kādu pozitīvu ietekmi tas atstās uz cilvēkiem un planētu?
- Vai šī aktivitāte ir jebkā mainījusi jūsu priekšstatu par transportu?
- Vai varat sevi nākotnē iedomāties kā inženieri vai zinātnieku? Kāpēc?
- Kas ir visvērtīgākais, ko jūs uzzinājāt, strādājot pie šī projekta un uz klausot savu klasesbiedru idejas par šo projektu?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Ja aktivitāte ir pārāk laukietilpīga, varat sadalīt to divās daļās un veikt divos piegājienos: vienā izpētīt ilgtspējīga transporta jēdzienu un otrā — izstrādāt projektu par ilgtspējīgu mobilitāti.
- Sarīkojiet kopīgu ekskursiju uz izvēlēto transporta sistēmu, piemēram, metro staciju, un pēc tam intervējiet darbiniekus vai transporta nozares pārstāvjus.

22. AKTIVITĀTE. TRANSPORTS UN IAM

TRANSPORTS UN IAM

Ilgospējīgs transports ir tēma, kas atspoguļota daudzos IAM. Tas palīdzēs sasniegt vismaz 8 no 17 IAM (skat. tālāk). Turklāt, tā kā transports nodrošina sociālekonomisko iespēju pieejamību, tam ir svarīga loma taisnīgas un iekļaujošas sabiedrības un labklājības veidošanā. Tādēļ transports var sekmēt daudzus citu IAM, tostarp nabadzības mazināšanu, dzimumu līdztiesību, kvalitatīvu izglītību, veselības aprūpi un citas svarīgas vajadzības.

- 2. mērķis: izskaust nabadzību, panākt nodrošinātību ar pārtiku un uzlabot tās kvalitāti un veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību.
- 3. mērķis: nodrošināt veselīgu dzīvi un sekmēt labklājību visiem un visos vecumos.
- 6. mērķis: nodrošināt visiem cilvēkiem piekļuvi ūdenim un sanitārajām sistēmām.
- 7. mērķis: nodrošināt visiem cilvēkiem piekļuvi salīdzinoši lētiem, stabiliem, ilgtspējīgiem un mūsdienīgiem energoresursiem.
- 9. mērķis: izveidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas.
- 11. mērķis: rūpēties, lai pilsētas un apdzīvotas vietas būtu iekļaujošas, drošas, noturīgas un ilgtspējīgas.
- 12. mērķis: ieviest ilgtspējīgus patēriņa un ražošanas modeļus.
- 13. mērķis: veikt tūlītējus pasākumus cīņā pret klimata pārmaiņām un to sekām.

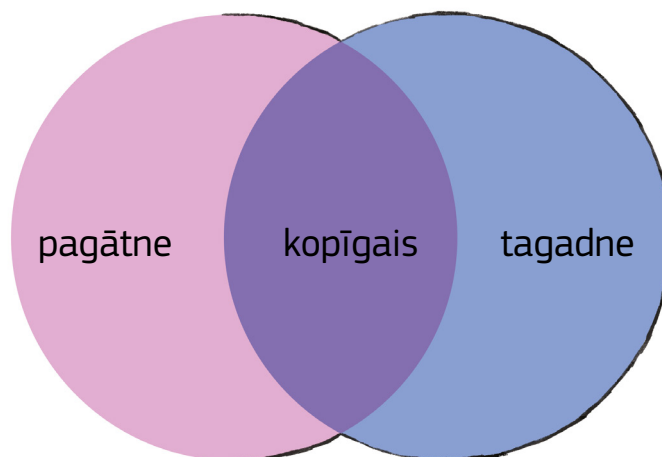
Avots: SLoCaT (2019). *Ilgspējīgs transports: galvenie faktori, kas palīdzētu sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus*. Avots: http://sdghelpdesk.unescap.org/sites/default/files/2019-11/transport_and_vnrs_2014-2019_final_version.pdf.

± 45 min.

23. aktivitāte. Ekologiskums un jaunās tehnoloģijas — transporta nozares nākotne

VENNA DIAGRAMMA

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Transporta nozares attīstība vienmēr ir bijusi atkarīga no tehnoloģiskā progresa, un, pateicoties tehnoloģiskajām inovācijām, cilvēku un kravas pārvadājumi ir kļuvuši pieejamāki, drošāki un efektīvāki.⁷⁹ Neapšaubāmi grūtākais uzdevums transporta nozarē ir ievērojami samazināt emisiju apjomu un uzlabot ilgtspējību. Pārmaiņas šajā nozarē, it īpaši saistībā ar automatizāciju un digitalizāciju, rada daudz jaunu uzdevumu. Automatizācija un pāreja uz ilgtspējīgākiem procesiem var apdraudēt darbavietas (it īpaši zemas un vidējas kvalifikācijas amatos) transporta nozarē.⁸⁰ Vienlaikus pastāvīgā digitālā transformācija paver jaunas iespējas, piemēram, uzlabotu darba vidi un kvalitatīvas darbavietas, kas varētu kļūt pievilcīgākas sievietēm un jauniešiem. Šī aktivitāte ļauj labāk iepazīt jaunās profesijas, kas veidojas transporta nozarē, un ar tām saistītos pienākumus, kā arī analizē, kā tām varētu piesaistīt vairāk sieviešu.

Mācību priekšmets

Individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, dizains un tehnoloģija, IKT, sociālās zinātnes, pilsoniskā izglītība, zinātne un fizika.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- pētīs, kā jaunās tehnoloģijas tiek izmantotas transporta nozarē;
- apjautīs tehnisko un digitālo prasmju nozīmīgumu transporta nozarē.

79 Svjetsko pomorsko sveučilište (2019). Transport 2040: Automation, Technology, Employment — The Future of Work [Promet 2040.: automatizacija, tehnologija, zapošljavanje – budućnost rada]. Izvješća. 58. Preuzeto s: https://commons.wmu.se/lib_reports/58.

80 Eiropska komisija (2020), Strategija za održivu i pametnu mobilnost: usmjeravanje europskog prometa prema budućnosti. Preuzeto sa stranice: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:789:FIN>.

Sagatavošanās un materiāli

- Pirms aktivitātes varat pārskatīt materiālu [23. aktivitāte. Pamatinformācija skolotājiem un skolotājām](#), ai atkārtotu aktuālo pamatinformāciju par jaunajām profesijām, kā arī ieskatīties [Skillful Project tīmekļa vietnē](#).⁸¹
- [23. aktivitāte. Jaunās profesijas transporta nozarē](#) — izdrukājiet, izgrieziet un izdaliet katrai grupai.
- [23. aktivitāte. Dati par jaunajām profesijām transporta nozarē](#) — vizuālai uzskatei klasē.
- Papīra lapa katrai grupai Venna diagrammas atveidošanai.
- Skolēni ir sadalīti mazās grupās pa trīs vai četri.

DETALIZĒTA AKTIVITĀTES NORISE

1. darbība 3 min.

Aiciniet skolēnus aizvērt acis un iztēloties, ka viņi izmanto kādu transportu. Aiciniet viņus iztēloties, kā šis transports ir mainījies pēdējo 50 vai 100 gadu laikā.

2. darbība 5 min.

Aiciniet skolēnus grupās salīdzināt transportu pagātnē un transportu nākotnē. Skolēniem ir jāuzzīmē Venna diagramma un jāieraksta tajā 10 transporta elementi (piemēram, profesijas, iezīmes), kas pastāvēja pagātnē un vairs nepastāv, vai ir būtiski mainījušies, un 10 transporta elementus (piemēram, profesijas, iezīmes), kas šobrīd ir tapšanas stadijā, jo būs nepieciešami nākotnē. Diagrammas vidū jāieraksta elementi, kas laika gaitā nav mainījušies un droši vien nemainīsies (piemēram, autobusi un automašīnām vienmēr būs riteņi).

3. darbība 1 min.

Uz tāfeles uzzīmējiet lielu Venna diagrammu un aizpildiet to, uzklusot grupu idejas.

4. darbība 5 min.

Pajautājiet skolēniem, vai ierosinātajām idejām ir kopīgas iezīmes.

5. darbība 10 min.

Izdaliet katrai grupai deviņas jaunās profesijas un tām atbilstošos pienākumus (izgrieziet no darblapas [23. aktivitāte. Jaunās profesijas transporta nozarē](#), un aiciniet skolēnus sadalīties pa pāriem un sakārtot šīs profesijas pēc to pieprasītības nākotnē.

6. darbība 3 min.

Projicējiet aizpildītu darblapu [23. aktivitāte. Dati par jaunajām profesijām transporta nozarē](#) uz tāfeles un aiciniet skolēnus salīdzināt savas atbildes ar tabulā redzamajām.

7. darbība 3 min.

Izskaidrojiet jēdzienu „dzimumu nelīdzsvarotības risks” un mudiniet skolēnus minēt šādas dzimumu nelīdzsvarotības iemeslus.

8. darbība 3 min.

Pasakiet vai parādiet aktivitātes virsrakstu un jautājiet, vai skolēni tam piekrīt.

9. darbība 8 min.

Iztaujāšana.

Padomi un piezīmes

Aktivitātes nosaukumu parādiet tikai pašās beigās, lai tas nekļūtu par uzvedinošu norādi.

81 <https://skillfulproject.eu/dissiminationmaterial>.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Vai bija viegli/grūti/aizraujoši iztēloties transporta nākotni? Kāpēc?
- Kāpēc, jūsuprāt, joprojām pastāv tik daudz atšķirību starp „vīriešu profesijām” un „sieviešu profesijām”?
- Vai domājat, ka vīriešiem un sievietēm ir atšķirīgas profesionālās intereses?
- Vai domājat, ka nākotnē tas var mainīties? Kāpēc?
- Vai varat iedomāties sevi kādā no šīm profesijām nākotnē? Kurā(s)?

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

Būtu ļoti lietderīgi, ja viens vai vairāki šo profesiju pārstāvji varētu ierasties skolā un pastāstīt par savu darbu, un ietekme uz meitenēm droši vien būtu vēl lielāka, ja tā būtu sieviete. Ja šie speciālisti nevar ierasties pie jums, tikšanās var notikt arī tiešsaistē.

23. AKTIVITĀTE. PAMATINFORMĀCIJA SKOLOTĀJIEM UN SKOLOTĀJĀM

Vislielākais pieprasījums pēc augsti kvalificētiem speciālistiem transporta nozarē ir programmatūras izstrādes un digitālo un automatizēto sistēmu apkopes jomā. Ja netiks veikti atbilstoši pasākumi, šajās profesijās nākotnē būs arī izteiktākā dzimumu nelīdzsvarotība, jo šajās profesijās ne tikai transporta, bet citās ekonomikas nozarēs tradicionāli dominē vīrieši.

Nākotnē pieprasījums augs arī pēc vairākām citām profesijām. Šajā nozarē izmanto tradicionālu pieeju mārketingam un klientu apkalpošanai, un paredzams, ka pārdošanas, mārketinga un klientu apkalpošanas jomā arvien biežāk tiks liktas lietā digitālās tehnoloģijas. Turklāt, tā kā darbaspēks transporta nozarē kļūst arvien daudzveidīgāks, būs nepieciešami dažādības pārvaldības speciālisti. Attiecībā uz profesijām, kurām nākotnē draud dzimumu nelīdzsvarotība, gan šobrīd, gan nākotnē pastāv risks, ka transporta nozare nespēs piesaistīt pietiekami daudz sieviešu un meiteņu tādām profesijām kā inženieris, apkopes tehniķis un šoferis. Rezumējot transporta nozarē nepārtraukti notiek šādas pārmaiņas:

- Dažādi procesi tiek automatizēti, tiek ieviesta vai paplašināta digitālā vai skaitļošanas tehnoloģija, un tiek izmantoti alternatīvi energoresursi.
- Pāreja uz zaļāku un ilgtspējīgāku transportu.
- Atsevišķās nozarēs šīs pārmaiņas nodrošina labākus darba apstākļus, jo samazinās netīra, bīstama un fiziski smaga darba īpatsvars.
- Arvien retāk darbā ir nepieciešams fizisks spēks, un arvien biežāk ir nepieciešama augstākā tehniskā kompetence.
- Pieaug pieprasījums pēc augsti kvalificētām profesijām, un samazinās pieprasījums pēc zemas un vidējas kvalifikācijas profesijām.
- Atsevišķas vidējas kvalifikācijas apakšnozares, kurās parasti strādā sievietes, jau sāk izzust augstāka automatizācijas un mehanizācijas līmeņa dēļ.
- Profesijas, kas izveidosies tehnoloģiskā progresa un pārejas uz „zaļāku” transportu rezultātā var iedalīt šādās plašās profesiju kategorijās: programmatūras izstrāde un digitālo un automatizēto sistēmu apkope, attālinātā vadība un alternatīvās degvielas izplatīšana.
- Vislielākais pieprasījums būs programmatūras izstrādes un digitālo un automatizēto sistēmu apkopes jomā. Šajās jomās var rasties būtiska dzimumu nelīdzsvarotība, ja netiks veikti atbilstoši pasākumi.
- Pastāv arī risks, ka transporta nozare nespēs piesaistīt pietiekami daudz meiteņu tādās profesijās kā inženieris, apkopes tehniķis un šoferis.

Avots: Eiropas Komisija (2021). *Mācību metodiskie palīglīdzekļi dzimumu stereotipu kliedēšanai, izmantojot piemērus no transporta nozares: galīgais izpētes ziņojums par mācību metodisko palīglīdzekļu izstrādi*. DOI: 10.2832/11827.

23. AKTIVITĀTE. JAUNĀS PROFESIJAS TRANSPORTA NOZARĒ

Jaunās profesijas	Pienākumu apraksts
Mākslīgā intelekta (MI), digitālās tehnoloģijas, lielo datu speciālisti	Jaunas transporta/tūrisma programmatūras izstrāde, lai individuāli pielāgotu tūrismu un transportu. Speciālisti izmantos mašīnmācīšanās algoritmus, lai paaugstinātu efektivitāti, ieviešot autonomu datu interpretāciju un vadību.
Programmatūras inženieri un izstrādātāji	Klientiem pielāgotu risinājumu izstrāde
Automatizācijas un robotikas speciālisti un automatizētu sistēmu apkope	Automatizētu sistēmu izstrāde un apkope
Drošības (un kiberdrošības) speciālisti, juridisko dienestu darbinieki un privātuma aizsardzības speciālisti	Atbild par drošības politiku
Infomobilitātes speciālisti	Atbild par transporta pakalpojumu sasaisti ar tiešsaistes tīklu
Transporta un mobilitātes integrācijas speciālisti	Specializēto mobilitātes datu integrēšana ar IKT spējām un jaunu pārvadājumu risinājumu nodrošināšana, izmantojot uz reāliem datiem balstītas prognozes
Transporta plānotāji un rīku izstrādātāji viedajām piegādēm	Izplatīšanas transportlīdzekļu darbināšana, nodrošinot piegādes klientiem
Automatizētu transportlīdzekļu, dronu un tālvadāmu lidojošu objektu operatori	Augstas automatizācijas transportlīdzekļu darbināšana, automatizētu autoparku attālināta uzraudzība un vadība, daļēji autonomu kuģu, transportlīdzekļu, lidaparātu, dronu utt. vadīšana
Alternatīvās degvielas izplatīšanas speciālisti un uzlādes staciju operatori un vadītāji	Alternatīvās degvielas izplatīšanas sistēmu operatori un vadītāji

23. AKTIVITĀTE. DATI PAR JAUNAJĀM PROFESIJĀM TRANSPORTA NOZARĒ

Jaunā profesija	Pienākumu apraksts	Augstākais pieprasījums nākotnē	Augstākais dzimumu nelīdzsvarotības
MI, digitālās tehnoloģijas, lielo datu speciālisti	Jaunas transporta/tūrisma programmatūras izstrāde, lai individuāli pielāgotu tūrismu un transportu. Speciālisti izmantos mašīnmācīšanās algoritmus, lai paaugstinātu efektivitāti, ieviešot autonomu datu interpretāciju un vadību.	65.4 %	46.8 %
Programmatūras inženieri un izstrādātāji	Klientiem pielāgotu risinājumu izstrāde	44.2 %	46.8 %
Automatizācijas un robotikas speciālisti un automatizētu sistēmu apkope	Automatizētu sistēmu izstrāde un apkope	44.2 %	31.9 %
Drošības (un kibernetikas) speciālisti, juridisko dienestu darbinieki un privātuma aizsardzības speciālisti	Atbild par drošības politiku	30.8 %	23.4 %
Infomobilitātes speciālisti	Atbild par transporta pakalpojumu sasaisti ar tiešsaistes tīklu	23.1 %	6.4 %
Transporta un mobilitātes integrācijas speciālisti	Specializēto mobilitātes datu integrēšana ar IKT spējām un jaunu pārvadājumu risinājumu nodrošināšana, izmantojot uz reāliem datiem balstītas prognozes	25.0 %	21.3 %
Transporta plānotāji un rīku izstrādātāji viedajām piegādēm	Izplatīšanas transportlīdzekļu darbināšana, nodrošinot piegādes klientiem	26.9 %	10.6 %
Automatizētu transportlīdzekļu, dronu un tālvadāmu lidojošu objektu operatori	Augstas automatizācijas transportlīdzekļu darbināšana, automatizētu autoparku attālināta uzraudzība un vadība, daļēji autonomu kuģu, transportlīdzekļu, lidaparātu, dronu utt. vadīšana	19.2 %	40.4 %
Alternatīvās degvielas izplatīšanas speciālisti un uzlādes staciju operatori un vadītāji	Alternatīvās degvielas izplatīšanas sistēmu operatori un vadītāji	11.5 %	27.7 %

Avots: Eiropas Komisija (2021). *Mācību metodiskie palīglīdzekļi dzimumu stereotipu klīdzēšanai, izmantojot piemērus no transporta nozares: galīgais izpētes ziņojums par mācību metodisko palīglīdzekļu izstrādi*. DOI: 10.2832/11827.

± 25 min.

24. aktivitāte. Es strādāšu transporta nozarē

Mācību priekšmets

Individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, dizains un tehnoloģija, IKT, sociālās zinātnes, pilsoniskā izglītība.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- atklās, ka transporta nozare var piedāvāt daudzveidīgas nodarbinātības iespējas;
- atklās transporta nozares potenciālo pievilcību.

Sagatavošanās un materiāli

- **24. aktivitāte. Aptauja** visiem skolēniem.
- Skolēni atbild uz aptaujas jautājumiem individuāli, taču turpmākais darbs notiek grupās pa četri (un, vēlams, lai iztaujāšanas posmā grupās būtu gan zēni, gan meitenes).

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Kad skolēni ir veikuši vairākas aktivitātes no sadaļas **5. rīku kopums. Transports** un ir ieguvuši zināšanas par transporta nozari (par tās nozīmīgumu, daudzveidību, nākotnes izredzēm utt.), viņi vērtē, vai šī nozare spēs nodrošināt viņiem darba iespējas nākotnē.

DETALIZĒTA AKTIVITĀTES NORISE

1. darbība
10 min.

Izdaliet skolēniem materiālu **24. aktivitāte. Aptauja** un aiciniet to aizpildīt individuāli. Palīdziet, ja rodas kādas neskaidrības.

2. darbība
5 min.

Aiciniet skolēnus savā grupā apspriest atbildes uz 14. jautājumu.

3. darbība
10 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

Apspriediet šādus jautājumus:

- Vai jums šķiet, ka transports varētu būt jūsu kaislība? Kāpēc?
- Ja atbilde ir „nē”, kas šajā nozarē būtu jāmaina, lai jūs atbildētu ar „jā”?
- Vai meiteņu atbildes un zēnu atbildes ievērojami atšķirās? Analizējiet atšķirības.
- Iepriekšējie divi jautājumi var palīdzēt atspēkot vairākus stereotipus par transporta nozari:
 - transporta nozare ir netīra;
 - darba apstākļi ir slikti;
 - jābūt fiziski stipram;
 - tas nozīmē ilgu prombūtni no ģimenes.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Skolēni pāros var izspēlēt lomu spēli par darba interviju transporta nozarē. Katrs no viņiem varētu savākt visu iespējamo informāciju par savu mīļāko profesiju un iejusties šīs jomas speciālista lomā, kuru iztaujā viņa klasesbiedri.
- Skolēni mazās grupās var izveidot īsu reklāmas video par transporta uzņēmumu vai sagatavot darba sludinājumu transporta nozarē jauniešiem.
- Ja ievērojat, ka dažiem skolēniem ir radusies interese par konkrētām transporta nozares profesijām, palīdziet viņiem sameklēt attiecīgo informāciju, tostarp par prasmēm, apmācības iespējām un karjeras izredzēm.⁸⁷

Padomi un piezīmes

- Šajā aktivitātē tiek pieņemts, ka ir veiktas dažas no sadaļas **5. rīku kopums. Transports.** aktivitātēm. Šīs aktivitātes gaitā varat arī iepazīt plašu tagadnes un nākotnes profesiju klāstu transporta nozarē, izmantojot *Skillful Project* plakātus: [profesijas aviācijas nozarē no 2020. līdz 2035. gadam](#),⁸² [profesijas ceļu transporta nozarē 2020. gadā](#)⁸³ un [2035. gadā](#),⁸⁴ [dzelzceļš un profesijas dzelzceļa nozarē no 2020. līdz 2035. gadam](#), [profesijas jūrniecības nozarē 2020. gadā](#)⁸⁵ un [2035. gadā](#).⁸⁶
- Ja šī tēma dažiem jūsu skolēniem šķiet īpaši interesanta, dodiet viņiem iespēju to izpētīt plašāk, izmantojot citu skolotāju palīdzību, papildu aktivitātes, bibliogrāfiju utt.

82 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223>.

83 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15221>.

84 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15222>.

85 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15225>

86 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226>

87 Vispārējs pārskats: Eiropas Komisija (2021). *Mācību metodiskie palīgīdzekļi dzimumu stereotipu kliedēšanai, izmantojot piemērus no transporta nozares: galīgais izpētes ziņojums par mācību metodisko palīgīdzekļu izstrādi*. DOI: 10.2832/11827.

24. AKTIVITĀTE. APTAUJA

Katrā kategorijā ierakstiet trīs atbildes:

1. Kas tev ienāk prātā, domājot par transportu?	
a	
b	
c	
2. Kas tev ienāk prātā, domājot par ceļu transportu?	
a	
b	
c	
3. Nosauc trīs profesijas ceļu transporta apakšnozarē:	
a	
b	
c	
4. Kas tev ienāk prātā, domājot par dzelzceļa transportu?	
a	
b	
c	
5. Nosauc trīs profesijas dzelzceļa transporta apakšnozarē:	
a	
b	
c	
6. Kas tev ienāk prātā, domājot par gaisa transportu?	
a	
b	
c	
7. Nosauc trīs profesijas gaisa transporta apakšnozarē:	
a	
b	
c	

8. Kas tev ienāk prātā, domājot par pilsētu transportu?

a

b

c

9. Nosauc trīs profesijas pilsētu transporta apakšnozarē:

a

b

c

10. Kas tev ienāk prātā, domājot par ūdens transportu?

a

b

c

11. Nosauc trīs profesijas ūdens transporta apakšnozarē:

a

b

c

12. Kas tev ienāk prātā, domājot par transporta loģistiku?

a

b

c

13. Nosauc trīs profesijas transporta loģistikas apakšnozarē:

a

b

c

14. Kas tev ir svarīgi, domājot par savu nākotnes profesiju?

a

b

c

± 30 min.

25. aktivitāte. Trīs plus trīs

Mācību priekšmets

Individuālā apmācība, konsultācijas par profesijas izvēli, dizains un tehnoloģija, IKT, sociālās zinātnes, pilsoniskā izglītība, zinātne.

Plānotie mācīšanās rezultāti

Skolēni:

- analizēs metodiskajā palīglīdzeklī paveikto darbu un apspriedīs savas idejas un domas;
- uzlabos savas metakognitīvās prasmes, pētot savu domu gājienu, un dalīsies savās pārdomās ar klasesbiedriem..

Sagatavošanās un materiāli

- Ja ar šo metodisko palīglīdzekli nestrādājat pastāvīgi, pirms aktivitātes varat īsi atkārtot sadaļā 5. rīku kopums. Transports veiktās aktivitātes un to gaitā paveikto darbu.
- Skolēni tiek sadalīti grupās pa četri.
- Papīra lapa katram skolēnam un līmlapiņas.
- 25. aktivitāte. Darblapa „Trīs plus trīs” — izdaliel visiem skolēniem.

Galvenais mērķis un pamatjautājumi

Izmantojot šo domāšanas vingrinājumu, kas ir vingrinājuma *+1 Routine*,⁸⁸ adaptēta versija, skolēni varēs pārdomāt iepriekš apspriestos jautājumus un salīdzināt savu viedokli ar klasesbiedru viedokļiem. Šī aktivitāte arī sniedz iespēju plašāk pētīt jebkurus citus interesējošus jautājumus.

STUNDAS NORISE

1. darbība
3 min.

Kopā ar skolēniem īsi atkārtojiet sadaļā 5. rīku kopums. Transports veiktās aktivitātes.

2. darbība
3 min.

Aiciniet skolēnus individuāli atlasīt un pierakstīt trīs svarīgākās idejas, kas saistītas ar transporta nozari un kas palikušas prātā, vai ir svarīgas viņu dzīvē.

⁸⁸ Ova rutina razmišljanja osmišljena je u okviru projekta vidljivog razmišljanja u istraživačkom centru „Project Zero” pri Pedagoškom fakultetu Sveučilišta Harvard. Vidjeti više na stranici: <http://pz.harvard.edu/sites/default/files/%2B1%2ORoutine.pdf>.

3. darbība 4 min.

Skolēni sēž grupās pa četri un padod savu papīra lapu klasesbiedram pa labi, kurš izlasa uzrakstīto un pievieno komandas biedra sarakstam kādu svarīgu ideju no sava saraksta. Tas tiek atkārtots divas reizes, līdz visi skolēni ir izlasījuši visus sarakstus grupā un papildinājuši katru no tiem ar vienu ideju.

4. darbība 4 min.

Aiciniet skolēnus salīdzināt savus sarakstus, kuros tagad ir sešas idejas. Viņiem ir jāpaskaidro pārējiem grupas biedriem, kādēļ viņi uzskata sākotnējās trīs idejas par svarīgākajām, un jāizlemj, vai viņi iekļaus savu klasesbiedru idejas savā jaunajā „top trīs”, paskaidrojot, kāpēc. Skolēni var atzīmēt savas galīgās trīs svarīgākās idejas lapā [25. aktivitāte, Darblapa „Trīs plus trīs”](#).

5. darbība 4 min.

Aiciniet skolēnus uz papīra lapas vai līmlapīņas pierakstīt jēdzienus vai idejas, kuras nav līdz galam skaidras.

6. darbība 6 min.

Savāciet lapiņas un nolasiet vienu no jautājumiem. Palīdziet skolēniem rast iespējamās atbildes. Pajautājiet, vai citi skolēni vēlētos uz to atbildēt. Ja neviens nevar atbildēt, atbildiet uz jautājumu.

7. darbība 6 min.

Iztaujāšana.

IDEJAS IZTAUJĀŠANAI

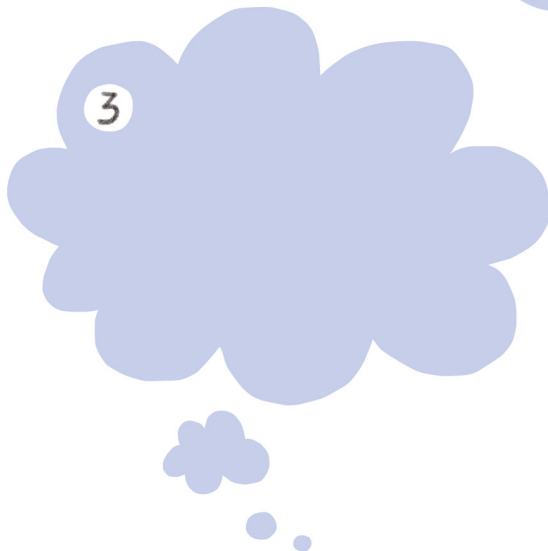
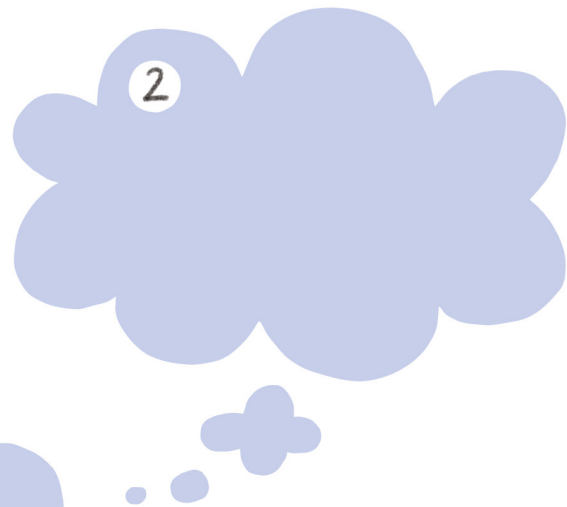
- Sagatavojiet iztaujāšanas jautājumus, balstoties uz skolēnu piezīmēm.
- Ja izmantosiet šo aktivitāti kā rīku kopuma noslēguma aktivitāti, varētu būt interesanti pajautāt meitenēm un zēniem, vai un kā ir mainījies viņu priekšstats par transportu.

VARIĀCIJAS UN PAPILDINĀJUMI

- Izmantojiet šo domāšanas vingrinājumu jebkura cita jautājuma izpētē.
- Varat izveidot integrētāku aktivitāti: piemēram, izveidojiet tiešsaistes aptauju, kurā skolēniem ir jāieraksta trīs svarīgākās idejas, un parādiet vārdu mākonī uz ekrāna.
- Šo aktivitāti var izmantot arī kā metodiskā palīgglīdzekļa noslēguma aktivitāti, to atbilstoši pielāgojot.

25. AKTIVITĀTE. DARBLAPA „TRĪS PLUS TRĪS“

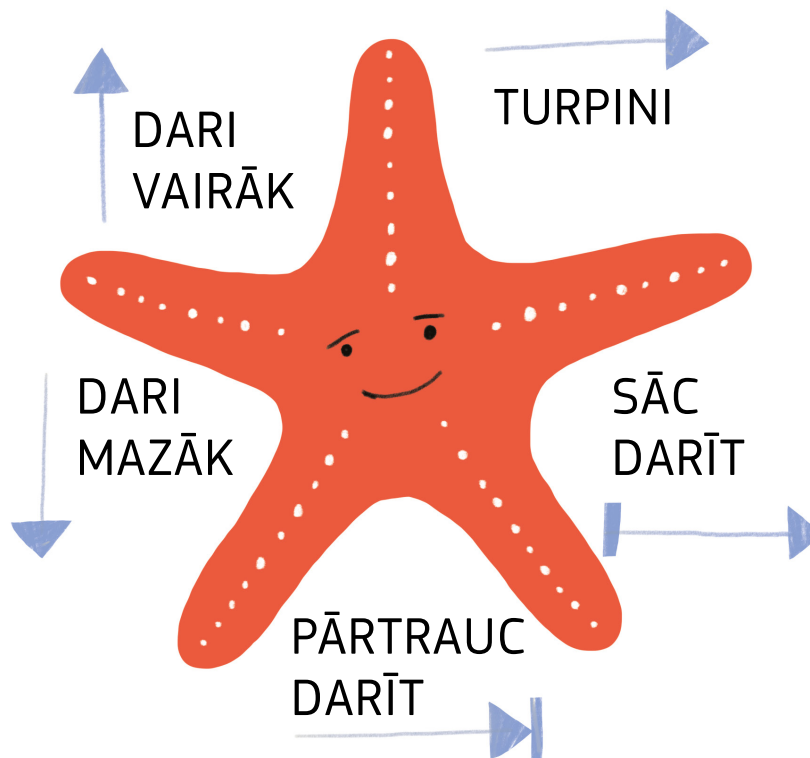
Uzraksti trīs, tavuprāt, svarīgākās idejas.

6. RĪKU KOPUMS. SKOLOTĀJU TURPMĀKAIS PAŠNOVĒRTĒJUMS

Šajā rīku kopumā aicinām jūs padomāt par to, kā veicās ar šī metodiskā palīglīdzekļa izmantošanu klasē un kā šī pieredze ir mainījusi jūsu viedokli par dzimumu līdztiesības principam atbilstošu pedagoģiju un visiem pārējiem metodiskajā palīglīdzeklī skatītajiem jautājumiem. Aicinām izmēģināt jebkuru no šiem trim vai visus pašnovērtējuma rīkus pēc mācību aktivitāšu izmantošanas klasē.

Turpmākā pašnovērtējuma 1. rīks. Jūras zvaigzne

Rīka galvenais mērķis

- Šis ir intuitīvs, vienkāršs, taču iedarbīgs rīks, ko esam aizņēmušies no biznesa pasaules un kas rosina uz retrospektīvām pārdomām un pārmaiņām.
- Savu mācīšanas praksi un rīku kopumā paveikto vērtēsiet no pieciem aspektiem.

Ņemiet vērā

Jums nav jāatbild uz jautājumiem rakstiski, ja to nevēlaties. Sākotnējo pašnovērtējumu var veikt prātā. Taču rakstīšana uz papīra ar pildspalvu rosina uz dziļākām pārdomām.

1. Turpini darīt to, ar ko esi pilnībā apmierināta

a.

b.

c.

2. Dari mazāk to, kas ir jāpilnveido:

a.

b.

c.

3. Dari vairāk to, kas tev patīk un ko, iespējams, pilnībā neizmanto:

a.

b.

c.

4. Pārtrauc darīt to, ar ko neesi apmierināta:

a.

b.

c.

5. Sāc darīt jaunas lietas, ko esi apguvusi un kas, tavuprāt, radīs pievienoto vērtību tavā mācīšanas praksē:

a.

b.

c.

*Turpmākā pašnovērtējuma 2. rīks.
Cik „smaidīga” vai „smaidīgs” tu esi?*

Rīka galvenais mērķis

Šīs kritēriju tabulas mērķis ir padomāt par noteiktiem šajā metodiskajā palīglīdzeklī skatītajiem aspektiem. Savu vietu šajā kartē atradīsiet ar četrus aspektus un četrus „izpildes līmeņus” palīdzību.

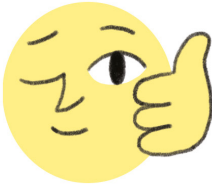
Nemiet vērā

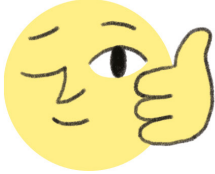
Katrā aspektā, ko analizēsiet, jums jācenšas sasniegt nākamo „izpildes līmeni” (t.i. jāpajautā sev, ko jūs varētu izdarīt, lai pārvirzītos tabulā pa kreisi).

Iespējamās variācijas

Tālāk tekstā atradīsiet pašnovērtējuma skalu. Iespējams, jums būs vieglāk atzīmēt attiecīgajā tabulas lodziņā nekā atrast sev atbilstošāko sadaļu kritēriju tabulā.

Tāču tāpat kā kritēriju tabulas gadījumā jums jācenšas sasniegt nākamo „izpildes līmeni” un pārvirzīties tabulā pa kreisi.

				
Es atpazīstu dzimumu stereotipus skolā.	Es skaidri atpazīstu dzimumu stereotipus skolas vidē un vienmēr cenšos tos neitralizēt.	Manuprāt, es atpazīstu lielāko daļu dzimumu stereotipu, taču saprotu, ka ir vēl kur tiekties.	Neesmu pārliecināta, ka es varētu atpazīt noteiktus aktivitātēs minētos dzimumu stereotipus un to, kā tie ietekmē meiteņu un zēnu attīstību.	Nedomāju, ka es varētu atpazīt dzimumu stereotipus skolā. Dažas aktivitātes mani pārsteidza.
Manā pedagoģiskajā praksē nav slēpta vai neapgūta saturs.	Savā pedagoģiskajā praksē es vienmēr apzināti iestājos pret slēptu vai neapgūtu saturu.	Pārsvarā es apzināti sekoju savai valodai, tam kā es uzrunāju zēnus un meitenes, vai stāstu, ko es no viņiem sagaidu, taču ir grūti nepārtraukti pievērst uzmanību šiem aspektiem.	Šie aspekti droši vien ir svarīgi un dažreiz es par tiem aizdomājos, taču to ne vienmēr ir viegli izdarīt.	Ņemot vērā visas prasības, kas skolotājiem jāievēro, man patiešām nav laika par to domāt.
No stereotipiem brīva izglītība lielā mērā veicinātu no stereotipiem brīvu karjeras izvēli.	Uzskatu, ka tad, ja skolas, mācību programmas, pedagoģisko praksi utt. tik ļoti neietekmētu dzimumu stereotipi, būtu daudz vairāk sieviešu-inženieru un vīriešu-medmāsiņu.	Uzskatu, ka pat tad, ja mūsu skolās nepastāvētu dzimumu stereotipi, cilvēku izvēli par labu noteiktai karjerai nosaka arī daudzi citi faktori.	Skolas, ģimenes vai sabiedrība kopumā var ietekmēt zēnu un meiteņu karjeras izvēli un ceļu, taču galvenais iemesls ir tas, ka meitenēm un zēniem dzīvē ir atšķirīgas intereses.	Zēniem un meitenēm interesē atšķirīgi mācību programmas novirzieni gluži vienkārši tāpēc, ka viņi ir atšķirīgi.
Karjeras iespējas transporta nozarē ir vienlīdz pievilcīgas kā meitenēm, tā zēniem.	Transporta nozare nodrošina izcilas nodarbinātības iespējas gan meitenēm, gan zēniem. Kā meitenes, tā zēni var attīstīt prasmes, attieksmi un zināšanas, kas šajā nozarē būs nepieciešamas nākotnē.	Transporta nozare varētu nodrošināt labas nodarbinātības iespējas zēniem un meitenēm, taču arī tajā pastāv daudz stereotipu.	Domāju, ka izglītības sistēma var sniegt identisku izglītību meitenēm un zēniem, taču meitenēm jau no dabas ir mazāka nosliece uz šādu darbu.	Ir sievietes, kuras strādā transporta nozarē, taču nepieciešamā attieksme, prasmes un zināšanas ir vairāk piemērotas vīriešiem.

				
Es atpazīstu dzimumu stereotipus skolā.				
Manā mācīšanas praksē nav slēpta vai neapgūta satura.				
No stereotipiem brīva izglītība lielā mērā veicinātu no stereotipiem brīvu karjeras izvēli.				
Karjeras iespējas transporta nozarē ir vienlīdz pievilcīgas kā meitenēm, tā zēniem.				

Turpmākā pašnovērtējuma 3. rīks. Apgalvojumu saraksts

Rīka galvenais mērķis

Vissekmīgākās skolotāju profesionālās pilnveides aktivitātes ir tās, ko veic ilgākā laika periodā; pašnovērtējums ir svarīgs informācijas avots mācīšanas procesa novērtēšanai. Skolotāji, kuri regulāri veic pašnovērtējumu un piefiksē tā rezultātus atzīst, ka strādā efektīvāk un kvalitatīvāk.

Nemiet vērā

Viens no metodiskā palīglīdzekļa pedagoģiskās pieejas stūrakmeņiem ir atziņa, ka skolotāju profesionālā pilnveide ir saistīta ar mācīšanos no savas pieredzes un šīs pieredzes izvērtēšana, kas palīdz skolotājiem ievērojami uzlabot sava pedagoģiskā darba kvalitāti.

	Apgalvojumi, kas palīdzēs izvērtēt manu darbību	Jā	Droši nezinu
1.	Pret katru skolēnu iztuos ar cieņu.		
2.	Es rūpējos par to, lai visi skolēni skolā justos drošībā, un mudinu viņus paust savu viedokli, idejas un vērtības.		
3.	Visiem skolēniem izsaku konstruktīvu kritiku.		
4.	Es cienu ikviena skolēna viedokli, pat ja tam nepiekrītu.		
5.	Es mudinu skolēnus izturēties pret citiem iejūtīgi.		
6.	Savā klasē neatbalstu izsmiešanu un sarkasmu.		
7.	Cenšos diskreti koriģēt neatbilstošu uzvedību.		
8.	Cenšos attīstīt pašpārlicinātību ikvienā skolēnā.		
9.	Cenšos saprast un apmierināt skolēnu vajadzības.		
10.	Cenšos iesaistīt ikvienu skolēnu klases aktivitātēs.		
11.	Cenšos neaizrauties ar „ilgām runām” un apzinos, ka komunicēju gan verbāli, gan neverbāli.		
12.	Apzinos, ka mans balss tonis un ķermeņa valoda ietekmē skolēnu motivāciju.		
13.	Es apzinos un pievēršu uzmanību dzimumu stereotipiem un ar dzimumu saistītiem aizspriedumiem.		

	Apgalvojumi, kas palīdzēs izvērtēt manu darbību	Jā	Droši nezinu
14.	Mācību darbā mans mērķis ir skolēnu personīgā pilnveide.		
15.	Uz darbu skolā nāku ar prieku.		
16.	Uzskatu, ka, ja kaut ko uzņemos, tas jāpadara pēc iespējas labāk.		
17.	Diskutējot par neplānotām tēmām un/vai aktualitātēm, ņemu vērā skolēnu intereses.		
18.	Es gatavojos ikvienai nodarbībai un rūpējos par to, lai skolēni saprastu katras aktivitātes mērķi un saturu.		
19.	Mani mācību resursi ir sakārtoti un tiek izmantoti efektīvi (piemēram, tāfele ir sagatavota darbam, darblapas ir pārskatāmas utt.).		
20.	Es skaidri izceļu aktivitātes svarīgākos aspektus.		
21.	Es mudinu skolēnus rīkoties, lai kļiedētu dzimumu stereotipus un uzlabotu skolas vidi.		
22.	Jebkurā saziņā ar skolēniem gan klasē, gan ārpus tās veicinu attieksmi un uzvedību, kas sekmē dzimumu līdztiesību.		
23.	Es izmantoju skolēnu centienus un sasniegumus dzimumu stereotipu kļiedēšanā un skolas vides uzlabošanā savas efektivitātes novērtēšanai.		
24.	Es uzklāsu skolēnu ieteikumus par to, kā veicināt īpašu attieksmi un uzvedību, kas sekmē dzimumu līdztiesību.		
25.	Es apzinos uz sadarbību balstītās attiecības starp skolu un vecākiem un laicīgi informēju vecākus par skolēnu ārpusskolas aktivitātēm.		
26.	Esmu uzaicinājusi uz nodarbībām sabiedrības locekļus, kuriem ir specializētas zināšanas vai pieredze ar transporta nozari saistītās profesijās, aprunāties ar skolēniem un motivēt viņus apsvērt mazāk zināmas profesijas neatkarīgi no dzimuma.		
	KOPĒJAIS REZULTĀTS		

NOSLĒGUMA JAUTĀJUMI

Vai es daru to, ko man vajadzētu darīt?

Kas man padodas labi?

Kā es varētu uzlabot savu darbu?

Vai man vajadzētu iesaistīt skolēnus mana darba novērtēšanā? Kāpēc?

7. RĪKU KOPUMS. SPERIET SOLI TĀLĀK

Šis rīku kopums sniedz iespēju pēc izvēles turpināt patstāvīgi pētīt visus jautājumus, kas skatīti šajā metodiskajā palīglīdzeklī. Tas ietver plašu palīgresursu klāstu, tostarp glosārijus, dzimumu līdztiesības principam atbilstošas valodas rokasgrāmatas, papildu mācību materiālus un papildu informāciju un lasāmvielu.

PALĪGRESURSI

1. Glosāriji par dzimumu līdztiesību

Dzimumu līdztiesības glosārijs (Eiropas Padome) — jēdzienu definīcijas, kuru pamatā ir Eiropas Padomes instrumentu un standartu definīcijas un termini.

Dzimumu līdztiesības glosārijs (ANO sieviešu mācību centrs) — tiešsaistes rīks, kurā apkopti jēdzieni un definīcijas no dzimumu perspektīvas.

Dzimumu līdztiesības glosārijs un tēzauris (Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts) — specializēts terminoloģijas rīks, kas sekmē vienotu izpratni par dzimumu līdztiesības terminiem visā ES.

2. Dzimumu līdztiesības principam atbilstošas valodas rokasgrāmatas

Abus dzimumus iekļaujošas valodas vadlīnijas (ANO sieviešu mācību centrs) — dzimumu līdztiesības veicināšana ar valodas palīdzību.

Dzimumu līdztiesības principam atbilstoša saziņa tiešsaistē — rokasgrāmata (Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts) — viegli lietojama rokasgrāmata par to, kā lietot dzimumu līdztiesības principam atbilstošu valodu.

3. Informācija par dzimumu līdztiesību izglītības un apmācības jomā

Dzimumu statistikas datu bāze (Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts) — visaptveroša datu bāze, kurā apkopota dzimumu statistika un informācija par dažādiem (ne)līdztiesības aspektiem starp sievietēm un vīriešiem ES.

Dzimumu līdztiesības rokasgrāmata skolotāju izglītības politikā un praksē (UNESCO) — rīks dzimumu perspektīvas ieviešanai visos skolotāju izglītības un apmācības aspektos, it īpaši politikā un plānošanā, budžeta izstrādē, mācību programmu izstrādē, pedagoģiskajos un mācību materiālos, atbalsta pakalpojumos un uzraudzībā un vērtēšanā.

Dzimuma aktualitāte izglītībā un apmācībā (Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts) — apskats par galvenajiem dzimumu nelīdztiesības jautājumiem izglītībā un iespējamajām pārmaiņām.

4. Informācija par transporta nozari un profesijas izvēles iespējām

Drawing the Future (labdarības organizācija *Education and Employers*) — pētījums, kas sniedz pārskatu par to, kā dažādi sociāli, kultūras un ekonomiskie aspekti ietekmē bērnu karjeras ieceres (aptaujāti bērni visā pasaulē).

ES transports skaitļos (Eiropas Komisija) — statistikas datu uzziņu krājums, ko atjaunina reizi gadā.

Jobs Split Along Gender Lines (Eurostat) — statistikas apkopojums no visām ES dalībvalstīm par dzimumu segregāciju darba tirgū.

Projekts LEARN! (Eiropas Satiksmes drošības padome) — noderīgi resursi un informācija par izglītību satiksmes drošības jomā.

Projekts Skillful (Eiropas Valstu ceļu pētniecības laboratoriju zināšanu centra forums) — ES finansēts projekts, kas piedāvā plašu resursu klāstu nākamo transporta nozares speciālistu prasmju un kompetenču attīstīšanai visos līmeņos.

Statistikas dati par transportu ES (Eurostat) — transporta statistikas datu apkopojums no visām ES dalībvalstīm un saistīti resursi.

Transporta infografika un kartes (Eiropas Komisija) — interesanti fakti par dažādām ar transportu un mobilitāti saistītām tēmām un jautājumiem.

5. Tiešsaistes mācību resursi par dzimumu, izglītību un/vai karjeras iecerēm

Profesionālās apmācības rokasgrāmata #STEMappkit (WISE, Semta un Būvzinātnes institūts) — labās prakses, specializēto zināšanu un praktisku piemēru krājums, lai piesaistītu, iesaistītu, atbalstītu un noturētu sievietes STEM profesionālās apmācības programmās.

Babble Dabble Do: Connecting Through Creativity (Make My Day: Visions LLC) — radošu STEM projektu kolekcija bērniem.

Boys in Care Work (Dissens - Izglītības un pētniecības institūts) — profesionālās orientācijas rīks skolotājiem un jauniešu konsultantiem, lai viņi varētu sniegt no stereotipiem brīvas karjeras konsultācijas un atbalstīt zēnus netipiskas profesionālās izglītības apgūvē.

Projekts BREAK! (Igaunijas Dzimumu līdztiesības un vienlīdzīgas attieksmes komisāra birojs) — ES finansēts šķērsmidiju projekts, tostarp mācību materiāli skolotājiem par to, kā runāt par (dzimumu) stereotipiem ar dažādu klašu un vecuma grupu skolēniem.

Breaking the Mould (Apvienotās Karalistes Valsts Izglītības asociācija) — resursu krājums pirmskolas un sākumskolas skolotājiem, kas rosina padomāt par to, kādas grāmatas viņi izmanto savās stundās.

Compass: rokasgrāmata jauniešu izglītošanai cilvēktiesību jautājumos — dzimuma aspekts (Eiropas Padome) — galveno dzimumu līdztiesības jēdzienu skaidrojums.

Izglītojoša rokasgrāmata par dzimumu līdztiesību un pilsonību (Portugāles Pilsonības un dzimumu līdztiesības komisija) — tās mērķis ir palīdzēt skolotājiem iedzīvināt dzimumu līdztiesības aspektus mācību programmā un atspēkot dzimumu stereotipus.

Rokasgrāmata par dzimuma jautājumiem Āzijas un Klusā okeāna reģiona izglītības tīklā (GENIA): dzimumu līdztiesības veicināšana izglītībā (UNESCO) — iepazīstina ar pamatjēdzieniem un teorētiskiem argumentiem un piedāvā praktiskas pieejas dzimumu līdztiesības iedzīvināšanai izglītības sistēmā un izglītības politikā.

Gender Loops: rīki, resursi un stratēģijas dzimumu līdztiesības principiem atbilstoši pirmskolas izglītībai (Dissens - Institut für Bildung und Forschung e.V.) — praktisku materiālu kopums skolotājiem un metodiķiem dzimumu līdztiesības jautājumu skaidrošanai pirmskolā.

Dzimumu līdztiesības principam atbilstoša pedagoģija: rokasgrāmata skolotājiem un skolām (Āfrikas pedagoģu forums) — sniedz skolotājam zināšanas, prasmes un attieksmi, kas nepieciešamas, lai atbilstoši atsauktos uz meiteņu un zēnu izglītības vajadzībām, izmantojot dzimumam atbilstošus mācību procesus un praksi.

Vadlīnijas skolotāju arodbiedrībām par dzimumu stereotipu kliedēšanu izglītībā (Eiropas Arodbiedrību komiteja izglītības jomā) — sniedz ieteikumus skolotāju arodbiedrībām (valstu un ES līmenī) par iespējamo

sociālo dialogu un koplīgumiem dzimumu stereotipu atspēkošanai izglītības nozarē ar tālejošāku mērķi būtiski ietekmēt dzimumu segregāciju darba tirgū.

Hypatia resursu krātuve (Projekta *Hypatia* partneri) — pusaudžiem paredzētu inovatīvu digitālo aktivitāšu kolekcija, kuras galvenais mērķis ir popularizēt STEM dzimumu līdztiesības principam atbilstošā veidā, paplašināt pusaudžu iespējas un iepazīt prasmju klāstu, kas nepieciešams daudzām un dažādām STEM studiju programmām un profesijām, kas pieejamas jauniešiem.

Let Toys Be Toys — kampaņa dzimumu stereotipu atspēkošanai, tostarp resursi skolotājiem un praktiski padomi par to izmantošanu klasē.

Apmācības rokasgrāmata par dzimumbalstītas diskriminācijas novēršanu (*Ofensiva Tinerilor* et al.) — sniedz praktisku informāciju, ko var izmantot grupu darbā, diskusijās un līdzbiedru izglītošanā par dzimumu nevienlīdzību un stereotipiem.

Resursu kopums dzimumu līdztiesības principam atbilstošai STEM izglītībai: izglītības programmu izstrādes mācību rīki (BE-UNESCO) — rokasgrāmata, kas sniedz plašāku izpratni par dzimumu līdztiesības principam atbilstošas STEM izglītības teoriju un praksi, lai sekmētu tās efektīvu izstrādi politikas, skolu, klases un kopienas līmenī

Welcoming Schools resursi (Cilvēktiesību kampaņas fonds) — projekts, kas piedāvā nodarbības dzimuma izprašanai, lai veicinātu iekļaujošu gaisotni skolās attiecībā uz dzimuma identitāti, dzimuma izpausmēm un stereotipu novēršanu.

STING projekts: Inovatīva apmācība skolotājiem par dzimumu līdzsvara ieviešanu STEM izglītībā (*Elhuyar Foundation*) — metodiskais palīglīdzeklis un tiešsaistes resursi, kas veicina dzimuma integrēšanu STEM izglītībā.

TWIST: sievietes zinātnē un tehnoloģiju nozarē (Zinātnes centra NEMO Zinātnes mācību centrs) — rokasgrāmata, kas palīdz skolotājiem attīstīt profesionālās prasmes, kas nepieciešamas dzimumu līdztiesības jautājumu skaidrošanai klasē, sniedzot informāciju, labās prakses piemērus un praktiskus padomus.

From Where I Stand: dzimumu līdztiesības projekts ar globāliem mērķiem (*World's Largest Lesson*) — radošs projekts pedagogiem un aktīvās mācīšanās resursi bērniem un jauniešiem, kas attīsta prasmes un motivē īstenot dzimumu līdztiesību kā vienu no ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM).

6. Vizuāli materiāli par dzimumu stereotipiem, transporta nozari un/vai karjeras iecerēm

Sievietes transporta nozarē 100 gadu griezumā (*Transport for London*) — tiešsaistes video, kas vēsta par transporta nozarē nodarbināto sieviešu darbu un vēl nozīmīgāko ieguldījumu, ko viņas var veikt transporta nozarē nākotnē.

Dzimumu stereotipi (*Fawcett Society*) — video un literatūras apskats, kas sniedz pārskatu par to, kā cīnīties ar dzimumu stereotipiem pirmskolā.

Argumenti par labu sievietēm aviācijas nozarē (Eiropas Pilotu asociācija) — raksts un video, kas iepazīstina ar sievietēm-pilotēm profesijā, kurā tradicionāli dominē vīrieši. Šis materiāls palīdz izprast dzimumu stereotipus un iepazīstina ar sievietēm, kuras guvušas lielus panākumus aviācijas nozarē.

Meet the 22%: Women Talk about Careers (*Diversity@Eurocontrol*) — video par sievietēm, kuras strādā aviācijas nozarē. Tā mērķis ir palielināt sieviešu redzamību un pārstāvētību, kā arī sniegt ieskatu viņu profesionālajos dzīves gājumos un motivācijā.

Mujeres Operarias del Transporte Público de la Ciudad de México [Sievietes, kuras strādā Mehiko Pilsētas sabiedriskā transporta nozarē] (CENFES) — tiešsaistes video par sieviešu-taksometra vadītāju ikdienu Mehiko.

No More Boys and Girls: Can Our Kids Go Gender Free? (1 un 2. sērija) (BBC2) — divsēriju dokumentālā filma par dzimumu stereotipu izskaušanu sākumskolā. Tajā sniegts noderīgs praktisks piemērs par dzimumu stereotipu kļiedēšanu.

Piloti atbild uz 50 Google visbiežāk uzdotajiem pasažieru jautājumiem (Kapteinis Džo) — aizraujošs video, kurā piloti atbild uz visbiežāk uzdotajiem jautājumiem par pilota profesiju un aviācijas nozari.

#RedrawTheBalance (labdarības organizācija *Education and Employers*) — tiešsaistes video, kurā sākumskolas skolēni tiek mudināti apšaubīt dzimumu stereotipus: viņiem ir jāuzzīmē ugunsdzēsēja, iznīcinātāja pilote un ķirurgs, un pēc tam viņi satiek īstas sievietes, kuras strādā šajās profesijās.

Yes, She Pilots! (Yes, She Pilots!) — blogs, ko raksta pilote, kura stāsta, kā viņa kļūva par piloti, un apspriež dažādus ar aviācijas nozari saistītus jautājumus, piemēram, kā nozare ir kļuvusi arvien draudzīgāka sievietēm.

Sunny Swift: Flight Instructor (Eiropas Savienības Aviācijas drošības aģentūra) — dažādi materiāli, piemēram, informācijas lapas, plakāti un komiksi par vispārīgo aviācijas un lidojumu drošību, ko sniedz instruktore-sieviete.

Women in Maritime (Starptautiskā jūrniecības organizācija) — projekts, kurā pieejams plašs materiālu klāsts, tostarp informācija par dzimumu līdztiesību jūrniecības nozarē.

Women in Motion (*Ferrovie dello Stato*) — projekts, kas popularizē sieviešu iesaistīšanos tehniskās profesijās (piemēram, apkopes, infrastruktūras u.c. jomās). Tas piedāvā resursu kolekciju skolēniem par darbu dzelzceļa nozarē.

Sievietes transporta nozarē: iepazīstieties ar ... (European Commission) — (Eiropas Komisija) — video sniedz ieskatu motivācijā uzsākt darbu dažādās transporta apakšnozarēs. Tajos redzamas sievietes, kas ir loģistikas konsultantes, pilotas, kravas auto šoferes un jūras loči.

PAPILDU LASĀMVIELA

Culhane, L. un Bazeley, A. (2019). *Gender Stereotypes in Early Childhood: A Literature Review*. Londona: Fawcett Society. Avots: <https://www.fawcettsociety.org.uk/gender-stereotypes-in-early-childhood-a-literature-review>.

Eiropas Komisija (2021). *Educational toolkits to help fight gender stereotypes based on the example of the transport sector: Final study report on the development of the toolkits*. DOI: 10.2832/11827.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) (2017). ESAO Rokasgrāmata par inovatīvu mācīšanās vidi. Pētniecība un inovācijas izglītībā. Parīze: OECD Publishing. Avots: <https://doi.org/10.1787/9789264277274-en>.

Eliot, L. (2009). *Pink Brain, Blue Brain: How Small Differences Grow into Troublesome Gaps — and What We Can Do About It*. Ņujorka: Houghton Mifflin Harcourt.

Frei, S. un Leowinata, S. (2014). *Gender Mainstreaming Toolkit for Teachers and Teacher Educators*. Vankūvera: Commonwealth of Learning. Avots: <http://oasis.col.org/handle/11599/566>.

Henderson, E. (2014). *Gender Pedagogy: Teaching, Learning and Tracing Gender in Higher Education*. Beizinstoka: Palgrave Macmillan.

Illeris, K. (2002). *The Three Dimensions of Learning: Contemporary Learning Theory in the Tension Field Between the Cognitive, the Emotional and the Social*. Lestera: NIACE.

Kashefpakdel, E., Rehill, J. un Hughes, D. (2018). *What Works? Career-Related Learning in Primary Schools*. Londona: Careers and Enterprise Company. Avots: <https://cica.org.au/wp-content/uploads/What-works-in-Primary.pdf>.

Mompont-Gaillard, P. un Lázár, I. (2018). *TASKs for Democracy: 60 Activities to Learn and Assess Transversal Attitudes, Skills and Knowledge* (2nd ed.). Pestalozzi series no. 4, Huber, J. (ed). Strasbūra: Eiropas Padome. Avots: <https://rm.coe.int/tasks-2nd-edition/16807860c1>.

Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD) (2017). *The OECD Handbook for Innovative Learning Environments. Educational Research and Innovation*. Paris: OECD Publishing. Avots: <https://doi.org/10.1787/9789264277274-en>.

Rodríguez, M. E. S. (2010). *La igualdad también se aprende: cuestión de coeducación*. Madride: Narcea Ediciones.

Schleicher, A. (2018). *World Class: How to Build a 21st-Century School System, Strong Performers and Successful Reformers in Education*. Parīze: OECD Publishing. Avots: <https://www.oecd.org/education/world-class-9789264300002-en.htm>.

BIBLIOGRĀFIJA

Ananiadou, K. un Claro, M. (2009). *21st-Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries*. OECD Izglītības darba dokumenti, 41. Avots: <https://doi.org/10.1787/218525261154>.

Barnes, D. R. (1989). *Active Learning*. Līdsas Universitātes Tehniskās un profesionālās izglītības iniciatīvas (TVEI) atbalsta projekts.

Chambers, N., Kashefpakdel, E. T., Rehill, J. un Percy, C. (2018). *Drawing the Future: Exploring the Career Aspirations of Primary School Children from Around the World*. Londona: Education and Employers. Avots: <https://www.voced.edu.au/content/ngv:78832>.

Padomes ieteikums (2018. gada 22. maijs) par pamatkompetencēm mūžizglītībā (OV C 189, 4.6.2018, 1. –13. lpp.). Avots: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN).

Eisner, E. W. (2005). *Reimagining Schools: The Selected Works of Elliot W. Eisner*. London: Routledge.

Eiropas Komisija, Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam, 5.3.2020, COM(2020) 152 final. Avots: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>.

Eiropas Komisija, Ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģija — Eiropas transporta virzība uz nākotni, 9.12.2020, COM(2020) 789 final. Avots: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0789&from=EN>.

Eiropas Komisija (2017). *Pētījums par pilotprojektu: ES transporta nozares pievilcības palielināšana nākamo paaudžu acīs*. Avots: https://ec.europa.eu/transport/themes/social/studies/social_mt.

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (2016). *Dzimums izglītībā un apmācībā*. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Avots: <https://eige.europa.eu/publications/gender-education-and-training>.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) (2021). *Nākotne piecu gadu vecumā. Piecgadnieku nākotnes mērķi atkarībā no dzimuma*. Avots: <http://www.oecd.org/education/school/early-learning-and-child-well-being-study/>.

Fathman, A. K. un Kessler, C. (1992). 'Cooperative Language Learning in School Contexts'. *Annual Review of Applied Linguistics*, 13, 127–140.

Hall, M. (2015). *Red: A Crayon's Story*. Ņujorka: Greenwillow Books. Hāvarda Pedagoģijas augstskolas pētniecības centrs (2016). *Project Zero*. Avots: <http://www.pz.harvard.edu/>.

Johnson, D. W. un Johnson, R. T. (2017). *Cooperative Learning*. I Congreso Internacional Innovación Educación, Zaragoza, 22–23 septembris. Avots: http://ecoasturias.com/images/PDF/ponencia_zaragoza_David_Johnson.pdf.

Kolb, A. un Kolb, D. (2018). 'Eight Important Things to Know About the Experiential Learning Cycle'. ACEL Nacionālā konference. Avots: <https://experientiallearning.net/listing/8-important-things-to-know-about-the-experiential-learning-cycle/>.

KĀ SAZINĀTIES AR ES

Klātienē

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem *Europe Direct* informācijas centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tīmekļa lapā https://europa.eu/european-union/contact_lv

Pa tālruni vai e-pastu

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:

- pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu);
- pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696;
- pa e-pastu, izmantojot šo tīmekļa lapu: https://europa.eu/european-union/contact_lv

KĀ ATRAST INFORMĀCIJU PAR ES

Internetā

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa*: https://europa.eu/european-union/index_lv

ES publikācijas

ES bezmaksas un maksas publikācijas varat lejupielādēt vai pasūtīt šeit: <https://op.europa.eu/lv/publications>. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar *Europe Direct* vai tuvāko informācijas centru (sk. https://europa.eu/european-union/contact_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti

Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1952. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē *EUR-Lex*: <http://eur-lex.europa.eu>

ES atklātie dati

ES atklāto datu portāls (<http://data.europa.eu/euodp/lv>) dod piekļuvi ES datu kopām. Datus var lejupielādēt un bez maksas izmantot kā komerciāliem, tā nekomerciāliem mērķiem.

